

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Iveta Špundová

Spolupráce malotřídní školy a knihovny
jako prostředek výchovy ke čtenářství dětí mladšího
školního věku

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Vlastnoruční podpis

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Milanu Polákovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a za cenné rady při zpracování práce.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST	10
1.1 Vymezení základní terminologie	10
1.1.1 Gramotnost	10
1.1.2 Počáteční čtenářská gramotnost	10
1.2 Čtenářská gramotnost	11
1.2.1 Čtení	12
1.2.2 Čtenářství	13
1.2.3 Čtenář	14
1.3 Vztah čtenáře ke knihám	14
1.3.1 Knižní chování	14
1.3.2 Čtenářská kultura	15
1.3.3 Čtenářská socializace	15
2 ČTENÁŘSKÉ VÝZKUMY V ČR	16
2.1 PIRLS	16
2.2 PISA	16
2.3 Mezinárodní šetření PIRLS 2016	17
2.4 České děti a mládež jako čtenáři roku 2017	18
3 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST A RVP ZV	20
3.1 Jazyk a jazyková komunikace	21
3.2 Klíčové kompetence	21
3.3 Průřezová témata	22
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST	24
4.1 Rodinné prostředí	25

4.2	Školní prostředí	27
4.3	Ostatní faktory.....	29
4.3.1	Vliv médií	29
4.3.2	Sociální podmínky.....	29
4.3.3	Knihovny	30
4.3.4	Informační technologie.....	31
5	PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V ČR	34
5.1	Organizace a projekty.....	34
5.1.1	Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky	34
5.1.1.1	Noc s Andersenem	34
5.1.1.2	Březen – měsíc knihy.....	35
5.1.1.3	Kamarádka knihovna	35
5.2	Svaz českých knihkupců a nakladatelů	35
5.2.1	Rosteme s knihou	35
5.2.2	Knihovna Václava Havla.....	36
5.3	Čtení pomáhá.....	36
5.4	Celé Česko čte dětem	36
5.5	Čtenářské dílny.....	37
5.5.1	Materiální zabezpečení	37
5.5.2	Získávání a zvyšování odborných kompetencí pedagogů	38
5.5.3	Pravidla čtenářské dílny.....	38
5.5.4	Čtením a psaním ke kritickému myšlení	40
5.5.5	Čtenářské strategie.....	41
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
6	PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V RÁMCI REGIONU	43
6.1	MAS Šumperský venkov	43
6.1.1	Pracovní skupiny	43

6.1.2	Partnerství.....	44
6.1.3	Dotazníkové šetření	44
6.1.4	Oblasti rozvoje a jejich priority	52
6.2	Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020.....	52
6.3	Reflexe	53
7	SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ LESNICE	54
7.1	Obecní knihovna v Lesnici.....	54
7.1.1	Spolupráce knihovny se školní družinou.....	55
7.2	Spolupráce ZŠ a MŠ s městskou knihovnou.....	55
7.2.1	Návštěva knihovny	56
7.2.2	Reflexe besedy v knihovně.....	58
7.3	Obnovení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ	58
7.3.1	Adventní čtení	59
7.3.2	Dopis Ježíškovi.....	60
7.3.3	Den s Andersenem.....	61
7.4	Rozvoj čtenářské pregramotnosti	63
7.4.1	Skřítek ukrytý v knihách	64
7.4.2	Knih jako stopa	65
7.4.3	Čtení kamarádům v mateřské škole.....	66
7.4.4	Krtek a sněhulák	66
7.4.5	Reflexe spolupráce při rozvoji čtenářské pregramotnosti	66
7.5	Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Lesnice.....	68
8	SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ NOVÝ MALÍN	71
8.1	Obecní knihovna	71
8.2	Spolupráce ZŠ a knihovny	71
8.3	Knihovna v novém prostředí.....	72
8.4	Návštěva knihovny.....	72

8.4.1	Pravidla a řád knihovny	72
8.4.2	Beseda - Josef Lada	73
8.4.3	Reflexe besedy.....	76
8.5	Vize knihovny na rozvoj čtenářství v obci.....	78
8.5.1	Besedy a pracovní aktivity	78
8.5.2	Knihovničky u cesty	78
8.5.3	Čtení napříč generacemi	79
8.5.4	Tradice našeho regionu.....	79
8.6	Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Nový Malín.....	79
9	SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ VIKÝŘOVICE.....	82
9.1	Obecní knihovna	82
9.2	Spolupráce ZŠ s knihovnou.....	82
9.2.1	Celé Česko čte dětem	83
9.3	Navrhované aktivity pro další spolupráci s knihovnou.....	84
9.4	Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Vikýřovice	84
10	ZÁVĚREČNÁ REFLEXE, HODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	86
	ZÁVĚR	88
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ:	89
	SEZNAM PŘÍLOH.....	99
	SEZNAM GRAFŮ.....	99
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	100

ÚVOD

V poslední době se v naší společnosti stále častěji objevují názory na upadající zájem dětí o čtení. Zdůrazňuje se nutnost zvyšovat a rozvíjet tento zájem, apeluje se na prohlubování a rozvoj čtenářství u dětí, a proto se téma čtenářské gramotnosti stalo velmi diskutovaným tématem a předmětem různých výzkumů. Hledají se možnosti a prostředky, kterými by bylo možné vzbudit u dětí zájem o četbu, a také u nich probudit chuť a vztah ke čtení. S jistotou můžeme tvrdit, že čtenářská gramotnost je základem a předpokladem pro úspěšné zvládnutí studia nejen na základní škole.

V teoretické části se věnuji vysvětlení základních pojmů, jež jsou v této oblasti stěžejní. Cílem je poukázat na vztahy, souvislosti a propojenost mnou zvoleného tématu čtenářské gramotnosti a spolupráce organizací na zvyšování a rozvoj čtenářské gramotnosti dětí mladšího školního věku.

Cílem praktické části je způsob samotné realizace spolupráce základních škol a knihoven. V této části se objevují problémy a vyvstává řada otázek. Budu se snažit tyto problémy objasnit a poukázat na způsoby, jakými lze předejít těmto problémům, které se zdají být překážkami při spolupráci škol a knihoven. Dále se pokusím navrhnuté možnosti zrealizovat v praxi, abych potvrdila své domněnky a hypotézy. Následné vyhodnocení dílčích aktivit při spolupráci škol s knihovnami udává pohled, jaký vliv může mít spolupráce škol s knihovnami na rozvoj čtenářské gramotnosti a výchovu ke čtenářství u dětí mladšího školního věku

Cílem celé diplomové práce je nabídnout ostatním pedagogům návrhy aktivit, jakými lze efektivněji a zajímavěji zařadit spolupráci s knihovnou do výuky literatury, se záměrem rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků a poukázat na možnosti, jak využívat služby knihovny. Dále jsem se zaměřila na vytvoření návodu všem pedagogům, školským zařízením a knihovnám, který by byl využitelný k podpoře zájmu dětí ke čtenářství a k rozvoji čtenářské gramotnosti. Jsem přesvědčena, že použití navrhovaných a ověřovaných aktivit bude vhodným prostředkem pro pedagogy, kteří mají zájem posouvat vzdělání žáků přirozenou cestou, v souladu s jejich vývojem a individuálními potřebami.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části diplomové práce se zabýváme vymezením základních pojmů z oblasti čtenářské gramotnosti. Věnujeme pozornost výzkumům v rámci ČR, které sledují vývoj čtenářské úrovně žáků základních škol. Zaměřujeme se na faktory, které ovlivňují čtenářství a také zdůrazňujeme význam organizací a projektů, které podporují růst čtenářské gramotnosti v ČR. Svoji pozornost rovněž věnujeme zavedení Čtenářských dílen do hodin literatury, jako jednoho z prostředků ke zkvalitnění čtenářství a rozvoje čtenářské gramotnosti.

1 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

V první kapitole se zaměříme na vymezení pojmů, vývoj čtenářské gramotnosti a vztahy ke čtenářství. Čtenářství, čtenářská pregramotnost a gramotnost, jejich rozvoj je v posledních letech velmi diskutované. Tématu čtenářské gramotnosti se věnují různé studie, kurzy, je podporováno ministerstvem školství a také studenti vysokých škol se věnují této tématice ve svých diplomových pracích. Některé z těchto publikací byly zdrojem a oporou při čerpání informací při mém studiu na této diplomové práci.

Než se budeme zabývat samostatnou čtenářskou gramotností a vztahem ke čtenářství, rozhodli jsme se vymezit základní pojmy, související s tímto tématem.

1.1 Vymezení základní terminologie

Pro lepší pochopení a porozumění obsahu této práce považujeme za nezbytně nutné objasnění pojmů, se kterými pracujeme. Jsou to pojmy: gramotnost, počáteční čtenářská gramotnost, čtenářská gramotnost, čtení, četba, čtenář, čtenářství, funkční čtení, čtenářská kultura a knižní chování a čtenářská socializace.

1.1.1 Gramotnost

Gramotnost je chápána jako komplex vědomostí, dovedností a postojů při práci s různorodými texty. Je to také souhrn vědomostí využívaný při práci s matematickými informacemi. Zpočátku, představovala pouze minimální úroveň dovedností číst, psát a počítat. S postupným vývojem a proměnami podmínek života, jak sociálně kulturního a ekonomického, také ve vývoji historie naší společnosti se tento komplex vědomostí měnil. Gramotnost obyvatel odráží ekonomické, sociální, kulturní podmínky celé společnosti a zároveň je také ovlivňuje. Zejména proto hospodářsky vyspělé státy podporují školství a vzdělávání (Doležalová, 2014).

V dnešní době je nám především známá gramotnost funkční, počítačová, technická, literární, sociální, ekonomická, zdravotní aj. Uvedená spojení se používají právě tam, kde je potřebná stručnost, ale zároveň chceme zdůraznit skutečnost, že nestačí pouze znát jednotlivé pojmy té dané oblasti, ale je nutné porozumění jejich obsahu, pochopit je v souvislostech a využívat je v praktickém životě (Výzkumný ústav pedagogický, 2010).

1.1.2 Počáteční čtenářská gramotnost

Při vymezování pojmů čtenářské gramotnosti bychom neměli zapomenout neméně důležitou **počáteční čtenářskou gramotnost**. Žáci si ji vytvoří v prvním roce školní docházky

a stává se nezastupitelnou součástí a nejdůležitější stránkou v tomto období jak ze strany učitele, tak ze strany dítěte. Žáci si také v této etapě života osvojují tzv. „trivium“, které se sestává ze čtení, kdy jsou děti schopné přečíst neznámý text se všemi písmeny z abecedy. V neposlední řadě se jedná o jednoduché matematické operace přes základ do 20. Žáci si utváří své prvotní dovednosti ve čtení a psaní a vytváří si základy, které využijí při práci s informacemi (Metelková, Svobodová, Švrčková, 2010).

„...počáteční čtenářskou gramotnost tvoří celý komplex dovedností souvisejících s osvojením si dovednosti číst a psát a s utvářením kladného postoje ke čtení...“ (Metelková Svobodová, Švrčková, 2010, s. 14).

Cestou a cílem v celém procesu počáteční čtenářské gramotnosti je vytvořit správné návyky čtení a psaní, v němž proces čtení (psaní), je považován jako „složitý, mimořádně komplexní, mnoho-komponentový a mnohoúrovňový, dynamický a v čase se měnící psychologický proces“ (Kolláriková, Pupala, 2001 in Metelková Svobodová, Švrčková, 2010, s. 15).

A právě kvalita osvojení a užívání mateřského jazyka v mluvené i písemné podobě je považována za základní znak úrovně vzdělanosti žáků základních škol. Předpokladem k úspěšnému osvojování rozličných oborů lidského poznání je podle Havla kvalita osvojení mateřského jazyka a jeho užívání, ať už ve formě písemné či mluvené (Havel et al., 2011).

1.2 Čtenářská gramotnost

Čtenářskou gramotnost můžeme chápat jako samostatně stojící celek, ale současně ji můžeme zařadit do celého systému gramotnosti, se kterým se setkáváme v evropském školství bez mála více než 500 let. Pro širokou veřejnost je gramotnost schopnost jedince číst a psát získávaná v primární škole. Naučit se číst, psát a počítat, je dnes považováno za základní gramotnost – **bázová gramotnost**). Základním prvkem a znakem, který udává úroveň ve vzdělání žáků základních škol a předpokladem pro úspěšné osvojování různých oborů lidského poznání je právě označováno a považováno, jak kvalitně se osvojilo a jak je používán mateřský jazyk, ať už ve formě mluvené, tak v písemných projevech (Havel et al., 2011). Podle Hyplové můžeme na **čtenářskou gramotnost nahlížet** jako na „*soubor vědomostí, jež umožňuje jedinci na základě aktivní práce s textem hlouběji pronikat do jeho struktury, ...*“ (Hyplová, 2010, s. 63). Čtenářská gramotnost je podle Havla chápána jako: „*schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*“ (Havel et al., 2011, s. 25).

Za velmi důležité považujeme dodat, že s vývojem společnosti se obsah gramotnosti mění v závislosti na požadavky a ohledy dané společností (Metelková Svobodová, 2013).

Ve čtenářské gramotnosti se podle Výzkumného ústavu pedagogického prolínají tyto roviny:

1. **vztah ke čtení** – potěšení ze čtení a vnitřní potřeba číst je jedním z důležitých předpokladů, který rozvíjí čtenářskou gramotnost
2. **doslovné porozumění** – dekodování psaných textů a dovednost, kdy si vybudujeme porozumění doslovné úrovni, jde o zapojení získaných zkušeností
3. **vysuzování a hodnocení** – jedná se o dovednost vyvozování závěru z textu, posuzování a kritické hodnocení textu z různých rovin, umění sledovat záměr autora, dovednost hodnotit to, co si přečetl
4. **metakognice** – jedinec je schopný a způsobilý vyhodnocovat, plánuje postupy, které umí používat, schopnost jedince sledovat, je to dovednost vyhodnocovat vlastní porozumění textu a je schopen zvolit strategie, aby lépe porozuměl textu
5. **sdílení** – čtenářsky gramotný člověk je připraven k tomu, aby sdílel prožitky, porozumění, pochopení s jinými čtenáři, je si vědom shodností a uvědomuje si rozdíly
6. **aplikace** – jedinec, který je čtenářsky gramotný, svoji četbu aplikuje do svého života, využívá čtení k osobnímu rozvoji (Výzkumný ústav pedagogický, 2010).

1.2.1 Čtení

Čtení lze považovat za základní způsob, jak si rozvíjet úměrnou slovní zásobu, rozvíjet psaní a způsob, jak se stát dobrým čtenářem. Je to také jediná možnost, jak zvládnout mluvnici a jak se naučit správný pravopis (Vraštilová, 2014). Při čtení textu se snažíme pochopit a vnímat smysl psaného obsahu. Při této činnosti vlastně dešifrujeme grafémy, abychom pochopili jejich význam a získali informace. Čtení jako dovednost nám umožňuje vykonávat různorodé činnosti, aktivity a práci s textem. Čtení a psaní je základem při práci s informacemi v textu a čtenářská gramotnost je nad tímto základem dovedností (Havel et al., 2011).

Čtení je specificky lidská činnost, které se musíme učit. Autoři, kteří se čtením zabývají, charakterizují čtení jako jeden z druhů řečové činnosti. Také čtení označují jako komunikační akt (Doležalová, 2014).

V Pedagogickém slovníku je čtení charakterizováno jako druh řečové činnosti. Spočívá ve vizuální recepci znaků, které jsou podnětem pro myšlenkovou činnost (porozumění významu znaků). Proces čtení zahrnuje několik fází, jejichž výsledkem má ideálně být porozumění

čteného textu. Z pedagogického aspektu je čtení chápáno jako prvotní. Je důležitou součástí čtenářské gramotnosti. Je prvořadou důležitostí základního předpokladu pro vzdělávání. Výuka čtení je z tohoto důvodu začleněna v povinném učivu od 1. ročníku základní školy. Čtení ve vyšších ročnících se objevuje v rámci literární výchovy (Mareš, Průcha, Walterová, 2013).

1.2.2 Čtenářství

Pojem, se kterým také pracujeme, je **čtenářství**. „Čtenářství je pojem, který se používá v souvislosti s dětskou populací, plánovitě a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí; ...“ (Lepilová, 2014, s. 125).

Podle Gejgušové je možné vnímat četbu jako synonymum ke čtení. Četbu označuje jako systematickou a dlouhodobou. Autorka zde také zmiňuje důležitost četby v souvislosti se zájmem čtenáře (Gejgušová, 2011).

Lepilová zmiňuje, že čtenářství vždy obsahuje čtenářský postoj, zájem, návyky a zvyky. Tyto se projevují při výběru četby. Čtenářství podle autorky obsahuje také procesy spojené se čtením. Jedná se o prožívání, pochopení a interpretaci (Lepilová, 2014).

Podle Čuřína má především rodina, v níž dítě vyrůstá a také škola velký a zásadní vliv na čtenářství a čtenářskou gramotnost (Čuřín et al., 2013).

McPhail uvádí, že je čtení kognitivní namáhavá činnost. Dále zmiňuje, že jde o činnost fyzicky náročnou, kterou však můžeme snížit. Docílíme toho v okamžiku, kdy nás čtení baví, máme-li o čtení zájem a jsme-li motivováni (McPhail et al., 2011 in Havel et al., 2011). Pozitivní vztah žáků ke čtení se projeví jako čtenářství, které definovala Wildová také jako „aktivní pozitivní vztah k literatuře“ (Wildová, 2004 in Havel et al., 2011, s. 58). Je nám známo, že pokud jsou texty čteny se zájmem, je také prohlubováno porozumění toho, co čteme.

K problematice čtenářství uvádí Černá desatero, a tedy práva čtenáře podle Daniela Pennaca. Tato pravidla by měla vrátit dětem radost ze čtení. Prvním pravidlem je právo nečíst. Druhé je právo na přeskokování stránek. Třetí pravidlo povoluje knihu nedočíst. Čtvrtým pravidlem je právo na čtení téže knihy. V pátém pravidle se říká, že máme právo číst cokoliv. V šestém pravidle se setkáváme s právem na bovarysmus (choroba přenosná textem). Sedmé pravidlo udává právo na čtení kdekoliv. V osmém pravidle je zdůrazněno právo jen tak si listovat. Číst si nahlas umožňuje deváté pravidlo a posledním, desátým právem, je mlčení (Černá, 2014).

1.2.3 Čtenář

Zde již můžeme zmínit pojem **čtenář**. Za čtenáře může být chápán kdokoliv, kdo přichází do kontaktu s libovolným textem, různého obsahu a rozsahu. Dokonce může být považováno za čtenáře malé dítě, které „čte“ ze svých kresebných výtvorů či jen předčítá z ilustrací svých prvních knížek, kde popisuje s velkou fantazií, co se mu jeví na obrázku. Bývá v tento okamžik pochváleno slovy: „*Ty jsi tedy čtenář*“, mnohdy se v těchto okamžicích může vytvořit první kladný vztah ke knihám.

Zde si pokládáme otázku: Kdo je tedy čtenář? Je to jen ten, kdo čte knihy, časopisy, vyhledává informace a aktuality z rozličných periodik? Považuje se za čtenáře ten, kterému bezmyšlenkovitě přejdou oči po řádcích? Nebo je čtenářem člověk, který je schopen sdílet své zážitky z přečteného? Bývá čtenářem ten, kdo je schopen vyvozovat a hodnotit informace, které získal? Nebo se stává čtenářem ten, kdo má vlastní, vnitřní potřebu číst doma a u dětí zvažujeme potřebu číst i ve škole? **Čtenářem** se stává každý, kdo vidí ve čtení zálibu, potěšení. Může si zvolit a vybrat, co bude číst. Myslíme, že čtenářem se stává také ten, kdo má vztah i k ilustracím, k autorovi. Čtením knih si zvyšuje sebevědomí, rozvíjí komunikační dovednosti, rozšiřuje si slovní zásobu a zlepšuje gramatiku.

Trávníček zmiňuje, že **čtenářem** se stává „*ten, kdo deklaruje, že čte (knihy); ten, jehož mediální dovednost je směřována ke čtení; duševní uživatel knih (a jiných písemných zdrojů)*“ (Trávníček, 2007, s. 35).

Tak jako četba a čtení má více podob, také na pojem čtenář můžeme nahlížet z několika úhlů. Podle Chaloupky lze chápat tyto adekvátní aktivity dítěte v sounáležitosti s jinými (Chaloupka, 1982).

1.3 Vztah čtenáře ke knihám

1.3.1 Knižní chování

Dostáváme se ke **knižnímu chování**, které je možno chápat jako vztah čtenáře k produktu čtení a ke knize. Podle Trávníčka je knižní chování: „*soubor tří aktivit zaměřených na knihy; čtení, kupování, vypůjčování; v širším pojetí sem patří i domácí knihovny, získávání informací o knihách a vztah ke knižnímu trhu*“ (Trávníček, 2007, s. 35).

1.3.2 Čtenářská kultura

S pojmem knižní chování je spojena také **čtenářská kultura**, vnímána podle Trávníčka jako „*soubor všech aktivit, které se týkají knih, čtení, četby, knižního chování a vůbec vztahu ke knihám; ...*“ (Trávníček, 2007, s. 36).

Jsme naprosto přesvědčeni, že učitelé, vychovatelé, ale především rodiče mohou ovlivnit a naučit svým vlastním příkladem děti **knižnímu chování a čtenářské kultuře**.

Je velmi důležité, aby se děti ujistily v tom, že informace získané čtením, mohou využít ve svém životě ke svému vlastnímu rozvoji, a že zúročí četbu v jiných činnostech a aktivitách.

1.3.3 Čtenářská socializace

Dostáváme se k dalšímu pojmu, který souvisí se čtením v určitém jazyce. **Čtenářská socializace** „*je proces, jímž nás knihy a jejich čtení činí součástí dané kultury a society; proces, jímž nás knihy a jejich čtení do dané kultury zařazují a spojují s ostatními jedinci stejné society*“ (Trávníček, 2007, s. 36).

2 ČTENÁŘSKÉ VÝZKUMY V ČR

„Česká republika, stejně jako mnoho jiných zemí, čelí aktuální výzvě zvýšit čtenářskou gramotnost své populace, počínaje jejím rozvojem ve školách. Ukazuje se totiž, že žáci s nízkou úrovní čtenářské gramotnosti čelí v dospělosti vážným problémům spojeným s uplatněním na trhu práce i s obecným zapojením do společnosti“ (Procházková, 2006).

2.1 PIRLS

Česká republika se od poloviny 90. let zapojuje do mezinárodních srovnávacích výzkumů. Tato šetření vyvolala zájem o problematiku čtenářské gramotnosti. Jsou srovnávány dovednosti našich žáků s výsledky z jiných zemí a je možné sledovat vývoj také v časové ose.

Pracujeme-li se čtenářskou gramotností a zabýváme-li se čtenářstvím, považujeme za vhodné být obeznámeni s výsledky testování, které se zaměřují na čtenářskou gramotnost a sledují různé věkové skupiny. Stěžejním testováním a výzkumem je v současné době testování **PIRLS** (Progress in International Reading Literacy Study). Tento mezinárodní výzkum je zaměřen na čtenářskou gramotnost ve 4. ročníku základních škol a probíhá vždy po pěti letech.

2.2 PISA

PISA (Programme for International Student Assessment) je výzkumný program zaměřen nejen na čtenářskou úroveň, ale také testuje na konci školní docházky žáků jejich dosaženou úroveň přírodovědné gramotnosti a úroveň gramotnosti matematické. Zde je vždy sledována jen jedna oblast, cyklicky po třech letech (Čuřín et al., 2013).

Tyto testy měly podle autorů výzkumu PISA sloužit také jako pomůcka pro učitele. Pomohly by učitelům konkretizovat kompetence, které by učitelé převedli do učebních materiálů a realizovali by je ve výuce (Rabušicová, 2011 in Lepilová, 2014, s. 127).

Podle výzkumů se dále ukazuje, že schopnosti našich žáků přečíst text a porozumět smyslu jsou hodnoceny spíše jako průměrné. Ač není pojem čtenářská gramotnost zakotvena v RVP ZV (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání), bylo by pro rozvoj čtenářské gramotnosti vhodné a přínosné, aby si každá škola zapracovala do svého ŠVP (Školní vzdělávací program) nové metody a pozměnila, či upravila ty dosavadní. Považujeme také za důležité, aby učitelé ovládali čtenářské strategie, aby je uměli u žáků dále rozvíjet. Myslíme si, že je velmi důležité a bude velmi přínosné pro školy, budou-li vybaveny dostatkem

přitažlivých knih. Stále se některé školy potýkají s problémem, kterým je nedostatek kvalitních knih. Nedostatek titulů současných autorů vyřešila částečně také tzv. Výzva č. 56, vyhlášená Ministerstvem školství a tělovýchovy České republiky.

Čeští odborníci Výzkumného ústavu pedagogického, kteří se věnují čtenářské gramotnosti, mají v povědomí také to, že nelze testovat rovinu hodnotovou a postojovou, která je obsažena ve čtenářské gramotnosti- např. vztah k aktu čtení. Tito odborníci definují čtenářskou gramotnost ve své studii „Gramotnosti ve vzdělávání“ jako „*celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních a sociálních kontextech.*“ (Altmanová a kol., 2010, str. 7).

2.3 Mezinárodní šetření PIRLS 2016

Česká školní inspekce uskutečnila na jaře 2016 šetření mezinárodního projektu PIRLS. Toto šetření bylo již čtvrtým šetřením v rámci projektu PIRLS. V roce 2016 se Česká republika zapojila mezi 50 zemí z celého světa. V ČR se zúčastnilo výzkumu 157 základních škol i jejich ředitelé, zapojilo se přes 5 500 žáků i jejich rodiče a bylo osloveno 270 učitelů.

V šetření v roce 2016 se objevil nový prvek, kterým se stala studie e PIRLS. Zapojilo se 14 zemí, ČR se nezúčastnila. Výzkum se v této studii zaměřil na čtení textů v internetovém prostředí (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017).

Podle šetření PIRLS v roce 2016 došlo v ČR za posledních 15 let ke staticky významnému zlepšení průměrných výsledků u žáků. Ovšem v porovnání s výsledky s cyklem roku 2011 tyto údaje vykazují spíše stagnaci našich žáků.

Celkové výsledky šetření ukazují relativně malý rozdíl mezi dívkami a chlapci. Dívky mají o něco vyšší zastoupení na dvou nejvyšších zkoumaných úrovních. Chlapci mají o něco vyšší zastoupení na nízké úrovni a pod ní (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017).

Zajímavé bylo zjištění týkající se výuky ve třídách. Ukázalo se, že učitelé požadují po svých žácích více hlasité čtení a zaměřují se na rozšiřování jejich slovní zásoby. Méně prostoru věnují předčítání žákům, méně času věnují názornému předvádění techniky čtení (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017).

Je známo, že v českém kurikulu nejsou zakotveny čtenářské dovednosti, které byly také testovány šetřením PIRLS v roce 2016. Mezi pozorovanými dovednostmi bylo porovnávání informací uvnitř textu napříč různými texty a dále dovednost určování postoje či záměr autora.

Právě v těchto dovednostech dosáhli naši žáci horších výsledků (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017).

2.4 České děti a mládež jako čtenáři roku 2017

V minulém roce 2017 zorganizovala Národní knihovna ČR opakování celostátního reprezentativního průzkumu dětí, kde se tým iniciátorů průzkumu zaměřil jak na četbu knih, čtenářské chování, zajímaly je obvyklé způsoby trávení volného času, zkoumaly vlivy rodinného a školního prostředí, ale také se zaměřili na vztah dětí ke knihám a čtení obecně. Podle tohoto průzkumu Národní knihovny ČR a agentury Nielsen Admosphere, který zveřejnili v lednu 2017, vzrostl počet dětí, které rády čtou knihy. Uvádí, že vzrostl počet čtenářů ve volném čase, kdy se některé děti věnují svým koníčkům a zálibám. Asi 14 procent dětí ale také přiznává, že knihy nečtou vůbec, protože je to nebaví nebo na to nemají čas.

Hlavním zdrojem informací z okolního světa je pro dospívající internet. Tento průzkum proběhl v létě a na podzim v roce 2017. Zúčastnilo se ho 2009 respondentů. Mezi oslovenými byli děti a adolescenti ve věku od šesti do 19 let a také byli osloveni rodiče. Po porovnání s obdobným výzkumem, který proběhl v letech 2013–2014, můžeme konstatovat současné zjištění, že přibylo 6 procent pravidelných čtenářů u mladších dětí a u starších školáků vzrostl počet o osm procent.

Domníváme se, že tento nárůst může být způsoben právě kritikou a apelováním na klesající zájem o čtení. Školy, rodiny, knihovny, spolky a organizace se snaží vzbudit a rozvinout u dětí zájem a vztah ke čtení. Iniciují aktivity spojené se čtením, poslechem či vlastním psaní knih a časopisů. Když MŠMT vyhlásilo na podporu čtenářské gramotnosti Výzvu č. 56, zapojila se do ní většina škol v České republice. Tato výzva byla spojena s podporou a rozvojem vzdělávání. Přesto, že projekt byl oficiálně v květnu 2015 ukončen, je nám známo, že učitelé, kteří se do aktivit zapojili, v zavedených dílnách pokračují i nadále.

Domníváme se tedy, že také odbornější přístup vyučujících, atraktivnější a zajímavější způsob hodin čtení, práce s knihami a texty nejen v hodinách literatury na základních školách, respektive na 1. stupni, může mít vliv na vzrůstající zájem dětí a mládeže o čtení knih. Na většině škol se již opouští od hromadného čtení společného textu pro všechny děti. Je jim umožněn výběr z kvalitnějších a inovovaných učebnic, čítanek. Především bylo umožněno dětem číst jejich vlastní knihy. Jsme přesvědčeni, že tento okamžik možnosti výběru knih dle vlastního zájmu a také možnost číst si svůj oblíbený žánr ve škole, jsou elementy, které pozitivně ovlivňují a zvyšují zájem o čtení dnešních dětí. Také prodejní řetězce,

které běžně nenabízejí ve svém sortimentu knihy, organizují a propagují nabídky knih. V rámci bodového systému za nákupy jejich produktů mají zákazníci možnost získat knihu. I zde můžeme hovořit o snaze a zapojení se do podpory čtenářské gramotnosti dětí.

3 ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST A RVP ZV

S pojmem čtenářská gramotnost se v dokumentu RVP ZV nesetkáváme, nicméně žádnému pedagogovi tedy nebrání v rozvíjení čtenářství. Samotný dokument nám nedává záruku, že budou mít všechny děti šanci své čtenářství ve škole dostatečně rozvíjet. Zde spatřujeme důležitou roli školy, a především úlohu vyučujícího, jaký má pro ně čtenářská gramotnost význam, jak jí porozumí, jak ji pojme, a především, které složky čtenářské gramotnosti bude chtít a umět u žáků rozvíjet.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je na státní úrovni kurikulárních dokumentů. **Národní program vzdělávání** je zastřešujícím dokumentem vzdělávání v ČR. Vymezuje počáteční vzdělávání. **RVP** dále vymezují závazné rámce, které jsou pro jednotlivé etapy vzdělávání – předškolní vzdělávání, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň pak zastupují ŠVP. Podle nich probíhá proces vzdělávání na jednotlivých školách České republiky. RVP ZV je klíčovým dokumentem v národní vzdělávací politice ČR. Vychází z nové strategie vzdělávání. Zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem. Zdůrazňuje dále uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. RVP ZV vychází z koncepce celoživotního učení, formuluje očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání.

Na základě novely školského zákona č. 82/2015 Sb., požadavků Evropské komise a Akčního plánu inkluzivního vzdělávání MŠMT došlo k úpravě RVP ZV platného od 1. 9. 2017.

„RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.“

Vzdělávací obsah základního vzdělávání obsahuje devět **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním *vzdělávacím oborem* nebo více obsahově blízkými *vzdělávacími obory*:

1. **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
2. **Matematika a její aplikace**
3. **Informační a komunikační technologie**
4. **Člověk a jeho svět**
5. **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
6. **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
7. **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)

8. **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)

9. **Člověk a svět práce**

3.1 Jazyk a jazyková komunikace

Zde bychom se pozastavili u vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace**, kde se již dostáváme k zařazení čtenářské gramotnosti v systému RVP ZV. Konkrétněji uvádíme vzdělávací obor – Český jazyk a literatura. Při studování RVP ZV v kapitole 5.1 *Jazyk a jazyková komunikace* nalezneme informace o charakteru vzdělávací oblasti. Také se dočteme, že obsah vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura je rozdělen, a že tvoří tři složky: *Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova*. V těchto dílčích složkách hraje čtenářská gramotnost nezastupitelnou úlohu. Doplňujícím oborem je zde uvedena dramatická výchova.

Každá z těchto tří složek vzdělávací oblasti je v RVP ZV podrobněji rozepsána. Podrobněji je popsán obsah a také očekávané výstupy a učivo.

Podle Havla je nejdůležitější oblastí gramotnosti právě čtenářská gramotnost, kdy čtení není již bráno pouze po stránce technické a týkající se rychlosti čtení. Jde především o funkční charakter. To je chápáno jako rychlé získávání informací. A dále také jako efektivní zpracování těchto informací. Čtenářská gramotnost se tedy prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Z tohoto poznatku vyplývá i důležitost čtenářské gramotnosti (Havel et al., 2011).

3.2 Klíčové kompetence

Nyní se pozastavíme u klíčových kompetencí. Cílem a smyslem vzdělávání podle RVP ZV, je osvojení těchto klíčových kompetencí.

Průcha klíčové kompetence definuje jako „*soubor vědomostí, schopností, postojů a hodnot, které jsou nezbytné pro osobní rozvoj jedince a jeho uplatnění ve společnosti.*“ (Průcha et al., 2009).

Klíčové kompetence, které obsahuje RVP ZV jsou rozděleny do šesti oblastí. Téměř žádná z těchto kompetencí se neobejde bez čtenářské gramotnosti. Zastavíme-li se např. u kompetence k učení, můžeme si všimnout tvrzení: „...*žák vyhledává a třídí informace, na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě*“. Kompetence učení je rozvíjena ve všech oblastech vzdělávání. Nikdy by se nerozvinula bez čtenářské gramotnosti.

Další částí jsou kompetence k řešení problémů. Zde nacházíme několik výstupů problémů, jež tvoří jejich podstatnou část čtenářská gramotnost, např. „*žák vyhledá informace vhodné k řešení problému, ...*“ „*... nachází jejich shodné a odlišné znaky, ...*“.

Když se pozorně začteme do naplňování výstupů komunikativních kompetencí, je následující tvrzení přímo závislé na dané úrovni čtenářské gramotnosti „*žák rozumí různým typům textů a záznamů...*“.

Můžeme tedy tvrdit, na základě získaných informací, že základ k úspěšnému naplňování některých kompetencí ve výchovně – vzdělávacím procesu RVP ZV je tvořen čtenářskou gramotností.

Havel uvádí, že čtenářská gramotnost prolíná všemi vzdělávacími oblastmi RVP ZV. Dílčí čtenářské dovednosti charakterizují zaměření vzdělávacích oblastí a kompetencí (kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní). Dále poukazuje na to, že RVP ZV nepracuje konkrétně s konceptem čtenářské gramotnosti (Havel et al., 2011).

3.3 Průřezová témata

Přesně nadefinovaná průřezová témata můžeme najít v RVP ZV (novější verze). Najdeme je v online podobě, v 6. kapitole, na straně 126. Průřezová témata jsou tvořena šesti okruhy. Jednotlivé okruhy jsou zaměřeny na aktuální problémy současného světa. Všechny školy jsou povinné během základního vzdělání zařadit všechna průřezová témata na 1. i 2. stupni základní školy, nemusí být však zařazena do každého ročníku. Průřezová témata mohou být začleněna v rámci integrace do vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu. Je možné je vést také samostatně, ve formě samostatných předmětů. Mohou být také pojata v rámci třídních, školních či jiných projektů. Krátce se nyní zastavíme u jednotlivých průřezových témat, kde se pokusíme ujasnit propojení a význam čtenářské gramotnosti s těmito tématy:

- 1. Osobnostní a sociální výchova**
- 2. Výchova demokratického občana**
- 3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- 4. Multikulturní výchova**
- 5. Environmentální výchova**
- 6. Mediální výchova.**

Osobnostní a sociální výchova (dále jen OSV). V RVP ZV je OSV ještě dále dělena do několika tematických okruhů. Tyto okruhy se člení na tři části – osobnostní, sociální a mravní výchovu. Jednotlivé části se soustředí na porozumění, vztah k vlastní osobnosti,

na morální rozvoj, na sociální vztahy a není opomíjena ani komunikace. Můžeme si povšimnout, rozsáhlosti obsahu tohoto průřezového tématu. Dá se velmi vhodně zařadit do všech vzdělávacích oblastí.

Další průřezové téma je **Výchova demokratického občana** (dále jen VDO). Cílem této výchovy je vybavení žáka občanskou gramotností. Na prvním stupni se s touto výchovou setkáváme v oblasti vzdělávání pod názvem Člověk a jeho svět. Především ve vztahu k domovu a ke své vlasti. VDO vede např. k pochopení významu pravidel, zákonů a řádů ve společnosti. Zde vstupuje čtenářská gramotnost do rozvoje osobnosti žáků.

Následující průřezová témata **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**, **Multikulturní výchova** a **Environmentální výchovu** lze aplikovat do mnoha vzdělávacích oblastí v rámci celého kurikula. Velmi často bývají součástí projektů v rámci třídy či školy. Při zavedení těchto průřezových témat se rozvíjí tyto oblasti. Současně rozvíjíme u žáků jejich hodnoty, postoje a názory. Při určitých činnostech a při práci s informacemi je rozvíjena také čtenářská gramotnost.

U posledního tématu bychom se však rádi pozastavili, vzhledem ke vztahu tohoto průřezového tématu ke čtenářské gramotnosti. Je jím **Mediální výchova**. Pavličíková uvádí, že by mediální výchova měla být zařazována již od prvního ročníku a měla by dále pokračovat i ve druhém a třetím ročníku. Jako důvod uvádí, že děti přichází do styku s médií již před vstupem do školy. Děti mají tedy již bohaté zkušenosti, které představují různorodou, ale i chaotickou zkušenost s informacemi získanou z různých médií. Žáci by si měli podle autorky uvědomovat již v počátku docházky do školy, že existují záměrná média (především jde o sledování televize a filmů, také používání počítače ke hrám) a média nezáměrná, (kterou může být např. hudba, která dokresluje atmosféru prostředí nebo reklamní hlášení v obchodních řetězcích).

Toto období bývá tedy přípravné období k tomu, jak uvést děti do světa médií. Ve čtvrtém a pátém ročníku je mediální výchova chápána jako podpora sociálního učení. Zde se již rozvíjí čtenářské schopnosti a rozšiřují se vyjadřovací možnosti a schopnosti žáků na základě určité úrovně čtenářské gramotnosti a žáci se postupně učí „prokouknout“ záměry těchto médií a jednotlivých sdělení (Pavličíková et al., 2009).

4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

Nyní se budeme zabývat faktory, které ovlivňují přístup dětí ke čtení. Jak je známo, většina oblastí ve vývoji dítěte souvisí s rodinným prostředím. Také čtenářská gramotnost má základy v rodinném zázemí. Nemůžeme opomenout genetické předpoklady jedince a také vliv školního prostředí. Zmíníme zde tedy oblasti motivace dětí ke čtení.

Na rozvoj gramotností u dětí poukazuje Třesohlavá. Uvádí, že gramotnosti dětí jsou ovlivňovány endogenními (vnitřními) i exogenními (vnějšími) faktory.

Za základní předpoklad, že se bude dítě v předškolním věku správně vyvíjet, je základ genetický. Tento základ si jako vrozenou zděděnou dispozici přináší po rodičích. Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a žije, ovlivňuje jeho vrozenou dispozici svým vnějším působením. Na jedince působí další skutečnosti ovlivňující jeho vývoj – nemoci, které dítě prodělalo, životospráva, sourozenci, vrstevníci, kamarádi, rodinné klima, životní podmínky a různé instituce (Třesohlavá et al., 1990).

Mohlo by se zdát, že v poslední době upadal zájem o čtení a naše pozornost byla spíše směřována ke sledování filmů. Přitom je to právě kniha, která ve velké míře podporuje fantazii a rozvíjí osobnost jedince, což se o filmovém ztvárnění mnohdy říci nedá.

V oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti musíme zdůraznit, že nezbytnou úlohou je u dítěte rozvoj představivosti. Dítě by si mělo umět během čtení představit to, o čem čte, mělo by být schopno domyslet, na základě obrázků, jak bude příběh pokračovat, mělo by být schopno aplikovat své poznatky ze čtení (Tomášková, 2015).

Faktory, které působí na čtenářskou gramotnost, mají rozdílnou intenzitu. Jedince zasáhnou jistě všechny vlivy během jeho životní etapy. Mezi činitele a podmínky můžeme zařadit geografické a demografické vlivy, materiální podmínky, ale jedná se především o sociální podmínky, které působí na život jedinců. K nejvýznamnějším podmínkám z oblasti sociální sféry je považována rodina a škola (Doležalová, 2014).

V posledních letech se objevuje názor, že děti čtou málo. Pokud čtou, tak velmi špatně nebo nečtou vůbec. Setkáváme se občas s názory, že děti vyměnily knihy za počítače, tablety a jiné „chytré“ vymoženosti dnešní doby. Tímto problémem se v poslední době zabývá nejen rodina. Někteří rodiče si povšimli, že jejich děti nečtou ve volných chvílích jako oni sami, když byli malí. Zjišťují, že děti nerozumí naučným textům v učebnicích, ze kterých by měly čerpat, neumí se orientovat v základních informacích a jsou přesvědčeni, že je to proto, že jejich děti nečtou. Myslí tím obecnou rovinu čtení.

Dětské čtení, spíše to, že děti čtou méně, se stalo zájmem také škol, knihoven, vydavatelů, knihkupců a v neposlední řadě také sdělovacích prostředků. Není pochyb o tom, že velké množství informací získáváme prostřednictvím medií jako je televize a jiná audiovizuální technika, čtení zůstává a bude stále i do budoucna základním kamenem pro všechny způsoby, jak získávat znalosti a jak zpracovávat informace. „*Čtení je faktickým klíčem k mediální kultuře a čtenářská gramotnost podstatně ovlivňuje úspěšnost dítěte v celém vzdělávacím procesu*“ (Prázová, Homolová, Landová, Richter, 2014, s. 9).

4.1 Rodinné prostředí

Rodina by měla být pro každého jedince emocionálním zázemím, místem bezpečí, a jistoty. V rodině by měl člověk mít dostatek podnětů, uznání. Rodinné prostředí je místem prvotních zkušeností a zdrojem poznatků pro vstup do společnosti. Rodina je chápána jako skupina, ale také jako instituce. Rodina je institucí se závazným systémem uspořádání. Má určitá pravidla jejího soužití (Havlík, Kořa, 2002).

Rodina a fungování rodiny je spojeno s formováním osobnosti jedince od jeho narození. Rodina je místo, v němž také prožíváme všechny fáze svého života.

Velmi zajímavý je názor autora Chaloupky, který říká: „*Čtenářství, vztah k literatuře, je pouze jedním ze znaků člověka, jeho úrovně, osobnosti, zaměření. Člověk může být dobrým člověkem, i když knihu v životě neotevře, a může tomu být i opačně...*“ (Chaloupka, 1995, s. 101, 102).

Rodinné prostředí působí na jedince od narození. Působí na dítě citovou vazbou, komunikativním projevem a dalšími podněty ze svého prostředí. Ve vztahu dítěte ke čtenářské gramotnosti hraje roli především vzdělání rodičů. Také sociálně ekonomické, kulturní podmínky, zájmová a hodnotová orientace rodiny jsou faktory, které se odrážejí v kvalitě čtenářské gramotnosti dítěte (Doležalová, 2014). Vyrůstá-li dítě v prostředí, kde knihy nejsou zcela běžnou součástí života této rodiny, pokud se v rodině o knihách nemluví, nediskutuje, můžeme jen stěží očekávat, že tento jedinec bude mít někdy zájem o knihy (Černá, 2014). V rodině se utváří základ pro dětského čtenáře. Zpočátku dítě ještě nečte text, ale setkává se s knihami a četbou, prohlíží si knihy a časopisy, listuje v nich nebo naslouchá čtení svých nejbližších. Dítě se setkává a vnímá příběhy v televizi nebo při prohlížení knížky, a zároveň mu k tomu někdo vypravuje pohádkový příběh (Chaloupka, 1982).

Velmi důležitým okamžikem v rodině, který má nesporný vliv na dítě a jeho rozvoj čtení, je čtení knih již před vstupem do základní školy. Děti se stávají lepšími čtenáři, pokud jim jejich

rodiče, sourozenci či jiní členové rodiny čtou již v předškolním věku (Kramplová, Potužníková, 2005). Trávníček uvádí, že rodina vytváří prostředí, které je rozhodující v oblasti osvojování čtenářských návyků (Trávníček, 2008).

Pro jedince by měla být rodina primární skupinou především s emocionálním zázemím. Měla by fungovat jako pilíř bezpečí. V rodině bychom měli najít dostatek podnětů a uznání. Měla by se stát místem našich elementárních zkušeností. Rodina by měla být také základnou pro vstup do společnosti. Rodina je nejen skupinou, je také institucí se závazným systémem uspořádání a pravidel soužití (Havlík, Koťa, 2002). V rodině se vytváří rozhodující prostředí pro osvojení čtenářských návyků (Trávníček, 2008).

Rodina ovlivňuje člověka již od narození svými citovými vazbami a bezprostředností svých kontaktů, na dítě působí komunikativním projevem a podnětností prostředí. Na kvalitě čtenářské gramotnosti dětí se odrážejí sociálně ekonomické podmínky rodiny. Neopominutelné jsou podmínky kulturní. Kvalitu čtenářské gramotnosti ovlivňují také zájmové a hodnotové orientace rodiny. Velmi silnou vazbu na čtenářskou gramotnost dítěte má vzdělání jejich rodičů (Doležalová, 2014). Pokud vyrůstá dítě v rodině, ve které knížky ani následné rozhovory o knihách nejsou zcela běžnou záležitostí a součástí domácího prostředí, můžeme jen těžko očekávat, že z něj vyrostе člověk, se zájmem o knihy (Černá, 2014).

Rodina, aniž by si to sama uvědomovala, rozvíjí počátky dětského čtenářství. Dítě ještě nečte, ale s četbou a knihami se setkává (Chaloupka, 1982). Důležitým momentem v rodině pro rozvoj čtení a čtenářství je předčítání knih. Čtení knih již před vstupem do školy má velmi pozitivní vliv na budoucí čtenáře a na jejich zájem o čtení. Je prokázáno, že čím častěji rodiče svým dětem v předškolním věku čtou, tím více se děti stávají lepšími čtenáři (Kramplová, Potužníková, 2005).

A právě zájem rodičů je stěžejní při rozvoji čtenářské gramotnosti u svého dítěte. Společné čtení před spaním, listování knížkami a rozhovory nad nimi, předčítání ve volné chvíli mezi hraním dítěte. Tyto společné aktivity dětí s rodiči mohou mít obrovský vliv na vztah dítěte ke knihám a ke čtení.

Podle mezinárodního šetření PIRL 2016 se ukázalo, že ve všech zemích, které se zúčastnily tohoto šetření, dosáhli žáci, kterým rodiče předčítali již v předškolním věku, lepšího výsledku než žáci, kterým rodiče četli jen někdy. Ve sledování postoje žáků ke čtení se Česká republika řadí mezi průměrné země.

Horších výsledků dosáhli v šetření žáci, kteří nemají čtení rádi a ani ve volném čase si nečtou. Podle výsledků šetření oblíbenost čtení u žáků pozitivně koresponduje s oblibou čtení jejich rodičů (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017).

Rodiče by měli jít příkladem svým dětem, ukázat jim, že čtení je způsob příjemného odpočinku, získávání nových informací. Jsou to rodiče, kdo by měl pomoci dětem při hledání způsobů jak trávit svůj volný čas. Měli by být příkladem a trávit čas zajímavějšími aktivitami než je v současnosti hraní počítačových her. Měli by dětem ukázat vhodnější užívání chytrých telefonů za účelem vyhledávání informací a snažit se odradit děti od méně obohacující zábavy, mezi kterou patří také nadměrná sledovanost televize.

4.2 Školní prostředí

Rodina bohatě přispívá k rozvoji čtení. Pro většinu dětí zůstává hlavním vzdělávacím prostředím škola (PIRLS, 2011). Vývoj rodiny a školy šel během historie souběžně. Škola od rodiny přebírá určitou „přípravu na život“ a umožňuje tím efektivnější socializaci dětí.

Funkcí školy však není jen připravit děti na budoucí povolání. Má za úkol také rozšířit kultivovanost a disciplinovanost. Hlavním cílem by měla být připravenost žáků do dalšího života. Škola je prvotní institucí, která dítě ochraňuje a s vědomím odděluje děti od světa dospělých. Příprava v této instituci má za následek uvědomění si zvláštnosti a ojedinelosti dětství. Škola v neposlední řadě vědomě pečuje o děti. Z pohledu sociálního a psychologického je tak dětství „prodlužováno“ (Kolláriková, Pupala, 2001).

Dozraje-li dítě do svého školního věku, vstupuje do náročnější a bezesporu nové etapy svého života. Bývá více než v předškolním věku vyvazováno z úzkého prostředí rodiny. Velmi intenzivně a rychle se zapojuje do širších sociálních souvislostí. Stává se tak členem početného kolektivu, je příslušníkem třídy, součástí školní družiny, školy apod. zvyšují se požadavky na jeho práci a samostatnost. Také se výrazně zvyšuje jeho osobní zodpovědnost a racionální postoj. Dochází k oslabení jeho citových vazeb, především ze strany rodičů i jiných dospělých. Dítě, jež je v tomto období silně emočně založeno, má potřebu se nějakým způsobem projevat. V určité míře mu tuto možnost poskytuje literatura, v níž je zachycena obrazná podoba a bohatá představivost (Řeřichová, 2016).

Zde bychom se rádi vrátili k významu rodiny z hlediska motivace, protože rodina a škola – učitel ve škole – jsou podle Vraštilové motivační aspekty, které mají vliv na četbu dítěte. Jsou-li rodiče v roli čtenáře, stávají se prvotním příkladem pro dítě, které je tímto motivováno

ke čtení. Učitel, se zájmem o četbu je schopen porozumět jí a je schopen o četbě diskutovat, motivuje tímto své žáky (Vraštilová, 2014).

Podle Chaloupky, je v oblasti čtenářské gramotnosti nezbytná návaznost a souhra školního a mimoškolního prostředí, které se často prolínají. Čtenářství dítěte je tvořeno a roste z jeho osobních postojů. Škola by měla tyto postoje žáků podporovat, stimulovat a podněcovat žáky k vlastnímu růstu a zdokonalování (Chaloupka, 1995).

Jak uvádí Kramplová a Potužníková, ve školách by měl být kladem důraz na učitele. Ti by měli být schopni s žáky nacvičit určité dovednosti, které by jim napomohly při porozumění čteného textu. Jedná se o tyto dovednosti:

- *„definovat hlavní myšlenku (dále jen myšlenka),*
- *vysvětlit nebo doložit porozumění toho, co přečetli (vysvětlit),*
- *srovnat to, co přečetli s vlastní zkušeností (zkušenost),*
- *srovnat to, co přečetli, s jinými texty, které četli (texty),*
- *předvídat, co se stane v dalších částech textu, který četli (zobecnění),*
- *popsat styl nebo strukturu textu, který přečetli (styl)“*

(Kramplová, Potužníková, 2005, s. 68).

Při vstupu dítěte do školy má tato instituce ve vztahu k dítěti důležitý úkol, stejně jako rodiče. Důležité je správné vybudování si vztahů a postojů prostřednictvím rodičů, učitelů i nezastupitelnou roli zde má jistě vztah ke škole ze strany rodiny. Také žák hraje důležitou roli uvnitř tohoto vztahu (Kolláriková, Pupala, 2001).

Je známo, že Česká republika byla dlouhodobě kritizována za to, že neposkytovala všem žákům rovnoměrné šance na vzdělání. Existují děti, které přicházejí do škol z nepodnětného rodinného prostředí. Jsou oproti ostatním žákům považovány za znevýhodněné a to se může týkat i oblasti čtenářství. Rodiče těmto dětem nikdy nahlas nečetli knihu, nenavštěvovali společně knihovnu, nikdy s nimi nediskutovali o přečtených knihách.

Učitelé ve školách by měli těmto žákům pomoci vyrovnat se ostatním spolužákům. Předpokládá se, že se tímto přístupem zvýší pravděpodobnost, že právě tyto, doposud znevýhodněné žáci, budou moci dále úspěšně studovat. Jistě dále získají vyšší vzdělání a bude jim umožněno lepší uplatnění ve společnosti a také na trhu práce (Výzkumný ústav pedagogický, 2011).

„Škola působí na kvalitu čtenářské gramotnosti žáků systematickou výukou, pedagogickými cíli, obsahem a didaktickými prostředky (metodami, organizačními formami práce, texty). Za zvlášť významnou je pokládána osobnost učitele. Učitel kteréhokoliv vyučovacího předmětu může svými postoji k textům a přesvědčením o nutnosti rozvoje čtenářských dovedností významně ovlivňovat čtenářskou gramotnost žáků...“ (Doležalová, 2014 str. 21).

4.3 Ostatní faktory

4.3.1 Vliv médií

Zajímavou otázku pokládá Lepilová: *„Motivují módní vlny čtenářství?“* Za příklad zmiňuje pohádku Peklo s princeznou. Pohádka byla zfilmovaná. Autory knižní podoby jsou M. Buberle a B. Červenková. Jiným typickým příkladem je mánie, která vznikla při uvedení knihy na trh. Jedná se o zfilmovanou sérii, jejíž hlavním hrdinou je čaroděj Harry Potter. Autorkou těchto dobrodružství je J. K. Rowlingová. Tato autorka napsala sedmidílné pokračování, které se stalo fenoménem své doby. O tyto příběhy byl velký zájem z řad čtenářů z téměř celého světa. Zájem byl tak obrovský, že poslední díly byly přeloženy do šedesáti sedmi jazyků.

V současné době se objevují nové trendy a mánie, kterých neustále přibývá. Je ovšem otázkou, zda tento trend povede děti ke čtenářství. Zůstává tedy i otázkou, do jaké míry je kvalitní zpracování knih formou filmů a zda se jedná skutečně o dostatečně kvalitní četbu, která je určená své věkové kategorii (Lepilová, 2014).

4.3.2 Sociální podmínky

Je důležité uvést, že vedle podmínek sociálních jsou důležité také materiální podmínky. Je prokázáno, že významnými faktory, které se podílí na úspěšném rozvoji čtenářské gramotnosti, jsou knihovny a školní knihovny. Opět se zde vrátíme k důležitosti primárního prostředí, ve kterém se dítě vyvíjí a je nejvíce ovlivňováno, a to k rodině. Jak už jsme uvedli, dobrý příklad rodičů pro dítě je v tomto směru a vztahu k návštěvě knihovny neopominutelným. Pokud má dítě již v raném dětství příležitost a možnost navštívit s rodiči knihovnu, objeví-li smysl a funkci služby této instituce, je pravděpodobné, že v pozdějším období bude samo těchto služeb využívat.

4.3.3 Knihovny

Již při vstupu do mateřské školy je v dnešní době možnost navštěvovat knihovnu se svou třídou. V poslední době funguje spolupráce mateřských škol a knihoven v opačném směru. Knihovna, vzhledem k organizační náročnosti přesunu malých dětí, vychází vstříc mateřským školám a besedy bývají organizovány střídavě, buď v prostorách knihovny, nebo přímo v mateřské škole. Jak už jsme zmiňovali, je v tomto období velmi důležitý kontakt dítěte s knihou. Knihy by měly být přiměřené věku dítěte. Knihy by se měly stát přirozenou součástí dětského světa. Opět považujeme za důležité zdůraznit možnost dítěte v knihách jen listovat, prohlížet si je, naslouchat předčítání. Nedílnou součástí by mělo být následné sdílení o přečteném, o ilustracích, které kniha nabízí. V tomto období dítěte je obzvláště důležité propojení více smyslů v kombinaci s pohybem a rytmickým ztvárněním. K tomuto jsou velmi vhodná dětská říkadla, básničky, rozpočítadla, písničky a hádanky.

Stejně tomu je tak i po vstupu dítěte do základní školy. Má-li vytvořeno vztah a návyky ze svého rodinného prostředí, není mu návštěva knihovny zcela cizí. Přirozeně pokračuje v této aktivitě i nadále. V tomto věku si více uvědomuje potřebu číst si pro svoje potěšení, ale také ve čtení objevuje zdroj získávání nových informací, které obohatí jeho dosavadní zkušenost a využije tyto poznatky ve výuce či při domácí přípravě na vyučování.

V rodině, v knihovně i ve škole by se dítě mělo naučit rozpoznávat, jaké texty a knihy jsou pro něho vhodné.

Chceme-li u dětí/žáků probudit zájem o knihy, o čtení a čtenářství, považujeme za nezbytné, abychom využívali všech možných zdrojů a prostředků, které jsou dětem přirozené a dostupné. Prioritní a základní komunita, ve které se děti se čtením setkávají, je přirozeně rodina. Zde jsou zakotveny bezesporu první kontakty s knihou a vztah k aktu čtení. V kapitole, ve které se věnujeme faktorům a vlivům, rozvíjející čtenářskou gramotnost bylo řečeno, jak je důležité, zda dítě vyrůstá v rodině, kde jsou rodiče modelem a čtení je součástí jejich života. Také v rodinném prostředí se dítě může prvotně setkat s možností návštěvy knihovny. **Knihovny** jsou místem, kam děti mohou přijít se svými rodiči, učiteli, ale také sem mohou přijít samy ve svém pozdějším věku. Knihovna především slouží jako půjčovna knih, časopisů i jiných materiálů ke čtení. V knihovně můžeme trávit čas prohlížením, čtením nebo studiem potřebné literatury. Knihovna se stává také důležitým elementem v rozvoji čtenářství, podporuje svými službami zájem o knihy a četbu.

V posledních letech se funkce a služby knihoven soustředí nejen na standardní půjčování knih, jak bylo po mnoho let zvyklostí. V knihovně můžeme v současné době naslouchat

besedám o knihách samotných. Do knihoven lidé docházejí také na besedy o autorech a ilustrátorech knih. V prostorách knihovny můžeme navštívit výstavu fotografií na určité téma. Své prostory nabízejí dnešní knihovny k pořádání výstav výtvarníků i jiných umělců. Knihovnu mohou navštívit zájemci o cestovatelská dobrodružství a mohou si tak vyslechnout zážitky z cest, které podnikly osobnosti např. z jejich regionu. Knihovna poskytuje občanům možnost k setkání, kdy mají příležitost při besedách prodiskutovat témata s hosty z různých oblastí vědy, školství, psychologie, kultury, a zábavy.

V dobách vývoje a zavádění moderních technologií, kdy se objevily první počítače, sloužily knihovny také jako místa s internetovým připojením pro veřejnost. Vývoj služeb knihoven se rozrůstal a rozšiřuje své možnosti i nadále.

Knihovny pořádají akce pro školy, zapojují se do celorepublikových soutěží, pořádají besedy, týkající se nejen bezprostředně čtenářství a knih. Také je v knihovně možné trávit svůj volný čas při hraní deskových her, které si mohou návštěvníci zapůjčit domů, stejně jako knihu nebo časopis. Knihovny také většinou spolupracují a spoluorganizují aktivity, programy a události ve svých obcích působnosti a některé také nad rámec své obce.

4.3.4 Informační technologie

Pro dnešní děti a mládež je velmi přitažlivá práce s informačními technologiemi. Může to být zejména proto, že děti díky těmto médiím získávají velmi snadno téměř neomezené množství rozmanitých informací. Tyto informace jsou doprovázeny obrazem a často také zvukem, proto jsou pro uživatele působivější a více je motivují.

Vzhledem k digitální revoluci se podle Trávníčka mění naše čtenářské návyky. Zákonitě se mění také poměr k psanému textu a ke knize. Při čtení textu z obrazovky bezesporu postrádáme kontakt s knihou. Výhodou tohoto způsobu čtení může být to, že si operativně na webu můžeme najít jakékoliv informace o autorovi, recenze na knihu či jiné slovní řetězce (Trávníček, 2010).

Vývoj moderních technologií bychom neměli ignorovat. Vhodným užíváním a přiměřeným způsobem práce s nimi můžeme prostřednictvím těchto medií úspěšně rozvíjet poznání žáků v dané oblasti vyučovacího předmětu. Zcela jistě můžeme také vhodným použitím přispět v rozvoji čtenářské gramotnosti (Doležalová, 2015).

Sak a Mareš uvádí, že někteří autoři nazvali současnou mladou generaci „net generation“. Označení je užito zřejmě vzhledem k tomu, jak je pro dospívající, mladé lidi informační technologie důležitá. Bývají také označovány jako „generace on-line“ (Sak, Mareš, 2007).

Z historického hlediska je velmi zajímavý pohled na problematiku vztahu kniha a digitální kultura. Kdybychom se vrátili o dvě století zpět, zjistíme, že v té době náležela role počítače a internetu knize a čtení. Tehdy byla právě kniha obviňována za to, že se staví mezi náš vztah se skutečností. Byla kritizována za to, že nám nepředává původní vědomosti.

Podle E. Schöna bylo toto období označováno jako „ztráta smyslového vnímání“. Z této doby se objevují názory o nadměrném čtení knih. Tyto názory tvrdily, že přílišné čtení nás uzavírá do umělého světa. Nemáme dostatek pohybu, čtení na sebe strhává pozornost a tím nám odvádí pozornost od práce a jiných aktivit. Čtení nás „přenáší“ do jiného světa. A jaký je pohled do současnosti?

Vše, co bylo před dvěma sty lety vytýkáno knihám, dnes vrhá stín a kritiku na digitální kulturu. Zjištěná skutečnost nás nutí k zamyšlení, jakým způsobem přijmeme moderní technologie do našeho života. Měli bychom si uvědomit, že internet by neměl být oponentem čtení. Stal je zatím jedním z posledních vynálezů civilizace, který stojí mezi světem a lidskou myslí. Měli bychom si uvědomit a přijmout fakt, že klasická kniha a digitální kultura spolu nechtějí soupeřit. V dnešní době stále hledají rovnováhu a způsob soužití (Trávníček, 2010).

V poslední době se také můžeme setkat s pojmem „nová gramotnost“. Podle Lepilové je to přijímání a vysílání informací. Tyto dovednosti probíhají prostřednictvím netradičních elektronických zdrojů (Lepilová, 2014).

Podle Trávníčka je v dnešní době více než nutné být informačně gramotným. Internet se stává pro mnohé jedince neomezenou sférou svobody. Každý člověk si může najít, co chce. Existují ovšem jisté servery, k nimž je omezen přístup, vzhledem k jejich cenzuře (Trávníček, 2010).

Jsme si vědomi, že v dnešním moderním světě je daleko obtížnější zaujmout děti knihou v tištěné podobě. Dnešní děti jsou obklopeny různými technologiemi a zařízeními, se kterými pracují a zacházejí za účelem hry a zábavy. Považujeme za vhodné využít jejich znalostí a dovedností ovládat tato zařízení. Již od předškolního věku děti manipulují a hrají si s chytrými telefony, přichází do styku s počítači. Měli bychom přijmout fakt, že generaci, kterou vychováváme, která je součástí výchovně vzdělávacího procesu, bude těžší přesvědčit a odvrátit její veškerou pozornost na jiné činnosti.

Podle výsledků výzkumu mezinárodního šetření PIRLS z roku 2016 se ukázalo, že počítače ve výuce v českých školách slouží nejvíce k vyhledávání informací. Žáci téměř nečtou elektronické texty a učitelé neučí své žáky strategie při čtení těchto textů. Neučí je ani kritickému myšlení při práci s internetem. Ve sledovaných aktivitách, týkajících se čtení

elektronických textů se ČR umístila pod mezinárodním průměrem (Janotová, Taubnerová, Potužníková, 2017, s. 8).

5 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V ČR

Podpora čtenářské gramotnosti není doposud v České republice nikterak uchopena a nebyl vytvořen projekt s celostátní koncepcí na její podporu. Vzniklo ovšem několik dílčích aktivit, které jsou součástí rozvoje čtenářské gramotnosti a jsou určeny různým věkovým skupinám dětí a mládeže. V této části diplomové práce bychom se rádi některým projektům věnovali podrobněji.

5.1 Organizace a projekty

V této kapitole se zmíníme o tom, jak je důležitá podpora malých českých čtenářů v rámci celého území ČR. Existuje nespočet organizací, které se věnují čtení, čtenářství, knihám a aktivitám spojených s četbou. Více bychom se pozastavili u těch, které se svým záměrem o zvýšení čtenářství věnují především těm nejmladším.

5.1.1 Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky

Důležitou složkou, která stojí za rozvojem čtenářské gramotnosti v České republice je zajisté Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP). Z pravidelných akcí, které podporují, bychom rádi zmínili Noc s Andersenem, Kde končí svět, Březen – měsíc čtenářů, Kamarádka knihovna, Týden knihoven, Den pro dětskou knihu a Už jsem čtenář.

5.1.1.1 Noc s Andersenem

Velmi rádi bychom se pozastavili u akce, kterou pořádají knihovny pro děti již od roku 2000 k příležitosti narození autora dětských knih, kterým je pohádkář Hans Christian Andersen. V tento den, 2. dubna, byl v roce 1967 také vyhlášen Mezinárodní den dětské knihy. Knihovny pořádají besedy, výstavy či společné čtení během celodenního programu. Tento den může být doprovázen různými aktivitami také mimo prostory knihovny a děti poté zůstávají v knihovně i přes noc, odtud tedy Noc s Andersenem. Před spaním se čtou pohádky, hraje se divadlo nebo se věnují aktivitě připravené knihovnou (Houšková, 2009). Účastníky programu často doprovází pracovníci knihovny, kteří jsou v kostýmu Hanse Christiana Andersena nebo v jiných pohádkových kostýmech. Není-li umožněno nocovat v přímo v knihovně, může se pozměnit název akce např.: Večer s Andersenem či Den s Andersenem. V průběhu let se zapojily do této kampaně nejen knihovny a školy, ale také ústavy sociální péče a domy dětí. Striktní pravidla neexistují, vždy záleží na iniciátorech a dětech jakým způsobem akci pojmu a v jakém prostředí stráví den či také noc s knihou. Každý rok je vyhlášeno téma. V roce 2018

si připomínáme hned několik výročí, na které zareagovali organizátoři letošního ročníku. Nejmenším čtenářům bude společníkem Pejsek a kočička, kteří mezi děti poprvé zavítali před devadesáti lety. V roce 1928 spatřila svět krásná knížka Povídaní o pejskovi a kočičce. Pro starší děti bude velkým dobrodružstvím téma klubu Rychlých šípů, které před osmdesáti lety začaly vycházet jako kreslené příběhy. Vzhledem k tomu, že Česká republika si připomíná velké výročí, je možné zvolit toto téma při tvorbě programu Noc s Andersenem (Hejsek, 2015).

5.1.1.2 Březen – měsíc knihy

Další akcí, které bychom rádi věnovali pozornost, je Březen - měsíc čtenářů, navazující na akci Březen - měsíc knihy. Zmiňovaná akce Březen – měsíc čtenářů, je každoročně pořádána v měsíci březnu a jejím prvořadým cílem je celostátní podpora a propagace četby. Jedním s dalších cílů, které tato akce má, je zjištění skutečné situace, týkající se čtenářství v ČR. Cílem je zjistit z jakých důvodů lidé nevyužívají knihovny. Organizátorům také záleží na tom, co knihovny nabízí a zjišťují, jakým způsobem mohou zlepšit prostředí, fond i jiné služby. V neposlední řadě by měla tato kampaň nabídnout čtenářům a dalším návštěvníkům co největší kontakt s autory a překladateli literárních děl.

5.1.1.3 Kamarádka knihovna

Vzhledem ke zvolenému tématu diplomové práce, které se dotýká také funkce a služeb knihoven, považujeme za důležité zdůraznit také celostátní soutěž Kamarádka knihovna. Soutěž je zaměřena na dětské čtenáře, respektive na oddělení knihovny, která je určena nejmladším návštěvníkům. Hodnotícím kritériem je především spokojenost dětí s knihovnou. Sami dětská čtenáři mají možnost formou vysvědčení ohodnotit knihovnu, kterou navštěvují. Dalším kritériem v soutěži, je provoz oddělení pro děti, počet zaregistrovaných dětských čtenářů, akce pořádané pro děti aj. Od roku 2007 je v pravidelných dvouletých cyklech vyhlášen 1. června, na Den dětí, vítěz soutěže.

5.2 Svaz českých knihkupců a nakladatelů

5.2.1 Rosteme s knihou

Své nezastupitelné místo má ve světě čtenáře Občanské sdružení Svaz knihkupců a nakladatelů a společnost Svět knihy, s.r.o. Na podporu čtenářství, zahájili na veletrhu Svět knihy Brno 2005, svoji kampaň, Rosteme s knihou. Cílem a snahou je zlepšování komunikačních schopností dětí, rozvíjení a prohlubování jejich vzdělání a poznatků v oblasti

literatury. Prostřednictvím soutěží, besed s autory a dalšími aktivitami se snaží oslovit předškolní i školní děti. Mezi aktivity a projekty kampaně jsou zařazeny literární a čtenářské soutěže. V únoru 2018 byla vyhlášena soutěž na téma, *STALO SE VE 20. STOLETÍ ANEB Událost 20. století, kterou považují za převratnou*. Další aktivitou v rámci kampaně byl vyhlášen souboj čtenářů, určen kolektivům žáků 6. tříd. K aktivitám se dále řadí např. Čtenář na jevišti, Spisovatelé do škol, Putovní výstavy, Čtení k demokratickému myšlení aj.

5.2.2 Knihovna Václava Havla

Inovativní je také zapojení známých osobností do podpory čtenářství, kteří oslovují dnešní generaci dospívajících čtenářů, prostřednictvím internetu. Jedná se o čtenářskou kampaň Číst Havla, kterou za podpory ministerstva kultury organizuje Knihovna Václava Havla. V této kampani se zaměřili organizátoři na videoukázky různých textů tohoto autora. Videoukázky načetli: blogerka Do Thu Trang, zpěvák Artway, youtuber KOVY, dokumentarista Janek Rubeš, herečka Eva Josefíková, Anna Kameníková a herci Jan Bidlas, Lukáš Jůza, Filip Kaňkovský a Radúz Mácha.

5.3 Čtení pomáhá

Čtení pomáhá, je charitativním projektem, který se snaží u dětí odvést pozornost od počítačových her a sociálních sítí. Prostřednictvím internetových stránek se děti zaregistrují, vyberou si ve své kategorii ze seznamu knihy, kterou si přečtou. O tom, které knihy budou součástí této kampaně, rozhoduje odborná porota, v jejímž čele je Zdeněk Svěrák. Tento charitativní projekt podporují další známé osobnosti, mezi kterými jsou také Alena Ježková, Marek Eben, Jiří Dědeček aj. Čtenáři si mohou vybrat z nabízených charit, na kterou přispějí částkou 50 korun. Tento obnos mohou získat, jakmile zodpoví správně na kontrolní test, týkající se přečtené knihy (Hejsek, 2015).

5.4 Celé Česko čte dětem

Zemí původu tohoto projektu je Polsko. Motto tohoto projektu zní „Čteme dětem 20 minut denně. Každý den!“. Tvůrci projektu zastávají názor, že nejúčinnější metodou výchovy může být každodenní čtení pro radost. Toto čtení rozvíjí a vychovává člověka samostatně uvažujícího (Hejsek, 2015). Česká republika si však jde svou vlastní cestou, i když má tato kampaň své zahraniční ideové kořeny. Do kampaně Celé Česko čte dětem, jsou zapojeni nejen rodiče, ale i mateřské a základní školy, knihovny, dětská oddělení nemocnic

a další dobrovolníci. V současné době kampaň podporuje celá řada známých osobností ze světa kultury, umění a sportu. Kampaň zaštiťují Ministerstvo kultury České republiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Dětský fond OSN UNICEF a Národní knihovna České republiky. Osobní záštitu nad kampaní nesl Václav Havel. V roce 2015 převzal záštitu kardinál Dominik Duka.

5.5 Čtenářské dílny

Vzhledem k tomu, že výzkumy z posledních let ukázaly pokles zájmu dětí o čtení, snížila se úroveň čtenářské gramotnosti a v této souvislosti existuje vztah mezi zájmem o čtení a vzdělávacími výsledky žáků, byla vynaložena také ze strany MŠMT snaha o zlepšení této situace (Košťálová, Hausenblas, Šlapal, 2012). Dne 9. 4. 2015 byla vyhlášena Řídícím orgánem operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost školám Výzva č. 56.

Cílem v oblasti podpory bylo zvyšování kvality ve vzdělávání, v tomto případě šlo o zvýšení kvality počátečního vzdělávání. Jednou ze tří šablon, které výzva obsahovala, byla šablona Čtenářské dílny jako prostředek ke zkvalitnění čtenářství a čtenářské gramotnosti.

Jednou z podporovaných oblastí bylo mimo jiné získání či zvýšení odborných kompetencí pedagogů pro realizaci a zavedení Čtenářských dílen do výuky. Jednalo se především o aplikaci do vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. Tyto dílny měly být zavedeny jako jeden z prostředků ke zvýšení zájmu o čtenářství a zlepšení čtenářské gramotnosti a podpora individuálních schopností rozvoje žáků v této oblasti. Škola vytvořila dva různé tematické plány těchto dílen pro dva vybrané ročníky na celý školní rok. V průběhu trvání projektu probíhala ve dvou ročnících realizace nejméně šesti Čtenářských dílen, které ověřovaly část doložených tematických plánů. Předpokládaná doba trvání jedné Čtenářské dílny byla jedna vyučovací jednotka.

5.5.1 Materiální zabezpečení

Součástí zapojení se do projektu bylo také zabezpečení materiálních podmínek pro realizaci. Podpora byla poskytnuta formou nevratné finanční dotace. Toto bylo podmíněno povinným nákupem nejméně sto kusů knih v papírové podobě. Knihy mohly být zakoupeny ve více kusech od jednoho titulu. Většina škol tuto možnost velmi přivítala a s velkým očekáváním a nadšením se do projektu pedagogové zapojovali. Právě nedostatek současných titulů a kvalitních knih ve školách byl důvodem zapojení se do projektu u většiny škol. Různorodé knihy – knihy pro začínající čtenáře, knihy pro pokročilé, knihy různých žánrů nebo

více knih a autorů jednoho žánru, knihy současných autorů či knihy jinak atraktivní, obohatily mnohé třídy a knihovny škol.

Byl dále umožněn nepovinný nákup jiných prostředků a pomůcek, které by více podpořily vztah a zájem žáků ke čtenářství a které by posloužily ke zpestření hodin čtení. Bylo možné pořídit elektronické čtečky, které by děti používaly ke své činnosti s textem. Projekt podporoval také nákup pomůcek (lepidla, barevné papíry, šanony, pořadače a jiné kancelářské pomůcky), které byly použity při aktivitách ve Čtenářských dílnách. Pro pedagogy bylo přínosem zakoupení odborné literatury, která se týkala problematiky čtenářské gramotnosti.

Z pomůcek, které se mohou používat v dílnách, zmíním tyto: knihy v papírové podobě různých žánrů přiměřené věku žáků, encyklopedie, čtečky, texty dostupné z internetu, pracovní listy připravené vyučujícím nebo vytvořeny dle inspirace svých kolegů. Dále mohou být použity čtecí kostky s otázkami pro žáky, barevné kartičky, pomocí nichž žáci vyjadřují emoce, prožitky a vjemy po přečtení. Své záznamy mohou žáci zachytit do sešitů, dále do již zmíněných pracovních listů. Mohou si také vytvořit svůj čtenářský či podvojný deník nebo své portfolio pro záznam četby.

5.5.2 Získávání a zvyšování odborných kompetencí pedagogů

Během trvání projektu Výzva č. 56 bylo také uskutečněno několik seminářů, školení a workshopů, věnující se strategiím a metodám při práci s textem. V rámci zvyšování kompetencí se zapojení pedagogové zúčastňovali zmiňovaných seminářů a workshopů. Účastníci setkání měli možnost seznámit se s metodami a strategiemi, které rozvíjí cíleně konkrétní dovednosti v rámci čtenářské gramotnosti. Dále byli obeznámeni s náplní a možnými podobami těchto dílen. Mnohým účastníkům se otevřela cesta k novým a zajímavým činnostem, které pomohly rozvinout zájem o čtení u mnohých žáků. Zkušenosti pedagogů zapojených do realizace, vypovídají o počátečních obavách. Jednalo se především o oblast dokumentace a administrativní zátěž učitelů při zavádění Čtenářských dílen.

Samotná činnost a náplň dílen, realizace a zpětná vazba od dětí byly motivujícími prvky, které přiměly pedagogy v těchto aktivitách pokračovat i po ukončení celého projektu v květnu 2015.

5.5.3 Pravidla čtenářské dílny

Pro zavedení dílen byla stanovena pravidla. Pravidla mohou být zapsaná. Výtvarné dotvoření je ponecháno na kreativitě žáků. Pravidla dílny mohou být také vystavena

na viditelném místě ve třídě. Před zahájením jednotlivé čtenářské dílny musí být tato pravidla připomenuta a musí se dbát na jejich dodržování. Prostřednictvím těchto pravidel vyučující dává najevo důležitost čtení. Čtenářské dílny musí probíhat v určitém pravidelném intervalu (každý týden jedna hodina nebo každých čtrnáct dní), který si škola a pedagogové určí. Neměla by být realizována nahodile. Knihy, které jsou použity při čtení v dílnách, si mohou žáci přinést z domu. Mohou si také vypůjčit knihy z nabídky vyučujícího. Tento výběr musí proběhnout vždy před začátkem samotné dílny. Vyučující může naplánovat aktivity a metody, které vyžadují četbu stejného textu. Ideální Čtenářská dílna je ta, kdy si učitel čte také svou knihu, dle vlastního výběru.

Mezi povinná pravidla Čtenářské dílny patří:

1. Musíte číst po celou dobu.

Doba, po kterou si žáci individuálně čtou, je stanovena učitelem (většinou 20 min)

2. Nikoho nevyrušujte.

Sdílení zážitků z četby musí probíhat až po ukončení doby ke čtení.

3. Žádné přestávky na toaletu a pití.

Během vlastního čtení není povoleno pít, které mají v běžné výuce dovoleno.

4. Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem čtenářské dílny.

Žáci musí být předem domluveni s učitelem, zda budou na Čtenářské dílně číst vlastní knihy z domu, zda jim budou nabídnuty knihy učitelem nebo bude čtení společného textu.

5. Během mini lekcí naslouchejte.

Mini lekce jsou zahájení jednotlivých dílen, kdy je žákům sdělen nějaký úkol, který budou po čtení plnit. V mini lekci se žáci mohou dozvědět, čeho si mají při čtení všimnout, s jakými informacemi mají pracovat.

6. Můžete sedět pohodlně kdekoliv.

Žáci mohou číst na pohodlném místě na koberci, v sedačce, v relaxačních pytlích, s polštářkem na podložení v poloze, která jim bude nejvíce příjemná. Pokud žák chce zůstat v lavici, je mu umožněno sedět volněji než při běžné výuce.

Každá dílna musí mít své dílčí aktivity. Při realizaci jednotlivých dílen mohou být aktivity v různých časových intervalech podle potřeby.

Základním rozčleněním jedné jednotky dílny je zahájení - mini lekce. Poté následuje vlastní čtení. Na závěr probíhá sdílení. Podle Šlapala, se žáci učí čtenářské dovednosti nejlépe dle obecného schématu dílny, který by měl obsahovat úvodní mini lekci, zadání sledovaného

jevu, dále samostatné čtení. Poté následuje ve dvojicích nebo individuálně reakce na četbu (v písemné či ústní formě). Doporučuje dále společné sdílení a prezentaci a na závěr čtenářské dílny řadí matakognice. (Šlapal, Košťálová, Hausenblas, 2012, s. 37).

Jak už bylo řečeno, během jedné dílny může být zařazeno více činností. Po vlastním čtení může následovat samostatná práce na úkolu, jindy mohou žáci již v průběhu čtení zaznamenávat své postřehy, které mohou sloužit dále žákům jako podklad pro sdílení se spolužáky. Učitel může zvolit jednu z metod, které náleží pracovní list.

Často využívaná je aktivita, kdy si žáci po uplynutí doby ke čtení ve dvojicích či jinak početných skupinách sdělují zážitky z četby. Mohou si vzájemně knihy doporučit, reagovat na pocity z četby přečtené části knihy. Toto vzájemné sdílení vzbuzuje u žáků přirozený zájem o konkrétní knihy, které si později vzájemně mohou půjčit. Zpětná vazba od ostatních žáků může být také velmi inspirativní, jedná-li se o společné sdílení před celou skupinou dětí.

Další aktivitou po čtení společného textu je vytvoření prostoru pro společné uvažování o čtené části. Žáci mohou reagovat na učitelovy otázky, mohou plnit společné zadání buď individuálně, skupinově nebo jako tým. Součástí dílny nebo jako výstup může být rovněž ilustrace, vytvoření nového textu, knihy či dramatizace příběhu.

5.5.4 Čtením a psaním ke kritickému myšlení

Jak již bylo zmíněno, hlavním cílem zavedení Čtenářských dílen bylo posílení zájmů žáků o čtení a rozvoj jejich dovedností a čtenářské gramotnosti. Metody, které jsou využívány a nejefektivněji napomáhají žákům i učitelům v rozvoji čtenářství vychází z programu **RWCT** (Reading&Writing for Critical Thinking). Tento program byl vyvinut v roce 1997 v USA Konsorciem pro demokratické vzdělávání. Od roku 1998 je využíván také v České republice. Je stále rozvíjen a zpestřován občanským sdružením Kritické myšlení. My se s tímto programem setkáváme pod názvem **Čtením a psaním ke kritickému myšlení**.

Mezi metody, jejichž používání je podle Šlapala při rozvoji čtenářské gramotnosti nejefektivnější, patří:

Čtení s otázkami, Čtení s předvídaním, Řízené čtení, Tabulka tvrzení (ano/ne), Volné psaní,

I. N. S. E. R. T., Poslední slovo patří mně, V – CH – D (vím – chci vědět – dozvěděl jsem se), Podvojný deník, Myšlenková mapa, Pětílístek, Diamant, Další grafické organizéry, Skládankové učení, Učíme se navzájem, Literární kroužky (Šlapal, Košťálová, Hausenblas, 2012).

5.5.5 Čtenářské strategie

Některé metody jako např. Čtení s otázkami, Čtení s předvídáním, Učíme se navzájem či grafické organizéry jsou vhodnější pro mladší čtenáře 1. stupně. Vždy při volbě metody záleží na úrovni žáků a jejich schopnostech, které musí učitel znát a musí vyhodnotit, pro kterou metodu se rozhodne a jaké další použije.

Strategie, které žáci používají při čtení, přirovnává Šlapal k řízení automobilu: *„Dobrý čtenář používá při čtení množství dovedností. V určité fázi jeho čtenářství fungují automaticky, podobně jako když zkušený řidič ovládá vozidlo a nemusí již při přeřazování myslet na spojku, řadicí páku a plyn“* (Šlapal, Košťálová, Hausenblas, 2012, s. 42).

V knize Reading with Meaning (Čtení s porozuměním) autorka Millerová popisuje své vzpomínky, kdy se setkala s výsledky výzkumů, které publikoval kolektiv autorů v čele s P. Davidem Pearsonem. Tyto výzkumy si kladly za cíl zjistit, co zdatné čtenáře dělá zdatnými čtenáři. Jedním ze závěrů bylo, že tito čtenáři používají během čtení různé čtenářské strategie, které jim pomáhají správně porozumět textu. Millerová uvádí, že výzkumy popsaly následující čtenářské strategie: Hledání souvislostí, Kladení otázek k textu, Vytváření vizuálních a jiných smyslových představ, Usuzování, Syntéza.

Různé publikace, organizace, odborníci a školy doporučují výuku dalších čtenářských strategií, kromě výše uvedených. Předvídání (možno zařadit pod usuzování), shrnování, skimming (zběžné čtení, kdy text nejdříve rychle prolétneme očima), scanning (vyhledáváme v textu určité informace, na které se zaměříme), hodnocení. Výběr strategií je jen na učiteli.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se pokusíme především navrhnout aktivity pro spolupráci škol s knihovnami. Zaměříme se na praktickou realizaci navrhovaných a nabídnutých aktivit, jednak ze strany školy, ale také ze strany knihovny a zanalyzujeme spolupráci zúčastněných škol a knihoven jako jednoho z prostředků při výchově ke čtenářství dětí mladšího školního věku.

Vzhledem k tématu diplomové práce, jsme se zaměřili na spolupráci škol s knihovnami, a na to, zda se podílí knihovny na zvyšování a rozvoji čtenářské gramotnosti u dětí mladšího školního věku. Na základě vlastních zkušeností se pokusíme přiblížit a popsat, jakým způsobem spolupracují knihovny se školou na vesnici, jaké mají ke spolupráci prostředky a možnosti. Pokusíme se najít odpovědi na otázky, zda jsou srovnatelné či rozlišné nabídky služeb knihoven na vesnici a ve městě a jaké podmínky a prostředky mohou ovlivnit spolupráci škol s knihovnou.

Součástí praktické části je dotazníkové šetření, zaměřené na nabízené služby knihoven, využívání těchto služeb. Údaje poslouží k vyhodnocení, potvrzení či vyvrácení hypotéz a domněnek, zda návštěva či spolupráce může ovlivnit vztah dětí a návštěvníků ke čtení.

6 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI V RÁMCI REGIONU

Nejdříve bychom věnovali pozornost podpoře a spolupráci s Místní akční skupinou vzdělávání. Jedna z pracovních skupin se zaměřuje na spolupráci škol s knihovnami a cílem této pracovní skupiny je soustředit více aktivit v rámci obcí a škol na podporu čtenářství a zvyšování zájmu o čtení a knihy.

6.1 MAS Šumperský venkov

MAS Šumperský venkov je spolek, který spojuje lidi, obce, firmy a neziskové organizace obcí šumperského venkova, s cílem rozvíjet toto území.

6.1.1 Pracovní skupiny

Jedním z hlavních cílů této organizace je rozvíjet kvality ve vzdělávání, podporovat společné plánování nebo sdílení aktivit v obcích území ORP Šumperk. Tyto pracovní skupiny tvoří mimo jiné členové z řad zřizovatelů, zástupců MŠ a ZŠ. Také zástupci neformálního a zájmového vzdělávání. Zapojeni jsou zástupci rodičů, případně další cílové skupiny. Zapojit se může prakticky každý, kdo má o oblast vzdělávání zájem. Pracovní skupiny jsou otevřené, flexibilní.

Spolupráce mezi obcemi má snahu nejen udržet optimálně dimenzovanou síť škol, ale především pozitivně působit na zvyšování kvality a vybavenosti škol a školských zařízení. Škola by se měla stát kulturním, společenským a komunitním centrem ve své obci, otevřeným žákům, ale také občanům. Spolupráce obcí může přispět k hledání nových řešení nejen v oblasti předškolního a základního vzdělávání s ohledem na kompetence obcí na úrovni území ORP. Prioritou současného vzdělávání je zapojení všech dětí a žáků bez rozdílu, se snahou o maximální rozvoj každého jedince, s důrazem na zažití úspěchu pro každé dítě nebo každého žáka. Motivovaný, spokojený a iniciativní žák může zaručit spokojeného rodiče i učitele.

Jedná se o dlouhodobý proces budování důvěry a spolupráce v co nejvyšší míře mezi místní správou, školou, veřejností, společenskými skupinami a organizacemi, o vytváření místního partnerství. Zapojení jednotlivců i veřejnosti do dílčích záměrů rozvoje obce nebo regionu, propojení jejich ekonomických, sociálních a ekologických aspektů pak otevírá další možnosti rozvoje plnohodnotného života ve městech i na venkově.

6.1.2 Partnerství

Hlavní platformou MAP vzdělávání je Partnerství, čímž se rozumí široká spolupráce organizací. **Partnerství** je otevřené všem zájemcům o rozvoj kvality vzdělávací soustavy na daném území. Tato spolupráce a partnerství je podporováno a regulováno třemi skupinami.

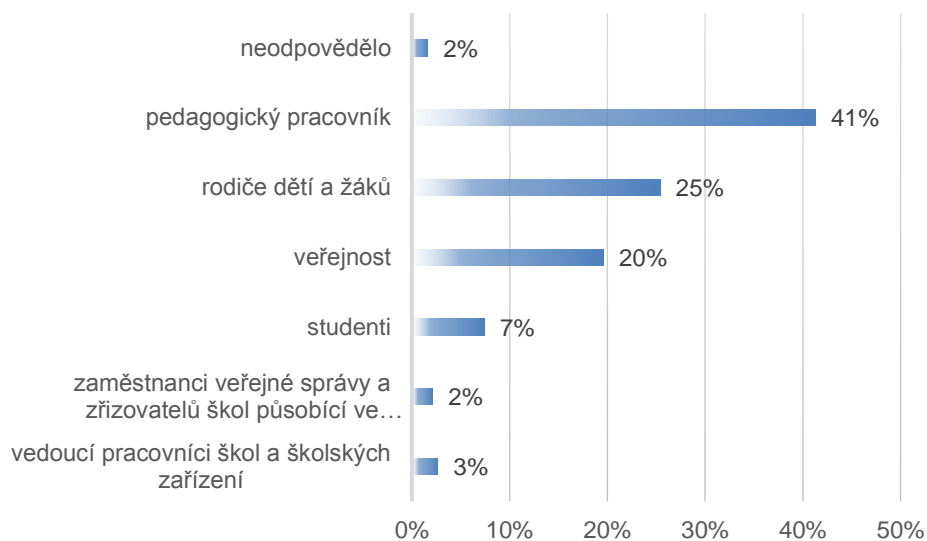
První skupinu zastupují zřizovatelé škol a dalších vzdělávacích zařízení, včetně soukromých a církevních. Druhou skupinu tvoří školy a poskytovatelé vzdělávání. V první řadě jsou to školy, které projevíly zájem o spolupráci. Jedná se o mateřské školy, základní školy, speciální školy, základní umělecké školy, školská zařízení či neziskové vzdělávací organizace. Nesmíme opomenout uživatele vzdělávání, kterými jsou především žáci, ale také i rodiče. Tito společně tvoří skupinu třetí. Za účelem identifikace potřeb, priorit a cílů vzdělávání byli do projektu MAP zapojeni pedagogové, ředitelé, zástupci zájmového vzdělávání, rodiče, zřizovatelé a odborní pracovníci (Místní akční plán (MAP) vzdělávání ORP Šumperk, 2018).

6.1.3 Dotazníkové šetření

V posledních letech upadá zájem o čtení a pozornost dětí je směřována ke sledování filmů. Přitom právě kniha podporuje fantazii a rozvíjí osobnost. Z toho důvodu byl vytvořen dotazník, jehož data byla také použita jako podkladové informace pro MAS Šumperský venkov, z. s., který je realizátorem projektu MAP vzdělávání ORP Šumperk. Projekt je zaměřen na zvyšování kvality vzdělávání ve školách a jednou z významných priorit je podpora a rozvoj čtenářské pregramotnosti. Smyslem projektu je rozvíjet motivující kulturu zaměřenou na maximální úspěch pro každého žáka, vytvořit nejlepší dostupný servis pro každého učitele a podmínky pro trvalý rozvoj každé školy.

Dotazník obsahoval 15 otázek, z nichž dvě otázky byly otevřené. K dotazníkovému šetření se vyjádřilo celkem 189 respondentů, z toho bylo 151 žen, 34 mužů a 4 respondenti své pohlaví neuvedli.

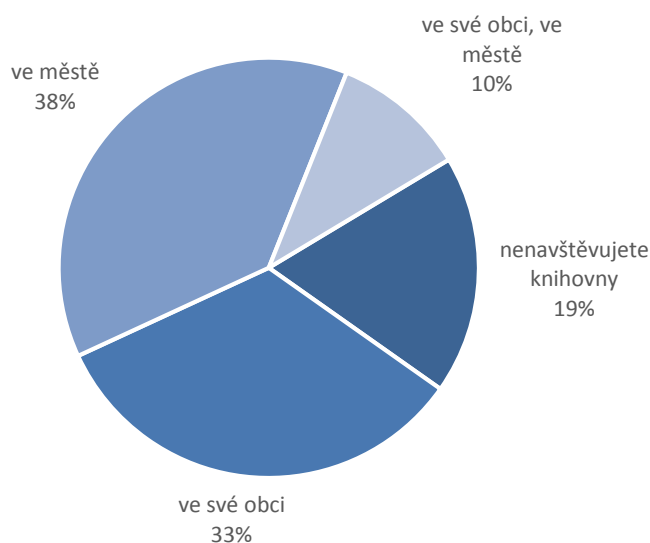
Cílovou skupinou respondentů byli studenti, pedagogičtí pracovníci, rodiče žáků a studentů, široká veřejnost, vedoucí pracovníci škol a školských zařízení, zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice, jak nám ukazuje graf č. 1. Nejvíce respondentů se zapojilo do dotazníkového šetření z řad pedagogických pracovníků a to přes 41 %. Nejmenší procento respondentů bylo z oblasti zaměstnanců veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice a také z oblasti vedoucích pracovníků škol a školských zařízení. Jejich účast na dotazníkovém šetření byla menší než 5 %. Žáků a studentů se zapojilo 7 %, kdežto rodičů z více než 25 %, ostatní veřejnost činila zhruba 20 % respondentů.

Graf č. 1 - Cílové skupiny respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

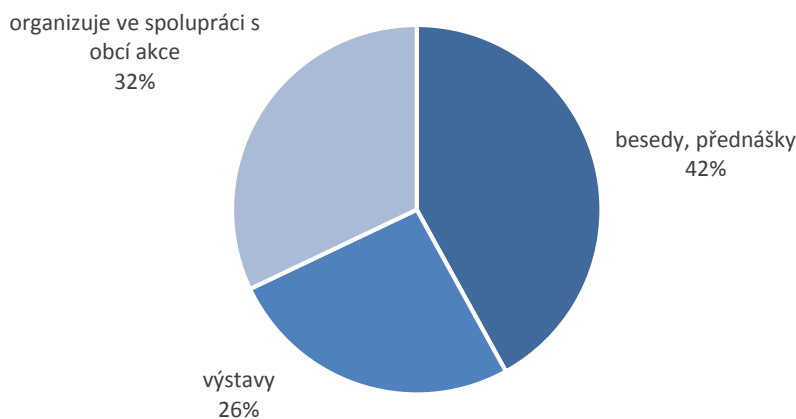
Pro další šetření jsme si z celkové skupiny respondentů vybrali dílčí skupinu, která zahrnuje **pedagogické pracovníky, vedoucí pracovníky škol a školských zařízení a zaměstnance veřejné správy a zřizovatelů škol působících ve vzdělávací politice**. Jedná se o respondenty, kteří působí ve školství nebo se podílí na dalším vzdělávání dětí. Tato dílčí skupina zahrnuje pracovníky, u kterých předpokládáme zkušenosti ze spolupráce mezi školou a knihovnou a představuje vzorek 87 respondentů, což je 46 % všech dotazovaných.

Z této skupiny se 81 % dotazovaných vyjádřilo, že navštěvuje knihovnu, jak je patrné z grafu č. 2. Dále 10 % respondentů uvedlo, že navštěvuje knihovnu nejen ve své obci, ale i ve městě. Necelých 19 % respondentů knihovnu nenavštěvuje vůbec.

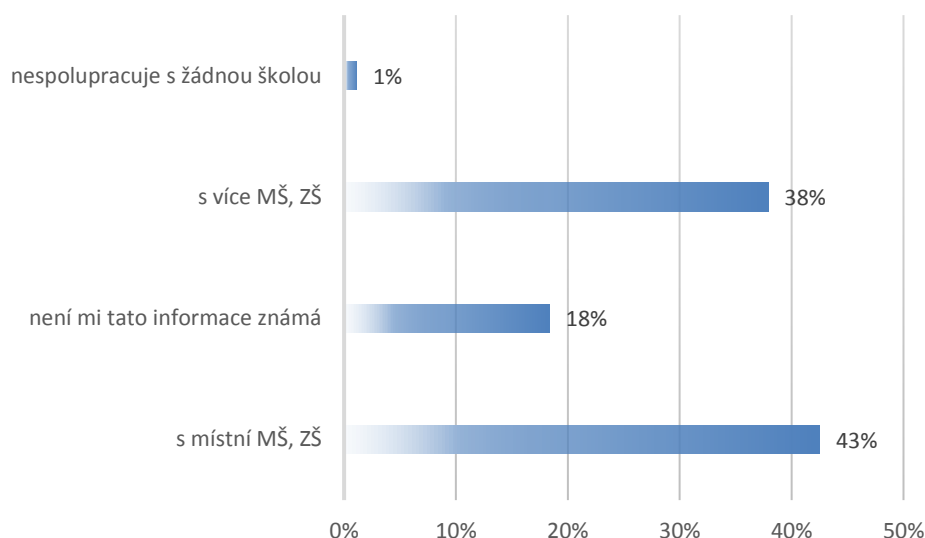
Graf č. 2 - Návštěvnost knihovny v obci (zdroj: vlastní zpracování)

Tyto navštěvované knihovny, dle vybraných respondentů, nabízí kromě půjčování knih a časopisů, což je základní činnost knihovny, také jiné aktivity. Jak nám znázorňuje graf č. 3, 42 % odpovědí uvedlo, že knihovna, kterou navštěvují, nabízí mimo jiné různé besedy a přednášky.

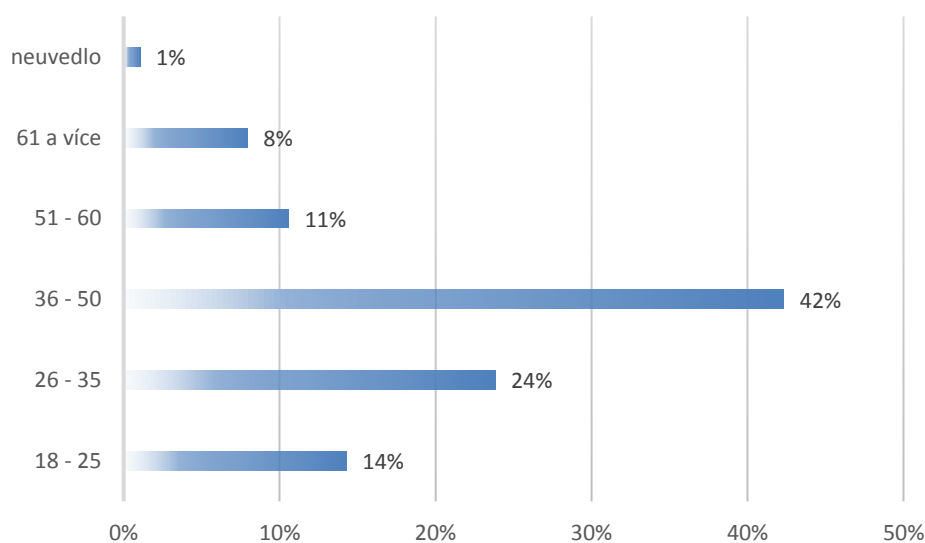
Graf č. 3 - Nabízené služby knihovny (zdroj: vlastní zpracování)

Z odpovědí vybraného okruhu respondentů vyplývá, že přes 30 % knihoven organizuje ve spolupráci s obcí různé akce a 26 % knihoven pořádá výstavy. Podle této skupiny respondentů také 43 % knihoven spolupracuje s místní základní školou a mateřskou školou, 38 % knihoven spolupracuje s více základními školami a mateřskými školami, což je znázorněno v grafu č. 4. Dle našeho názoru se jedná především o městské knihovny, jelikož ve městech je většinou pouze jedna knihovna. Více základních škol, případně vesnické školy, kde se místní knihovna nenachází, dojíždí do nejbližší knihovny ve městě. Z těchto vybraných otázek vybrané cílové skupiny se potvrzuje, že velká část knihoven jak v obcích, tak i ve městech spolupracuje se základními a mateřskými školami a mají kromě půjčování knih různorodou nabídku aktivit.

Graf č. 4 - Spolupráce knihoven se školami (zdroj: vlastní zpracování)

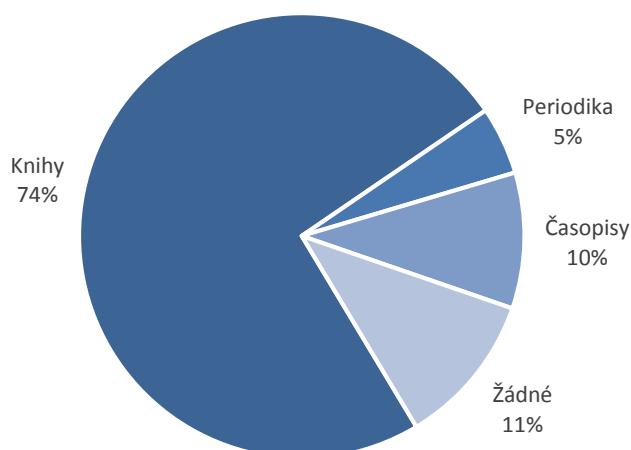
V další části zpracování dotazníku se pak zaměříme na druhou dílčí cílovou skupinu, kterou jsme si vytyčili z rozdělení respondentů dle **věkové struktury všech respondentů**, jak nám znázorňuje graf č. 5.

Graf č. 5 - Věková struktura respondentů (zdroj: vlastní zpracování)

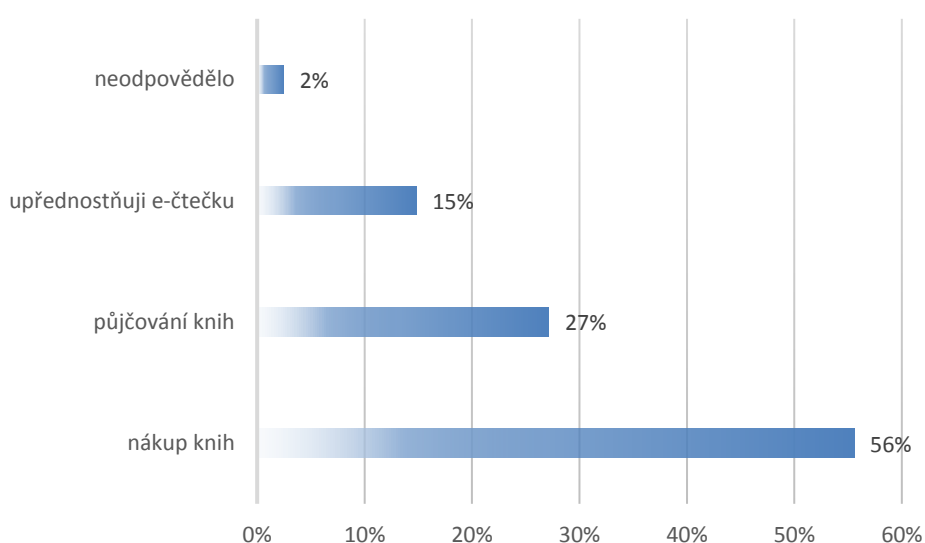
Do druhé dílčí cílové skupiny jsme si vybrali respondenty z věkové skupiny 18-35 let, kteří v nedávné době navštěvovali základní školu a mohou tak lépe posoudit přínos spolupráce mezi školou a knihovnou.

Z této druhé vybrané skupiny upřednostňuje většina tj. 74 % respondentů čtení knih, jak nám znázorňuje graf č. 6, dalších 10 % pak upřednostňuje čtení časopisů. Periodika upřednostňuje pouze 5 % respondentů vybrané skupiny.

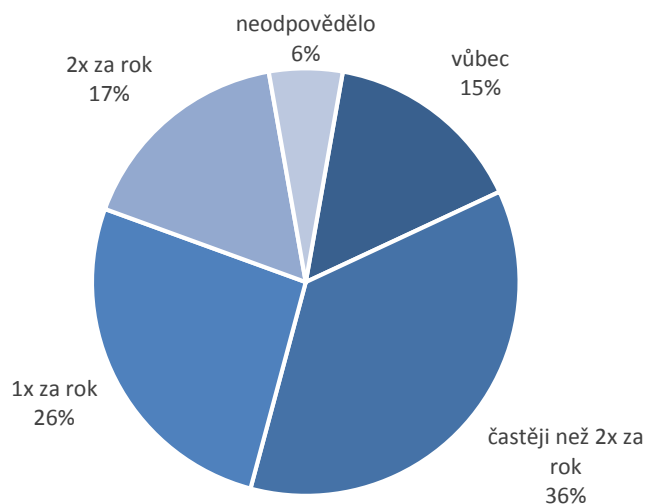
Graf č. 6 - Upřednostnění čtení (zdroj: vlastní zpracování)

Jak je patrné z grafu č. 7 a také podle našeho názoru, je zajímavým zjištěním, že 56 % dotázaných uvedlo, že dává přednost nákupu knih. K posouzení tohoto, proč tomu tak je, by však bylo zapotřebí udělat další podrobnější výzkum. Knihy si půjčuje 27 % dotázaných ve vybrané cílové skupině. Preferenci nové technologie, tzv. e-čtečky, dává přednost 15 % dotázaných z vybrané cílové skupiny. Zde se projevila věková skladba cílové skupiny, protože při pohledu na data skupiny 36-50 let, uvedli pouze 3 respondenti preferenci e-čtečky a z věkové skupiny nad 50 let nikdo neuvěděl, že by preferoval e-čtečku. Z tohoto jasně vyplývá, že moderní technologie využívá spíše mladší generace.

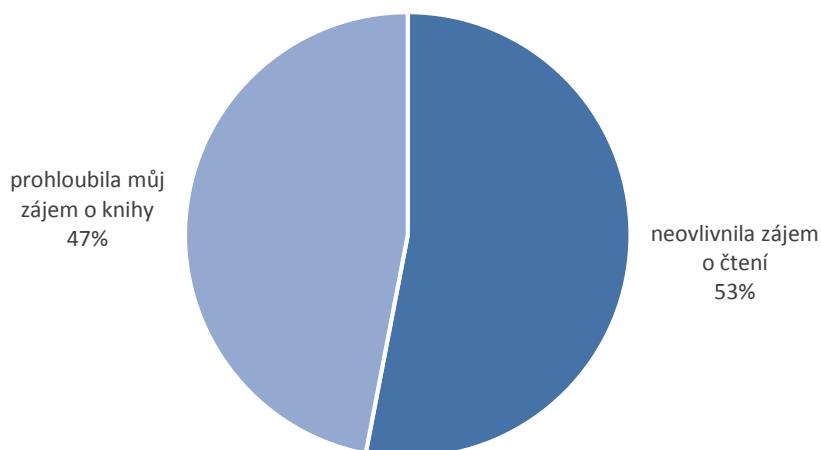
Graf č. 7 - Způsob pořízení čtených knih (zdroj: vlastní zpracování)

Z dalšího dotazníkového šetření také vyplývá, že z vybrané cílové skupiny navštěvovalo 79 % knihovnu společně se školou a z grafu č. 8 můžeme vyčíst četnost těchto návštěv.

Graf č. 8 - Četnost návštěv v knihovně (zdroj: vlastní zpracování)

Překvapivým výsledkem tohoto výzkumu bylo zjištění, že 53 % odpovídajících z cílové skupiny respondentů ve věku 18-35 let se vyjádřilo, že návštěva knihovny se školou nijak neovlivnila jejich zájem o čtení, což nám ukazuje graf č. 9.

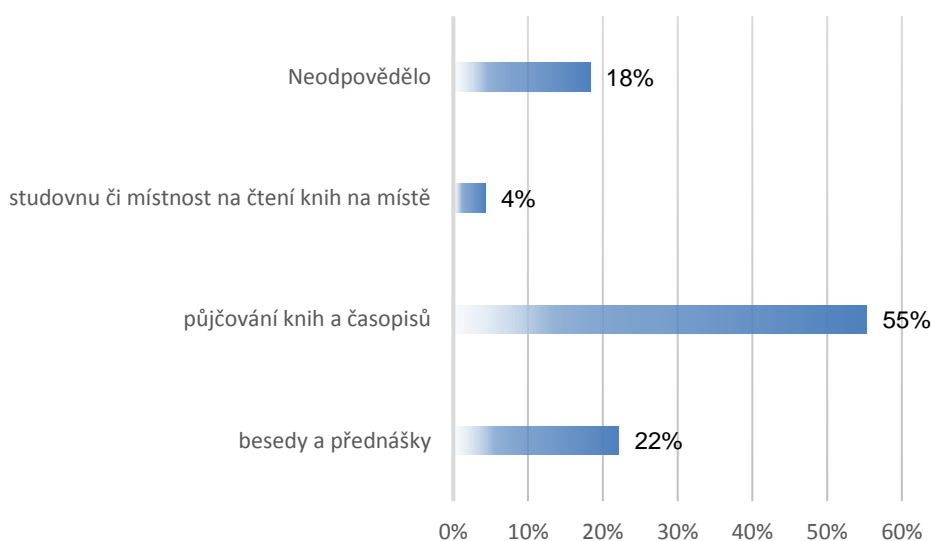
Graf č. 9 - Vliv návštěvy knihovny na zájem o čtení (zdroj: vlastní zpracování)

Porovnáme-li však výsledky se skupinou respondentů ve věku nad 36 let, zjistíme, že podle 61 % odpovídajících respondentů návštěva knihovny prohloubila jejich zájem o knihy. Dle našeho mínění je to způsobeno širokými možnostmi dnešní doby, především pak zvyšující se dostupností internetu, rozšířené programové nabídce televizních stanic a velké síti moderních

kinosálů a multiplexů, kdy knihovna již není hlavním zdrojem „zábavy a vzdělávání“, jak tomu bylo u starší generace.

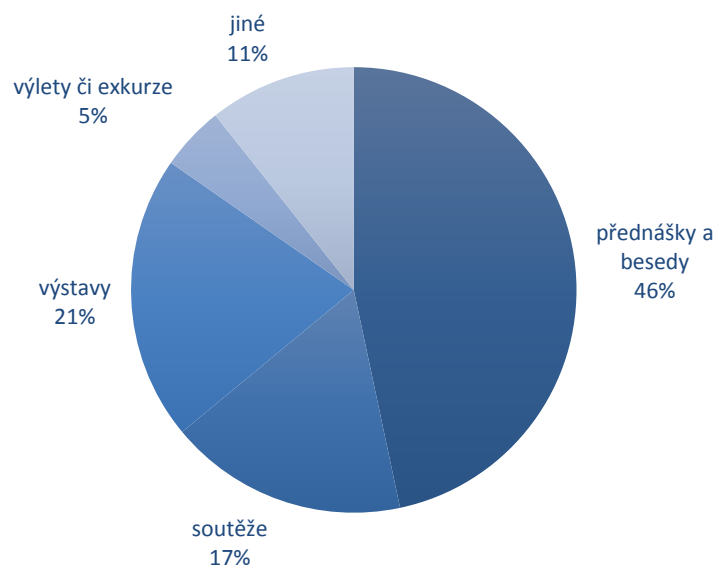
V poslední části tohoto dotazníkového šetření budeme již pracovat s **celou skupinou** 189 respondentů, jelikož se jedná o zhodnocení využití nabízených služeb knihovnami. Zde se domníváme, že již není třeba vytyčit cílovou skupinu a hraje zde hlavní roli spíše počet respondentů, aby byly výsledky co nejreprezentativnější.

Ze zpracovaných dat vyplývá, že jsou především využívány hlavní služby knihovny, a to půjčování knih a časopisů, jak uvedlo 55 % respondentů. Graf č. 10 nám však také znázorňuje využívání dalších služeb knihovny, kterými jsou besedy a přednášky. K této otázce se nevyjádřilo 18 % respondentů. Můžeme usuzovat, a částečně to také i data potvrzují, že knihovnu nevyužívají k půjčování knih a časopisů, ale účastní se výhradně besed a přednášek, které pořádá knihovna. Tuto skutečnost udává 10 % respondentů, kteří uvedli, že nenavštěvují knihovnu.

Graf č. 10 - Využívání služeb knihovny (zdroj: vlastní zpracování)

Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo 51 %, že se již účastnilo aktivit pořádaných knihovnou. Z grafu č. 11 je pak jasně čitelné, že největší zájem byl o přednášky či besedy. Výstavy navštívilo 21 % respondentů a do soutěží se zapojilo 17 % odpovídajících.

Graf č. 11 - Zájem o služby knihovny (zdroj: vlastní zpracování)

Z dotazníkového šetření jsme došli k závěru, že školy z velké části spolupracují s knihovnami, podílí se tak na rozvoji čtenářské gramotnosti a nabízí kromě půjčování knih také další aktivity, které jsou zaměřeny na prohlubování zájmu dětí nejen o čtení.

Přestože můžeme předpokládat vyšší úroveň současné vzájemné spolupráce knihoven a škol, došli jsme, na základě dotazníkového šetření, k poznatku, kdy mladší generace uvádí, že návštěva knihovny a spolupráce knihovny se školou neovlivnila jejich vztah ke čtení, ve srovnání s výsledky odpovědí starší generace. Jak jsme již uvedli výše, myslíme si, že je to dáno různorodými nabídkami a možnostmi, jak trávit volný čas v dnešní, modernizované době.

Pozitivním zjištěním je, že více než polovina dotázaných se zúčastnila pořádané aktivity, kterou nabízí knihovny. Tato skutečnost naznačuje, že se knihovny snaží úspěšně přizpůsobit zájmu veřejnosti a že je knihovna propagována nejen jako místo k půjčování knih, ale že knihovna nabízí také alternativní možnosti poznávání a vzdělávání. Do budoucna by se mohly knihovny více přizpůsobit novým možnostem a využít „chytrá“ zařízení, které dnešní děti již běžně využívají. Měly by pomocí nových technologií zajistit např. možnost nahlédnutí do databáze knih, rezervace knihy nebo by mohly nabízet možnost zapůjčení knihy v elektronické podobě.

Podle našeho očekávání, téměř všichni respondenti až na jednoho, souhlasili s tvrzením, že čtení dětem posiluje čas strávený s rodiči, rozvíjí komunikační schopnosti a fantazii. Je důležité, aby především rodiče četli svým dětem a podporovali je ve čtení. Dále je také významné, aby školy ve spolupráci s knihovnami rozvíjely u dětí mladšího školního věku vztah

ke čtenářství a nabízely jim široké spektrum možností čtení, zábavy a vzdělávání. Vzor dotazníku je k dispozici v příloze č. 4.

6.1.4 Oblasti rozvoje a jejich priority

Na základě diskuzí členů pracovních skupin byly formulovány oblasti s ohledem na předškolní a základní vzdělávání. Z jednotlivých oblastí byly vybrány ty skutečně prioritní, případně vznikly sloučením několika problémových oblastí, dle reálných potřeb v území.

Z oblasti Motivovaný, spokojený a kompetentní pedagog (ředitel) byl za problémový označen nedostatek vzdělávacích aktivit pro pedagogy na rozvoj gramotností. V oblasti Motivovaný, spokojený a iniciativní žák bych poukázala na dvě problémové oblasti. Jednou z nich se jeví nedostatečná spolupráce škol, knihoven a muzeí, dále byla zformulovaná oblast nízkého zájmu žáků o rozvoj gramotností (jak čtenářské, tak i matematické).

Prioritou současného vzdělávání je zapojení všech dětí a žáků bez rozdílu, se snahou o maximální rozvoj každého jedince, s důrazem na zažití úspěchu pro každé dítě nebo každého žáka. V cílové oblasti Motivovaný, spokojený a iniciativní žák – spokojený rodič i učitel jsme si za prioritní cíle stanovili především zaměření na individuální přístup ke každému žákovi, diferencování výuky podle individuálních zvláštností, schopností a dovedností žáka.

6.2 Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020

Na základě zhodnocení současného stavu vzdělávací soustavy v České republice stanovuje Strategie pro následující období tři průřezové priority. Zde uvádíme jeden z cílů Strategie vzdělávací politiky (opatření) postupů MAP, kterým je bezesporu podpora a rozvoj práce škol, školských zařízení a knihoven jako center celoživotního učení, která poskytují nejen počítačové vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání.

Zásadními strategiemi pro rozvoj regionálního školství jsou:

- 1. Vzdělávání pro budoucnost**
- 2. Snižování nerovností ve vzdělávání**
- 3. Kvalita vzdělávání a zlepšování pedagogických dovedností učitelů**

Strategický dokument „Místní akční plán (MAP) vzdělávání ORP Šumperk“ vznikl za podpory Operačního programu Výzkum, věda a vzdělávání (OP VVV) v letech 2016 až 2018. Realizátorem projektu „MAP vzdělávání ORP Šumperk“ za území jsou MAS Šumperský venkov, z. s. a MAS Horní Pomoraví, o.p.s., které byly pověřeny koordinací aktivit směřujících k podpoře rozvoje kvality základního vzdělávání. Význam MAP spočívá

v zohlednění místně specifických problémů a potřeb, které směřují ke zkvalitnění řízení MŠ a ZŠ, k dostupnosti kvalitního vzdělávání každého dítěte/žáka v inkluzivní škole, zlepšení spolupráce v území a využívání místních mimoškolních zdrojů pro rozvoj vzdělávání dětí a žáků a ke zlepšení spolupráce všech zainteresovaných stran.

Účastníci pracovních skupin vypracovali dílčí témata SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). SWOT analýza je metoda, pomocí níž lze velmi přehledně identifikovat silné a slabé stránky ve vztahu k příležitostem a hrozbám, jejichž původcem je vnější prostředí (Místní akční plán (MAP) vzdělávání ORP Šumperk). V příloze č. 5 je k dispozici tato analýza.

6.3 Reflexe

Se svojí rodinou žiji v jiné obci, než ve které působím jako pedagog, ovšem za svoji dosavadní pedagogickou praxi, jsem měla možnost nahlédnout do života a dění škol v okolí našeho regionu. Prioritou pro mě vždy byla budoucnost našich dětí – žáků a jejich vzdělávání. Nemohla jsem nereagovat a nepovšimnout si informací posledních let o snižující se čtenářské gramotnosti žáků našich škol.

Čím dál více se pozornost začala upínat na výzkumy posledních let, které se zdály alarmující. Sniženou úroveň čtenářské gramotnosti a výsledky ve vzdělání českých dětí byly znepokojující. Již několik let se ve své praxi i ve svém osobním životě snažím podporovat osobní rozvoj a kulturní povědomí lidí, se kterými se setkávám. Postřehy ze své praxe, setkávání a rozhovory s učiteli a řediteli škol byly jedním krokem na mé cestě k rozhodnutí více se zapojit do rozvíjení a zlepšování úrovně našeho regionu. Snaha o rozvoj klesající čtenářské úrovně našich českých žáků mě přiměla k rozhodnutí, připojit se a spolupracovat na podpoře vzdělání českých dětí. Stala jsem se proto členkou jedné z šesti pracovních skupin této regionální organizace. Klademe si za důležité rozvíjet čtenářskou gramotnost zaváděním nových metod a forem práce do vyučování (čtenářské dílny aj.), podporovat rozvoj čtenářské gramotnosti i v zájmové činnosti zaváděním čtenářských kroužků. Dále chceme umožnit žákům účast na seminářích a setkáních podporujících rozvoj čtenářské gramotnosti (spolupráce s místními knihovnami, autorská čtení, účast na soutěžích, celonárodní aktivity např. Celé Česko čte dětem apod.).

7 SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ LESNICE

Základní škola a Mateřská škola Lesnice (dále jen ZŠ a MŠ), je neúplnou malotřídní školou, jejímž zřizovatelem je Obec Lesnice. ZŠ má dvě třídy – v první je 1. a 2. ročník. Druhá třída je složena z 3., 4. a 5. ročníku. Pedagogický sbor tvoří ředitelka školy, dvě pedagogické pracovnice ZŠ a dvě pedagogické pracovnice MŠ. ZŠ má kapacitu 46 žáků. V době realizace navrhované spolupráce s knihovnou navštěvovalo ZŠ 38 žáků. Součástí je také MŠ, kterou v době realizace spolupráce navštěvovalo 20 dětí (ŠVP ZŠ a MŠ Lesnice).

7.1 Obecní knihovna v Lesnici

V této obci byla v prostorách Obecního úřadu zřízena knihovna, jejíž služby nebyly dostatečně využívány a také zájem o návštěvu a o půjčování knih nebyl velký – spíše žádný. V knihovně pracovala paní knihovnice, jejíž činnost zde nebyla nikterak rozvíjena. Její aktivita a zapojování se do života v obci nebyla, dle našeho názoru, dostatečná. Postrádala schopnost komunikativnosti a kreativity. Odtud také pramenila dosavadní nespolupráce a také nedostatečné nabídky služeb knihovny. Strnulý stav a nečinnost paní knihovnice způsobil také nezájem ostatních občanů na obnovení tradice knihovny. Byli to převážně starší lidé, kteří si jen zřídka kdy vypůjčili knihy. Vzhledem k tomu, že situace ve vesnici byla již několik posledních let stálá a nabídka služeb knihovny se žádným způsobem neměnila, knižní fond nebyl pro čtenáře atraktivní. V knihovně bylo v době realizace k zapůjčení asi 2000 knih. Nefungovala zde ani nabídka moderní technologie v možnosti přístupu veřejnosti na internet. Sama paní knihovnice nedisponovala znalostí práce s počítačem. Nebyla tedy rozvinuta ani meziknihovní spolupráce s městskou knihovnou, které tato obecní knihovna podléhala. Knižní fond byl doplňován a obměňován nahodile a vždy jen po telefonické dohodě mezi knihovnou v obci a knihovnou v Zábřehu.

Většina obyvatel, která měla zájem o služby knihovny, se rozhodla pro registraci a využívání nabídek městské knihovny. Také mezi školními dětmi byl zájem o návštěvu knihovny a půjčování knih velmi malý. Může se zdát, že tuto situaci zapříčinila také nevhodně zvolená provozní doba knihovny. Své služby nabízela jen dva dny v týdnu, v časech, které žákům místní školy nevyhovovaly. V obci měly svoje místo a tradici také organizace dobrovolných hasičů, fotbalistů a Skauti. Většina dětí školy tyto organizace navštěvovala a z časových důvodů bylo náročné knihovnu navštěvovat.

7.1.1 Spolupráce knihovny se školní družinou

Ze strany místní školy nebyla v posledních letech také vynaložena žádná aktivita a požadavky na obnovení činnosti knihovny nebo zájem o spolupráci. Pouze školní družina (dále jen ŠD) zařazovala do svého měsíčního plánu návštěvu knihovny. Děti si při návštěvě knihovny prohlížely a četly knihy, které si samy vybraly. Návštěvy ŠD v knihovně nebyly organizované, paní knihovnice dětem nepředstavovala žádné knihy, nepředčítala jim z nich. Nepřicházela s nápady, jakým způsobem zvýšit u dětí zájem o knihy a návštěvy v knihovně. Hledali jsme způsoby, jak ovlivnit a vzbudit u dětí zájem o knihy. Měli jsme především zájem o zvyšování a podporování čtenářské gramotnosti, která se stávala poslední dobou hlavním tématem všech vzdělávacích institucí.

Spolupráci s knihovnou jsme považovali za důležitou součást celoživotního učení a rozvoj čtenářské gramotnosti je jedním z prostředků k jejímu rozvoji. Tuto aktivitu je však velmi důležité připravit tak, aby byla edukativní a především zábavná pro všechny zúčastněné skupiny.

7.2 Spolupráce ZŠ a MŠ s městskou knihovnou

ZŠ a MŠ Lesnice navštěvovala po mnoho let městskou knihovnu v nedalekém Zábřehu. Městská knihovna Zábřeh funguje zároveň jako pověřená středisková knihovna. Spravuje celkem sedmnáct místních knihoven v nejbližším okolí. Knihovna nabízí mimo standardní knižní fond a knihy v rámci "meziknihovní výpůjční služby", také noviny a časopisy, které si čtenář může přečíst buď přímo v knihovně (nejnovější aktuální čísla) nebo půjčit domů (starší výtisky). Návštěvníci knihovny mají k dispozici 4 počítače, k jejichž užití není nutná registrace v knihovně. Samozřejmostí je připojení k internetu.

Jelikož v obci, kde se nacházela ZŠ, byla obecní knihovna, která svým provozem nevyhovovala žákům, bylo již několik dětí zaregistrovaných v městské knihovně Zábřeh. Měli vždy umožněno, při návštěvě se školou, vrátit vypůjčené knihy a také si nové odnést domů na čtení.

Tato knihovna nabízela také služby pro spolupráci se školou, ovšem tyto paní ředitelka, z organizačních důvodů po uplynulá léta odmítala. Jednalo se o např. o akce pro společné setkávání rodičů a dětí, jejich *Společné čtení rodiny*, *Pasování prvňáčků*, *Pasování čtenářů* či *Slavnostní vyřazování a loučení s pátáky*. Městská knihovna Zábřeh také oslovovala okolní školy, za účelem zapojení se se svými žáky do soutěží. ZŠ a MŠ Lesnice se žádné aktivity nezúčastnila a využívala služeb jen prostřednictvím besed.

7.2.1 Návštěva knihovny

V novém školním roce využila ZŠ a MŠ nabídky městské knihovny v Zábřehu. Pro starší děti byla připravena beseda *Vzpomínky na prázdniny*. Téma, aktivity a práce, kterou si paní knihovnice připravila, byla čerpána z knih autorky Ester Staré.

Na úvod paní knihovnice seznámila děti se sourozenci, Tondou a Otíkem. Tito dva kluci byli hrdiny dnešní návštěvy v knihovně a trávili s dětmi celé dopoledne. Paní knihovnice dětem prozradila, že Tonda s Otíkem bydlí v jednom starším domě v Pardubicích. V domě žilo více rodin, a aby děti lépe poznaly ostatní obyvatele domu a sousedy, je nutné vyluštit krátkou básničku, kterou sami kluci, Tonda a Otík, vymysleli. Básnička ovšem nebyla dokončená, chyběly rýmy. Děti obdržely do skupinek, které vytvořily, text s vynechanými rýmy, které samostatně doplňovaly. Společně si poté děti zkontrolovaly své práce. Všechny děti byly velmi úspěšné. Podařilo se jim básničku dokončit podle původního znění.

Paní knihovnice pokračovala ve vyprávění o nových kamarádech. Prozradila dětem, že Tonda a Otík mají babičku a dědečka, kteří pro změnu bydlí v malém domečku se zahrádkou na jedné moravské vesnici. Moc rádi k nim jezdí v létě na prázdniny, protože tam na ně vždycky čeká nějaké dobrodružství. Paní knihovnice vyprávěla dál o tom, že když byli kluci malí, vozil je tatínek autem a letos poprvé pojedou sami vlakem.

Po krátkém vyprávění rozdala dětem paní knihovnice obrázky, které měly za úkol sestavit tak, jak příběh zřejmě pokračoval. Děti měly za úkol domyslet krátký příběh, který bude obsahovat pět až sedm vět. S velkou chutí se vrhly do sestavování obrázkové osnovy. Diskutovaly nad nimi. Jedna skupinka dětí se nemohla ujednotit. Nakonec se dohodly a také příběh dokončily. Společně si vyslechly příběhy ostatních. Děti, kterým se podařilo sepsat příběh mezi prvními, prezentovaly sled událostí takto:

„Kluci se na cestu vlakem moc těšili. Byl to rychlík a stavěl jen v některých větších stanicích. Pan průvodčí přišel zkontrolovat jízdenky. Vysvětlil jim, kde budou muset přestoupit, a pak už byl klid. Tonda s Otíkem chvíli koukali z okna. Chvíli si povídali a vymýšleli, co všechno u babičky a dědy podniknou.“ Ostatní děti i paní knihovnice ocenila všechny příběhy velkou pochvalou a úsměvem.

Na chvíli se všichni pozastavili nad obrázky cestujících. Paní knihovnice nabádala děti, aby se zamyslely nad cestujícími. Kam asi každý z nich jede? Na výlet? Do práce? Za kamarádem? Na návštěvu do nemocnice? Těší se, nebo se jim nikam moc nechce a byli by radši doma? Děti si pozorně prohlížely pasažéry kupé vlaku a přemýšlely, jak se cítí, jakou

mohou mít cestující náladu. Jeden obrázek si poté ve skupince vybraly a do bubliny, jako v komiksu, vepsaly, co tento člověk říká, co se mu honí hlavou a na co pravděpodobně myslí.

Příběh našich hrdinů pokračoval dál. Paní knihovnice prozradila dětem, že kluci z příběhu museli přestoupit na osobní vlak. Než jejich vlak přijel, procházeli se chvíli jen tak po nástupišti, když si všimli odstaveného nákladního vlaku se zvláštními vagony. Zaujaly je podivné nápisy. Každý vagon měl jednoduché zadání, které bylo dalším úkolem pro děti. Na vagonech stálo např.: *3 potraviny začínající písmenem M, 3 hračky se 4 písmeny, 4 ovoce červené barvy, 3 školní potřeby začínající písmenem P, 1 předmět začínající písmenem Ž, 5 domácích zvířat začínající písmenem K.* Děti se opět pustily bez velkých problémů do práce.

Dětem se podařilo, až na malé drobné nedostatky, splnit zadání. Proto nebránilo nic pokračování vyprávění o cestě na prázdniny. Paní knihovnice zaujatě pokračovala a děti bedlivě naslouchaly. Dozvěděly se, že cesta osobním vlakem Tondovi s Otíkem utekla opravdu rychle, a když z okna zahlédli známou zříceninu hradu na kopci a vlak začal přibrzďovat do zastávky, byli hrdinové příběhu u cíle. Cestu od nádraží k dědečkovi musely děti najít samy, což byl závěrečný úkol besedy.

Paní knihovnice rozdala dětem do skupin plánek a děti měly za úkol najít cestu podle návodu, který jim paní knihovnice předčítala:

„Ze zastávky vyrazili kluci rovně, ale hned na první křižovatce uhnuli doprava. Minuli první odbočku vlevo a pokračovali dál rovně. Teprve na další odbočce se vydali doleva. Na příští křižovatce odbočili vpravo. Pokračovali rovně. Na křižovatce se pak nedali ani vlevo, ani vpravo, ale cestou přímo naproti nim, která se jen mírně stáčela doleva. Tou došli až na náves. Po návsi se vydali proti směru hodinových ručiček (čili doprava), minuli dvě odbočky vpravo a teprve na třetí odbočili. Na křižovatce zahrnuli vlevo. A už to měli k babičce a dědovi co by kamenem dohodil. Jejich domek stojí totiž přesně uprostřed ulice po levé straně“.

Tento úkol činil dětem snad největší problém. Některé skupinky se nedohodly, požádaly o opakovaný postup cesty. Do cíle došli nakonec všichni, ale nejistota a neshody při plnění úkolu zanechala u jedné skupinky nepřátelskou atmosféru. Přesto byly všechny děti pochváleny za snahu, aktivitu, a splnění všech úkolů. Nastal čas rozloučit se s kluky dnešní návštěvy v knihovně. Podle slov paní knihovnice dorazili Tonda s Otíkem v pořádku k babičce a dědovi a užili si báječné prázdniny.

7.2.2 Reflexe besedy v knihovně

Dvakrát do roka navštěvovaly děti ZŠ a MŠ Lesnice besedy, které pořádala městská knihovna, jež byla zařízena v budově Městského úřadu Zábřeh. Tyto besedy byly připraveny vždy dle věku a ročníků. Paní knihovnice vždy připomněla všem dětským návštěvníkům pravidla registrace, výpůjční řád knihovny a také systém, jakým jsou knihy v knihovně umístěny. Při besedách, které si paní knihovnice pro děti připravila, v úvodní části jen poslouchaly vyprávění nebo čtenou ukázkou z knihy.

Poté byly pro posluchače připraveny úkoly a otázky. Většinou tyto úkoly děti plnily společně, nebo ve skupinách. Tyto aktivity probíhaly v malé místnosti, která byla určena jen k omezenému pohybu a bez kontaktu s více knihami. Knihy a časopisy byly ve vedlejší místnosti. Mladší děti se často při prvních návštěvách dotazovaly, kde jsou knihy, které očekávaly při návštěvě knihovny. Prostředí bylo vcelku poutavé barevnou výzdobou na zdech této místnosti. Zřídka se beseda a činnosti s ní spojené odehrávaly přímo v prostorách knihovny. Pravidelnou ovšem byla vždy návštěva samotné knihovny, kde si děti mohly knihy prohlédnout, prolistovat a měly prostor na krátké čtení vybraných knih.

Zrealizovanou besedu měla paní knihovnice připravenou úměrně věku dětí. Celý příběh byl pro ně poutavý, zajímavý a atraktivní. Úkoly spojené s tématem byly vhodně volené, navazovaly systematicky v souvislosti s dějem. Aktivity a činnosti byly také vhodně ukotveny a přizpůsobeny podmínkám místnosti besedy. Dětem samotným se v knihovně na besedě líbilo. Po celou dobu nerušeně naslouchaly a aktivně se zapojovaly do dílčích aktivit. Komunikovaly mezi sebou, spolupracovaly a přes drobné neshody vše zvládly. Jen některé děti se nijak aktivně nezapojovaly. Závěrem této besedy si ještě chvíli děti zavzpomínaly na své prázdniny a svá dobrodružství. Po vzpomínkovém vyprávění následovala již pravidelná návštěva samotné knihovny, kde děti se zájmem trávily čas listováním, prohlížením, čtením a sdílením svých zážitků nad knihami a časopisy.

7.3 Obnovení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ

Rádi bychom se zde pozastavili v několika řádcích k zavedeným Čtenářským dílnám, jelikož činnosti a samotná realizace měly také vliv na obnovení služeb a fungování knihovny v Lesnici. Tento projekt měl za cíl podporovat a zvyšovat čtenářskou gramotnost u žáků.

Zmiňujeme se o tom také z toho důvodu, že během realizace zavádění Čtenářských dílen jsme si uvědomili, jak důležitá a potřebná knihovna ve vesnici je. Jak jsme již uváděli v teoretické části, ze zkušeností můžeme říci, že jsme zaznamenali zvýšený zájem dětí o čtení

knih a děti si ve čtení knih a časopisů našly zálibu. Měly možnost si číst své knihy nebo si půjčovaly knihy zakoupené při realizaci projektu.

Potřeba číst se u dětí zvyšovala a děti projevovaly také větší zájem o nové tituly, které chtěly najít v obecní knihovně. Jelikož služby místní knihovny neodpovídaly potřebám dětí, zvolily, stejně jako jejich rodiče a prarodiče, cestu do knihovny v nejbližším městě. Ve škole si děti vzájemně představovaly své knihy, které si četly v rámci dílen, ale také ještě před samotnou realizací měly tuto možnost v hodinách literatury. Žáci využívali této příležitosti půjčovat si knihy od kamarádů. Knihovna v té době nebyla otevřena pro děti v časech, které by jim nejvíce vyhovovaly. Stalo se ale také, že některé děti si knihy přestaly půjčovat, čtení už je tolik nelákalo nebo nečetly vůbec.

Prvotním krokem, který paní knihovnice učinila, byla změna provozní doby knihovny. Po malém průzkumu mezi dětmi, zareagovala paní knihovnice na potřeby a možnosti našich žáků. Pro veřejnost ponechala zpočátku stávající provozní dobu, na kterou navázala po dohodě s veřejností a s vedením obce na veřejném zasedání. Po dlouhé době existence knihovny ve vesnici nastaly pozitivní změny také směrem k veřejnosti. Především ve spolupráci se školou nastalo období změn, které uvítali pedagogičtí pracovníci, rodiče a hlavně děti. Tuto změnu uvítalo mnohem více čtenářů, než jsme očekávali.

7.3.1 Adventní čtení

Adventní čas v obci byl v roce realizace zahájen akcí Adventním čtením v knihovně, kterého se pro nezkušenost a prvotní ostychy nezúčastnilo mnoho občanů. Neúspěch prvního čtení však paní knihovnici neodradil. Zorganizovala čtení, v čase vánočních příprav, ve školních prostorách. Děti se zde jednoho adventního podvečera sešly se svými rodiči, babičkami i dalšími členy rodiny. Při poklidném a vánočně laděném večeru jsme si povídali o tradicích, zvyklostech, historii Vánoc a o svých tajných přáních. Kulturní program byl umocněn společným posezením u svátečního stolu, kde si všichni účastníci povídali a četli ze svých oblíbených knih z dětství. Také v tento podvečer zazněla hudba, kterou si děti jako kulisu a dotvoření atmosféry, připravily. Rodiče, paní knihovnice, učitelé i děti se zapojili s velkou chutí a každý svým příběhem o knize, kterou si přinesl, obohatil již tak kouzelný podvečer. Dospělí čtenáři vzpomínali na své knihy a pohádky z dětství, které jim četli jejich rodiče. Děti bedlivě naslouchaly a svými všetečnými otázkami vrátily svět dospělých do dětských let. Také děti představily své knihy, ze kterých předčítaly své ukázky a vyprávěly o svých čtenářských zkušenostech ve svých rodinách.

Touto adventní četbou byla zahájena cesta k obnovení tradice knihovny a jejích služeb. Reakce dětí i rodičů byly velmi příznivé, všichni se loučili s přáním pevného zdraví, ale především s přáním dalšího, neméně zajímavého a přátelského setkání.

7.3.2 Dopis Ježíškovi

V následujícím týdnu předvánočních příprav a čekání na příchod Ježíška, se uskutečnilo další setkání všech žáků školy. Beseda tentokrát proběhla v prostorách knihovny. Děti se v prostředí knihovny pokusily napsat dopis Ježíškovi. Každý měl svůj sen a přání. Někdo snil o nové stavebnici, jiný si přál nový telefon nebo lyže. V prostředí knihovny si děti uvědomily nabídky knih, které by si také rády pod stromečkem přečetly. Přát si dárky jen pro sebe, bylo pro děti doposud samozřejmé. Paní knihovnice je přivedla na myšlenku popřemýšlet o dárku či přání, které se nedá uchopit, nemůže jej Ježíšek zabalit do vánočního papíru, je tedy neuchopitelné.

Školáci měli zpočátku problém se zamyšlením se, co by to mohlo být. V říši knih, příběhů a kouzel z pohádek se podařilo dětem nakonec pochopit, že je možné si přát cokoliv, protože ve světě fantazie a příběhů je to také velmi jednoduché. Děti nakonec sepsaly svá přání, ve kterých zazněla touha po hodnějších rodičích, přání, aby tatínek nechodil tak často do restaurace, aby dědeček nekřičel na pana souseda a aby se tetě Alence vyléčila zlá nemoc. Starší děti pomohly s psaním svým kamarádům.

Přes prvotní obavy a ostych nakonec nejmladší děti šeptaly svá přání starším školákům, kteří trpělivě zapisovali a zaznamenávali vše tak, aby Ježíšek na nic nezapomněl. Dopisy si děti výtvarně dotvořily, nazdobily je připravenými nálepkami, korálky i jinými dekorativními pomůckami. Tato přání pak děti pečlivě vložily do igelitových sáčků. Balíčky opatřily barevnými stužkami a nachystaly do košíku k zavěšení na vánoční strom na návsi.

Poslední týden před vánočními svátky se veřejnost každoročně schází na návsi u rozsvíceného stromu. Zpívají se koledy a probíhá vánoční jarmark. V tomto roce byl program doplněn o zavěšení dopisů a přání na majestátně se tyčící strom na návsi, v centru vesnice. Paní knihovnice vyzvala děti, které se hrdě chopily svých připravených přání Ježíškovi a s pomocí svých rodičů je připevnily na strom. Dětská přání se touto cestou stala mnohem silnějšími a vyššími hodnotami. Po celé období vánočních svátků děti chodily s nadějí kolem stromu. Dětské otázky a touha po poznání, kdy právě *jejich* přání Ježíšek přečte, byly pro nás dospělé účastníky tím nejkrásnějším dotvořením atmosféry Vánoc.

7.3.3 Den s Andersenem

Každoročně je pořádán, od roku 2000, Klubem dětských knihoven SKIP ČR. Je to mezinárodní akce na podporu dětského čtenářství – Noc s Andersenem. Do této akce se tradičně zapojují různé subjekty. Mohou se zúčastnit veřejné knihovny, školní knihovny, družiny, základní školy, střední školy, domy dětí, dětské domovy, nemocnice. Připojit se mohou také organizace junáků a pionýrů. Do 17. ročníku jsme se zapojili také my, prostřednictvím místní knihovny.

Vzhledem k tomu, že prostory obecní knihovny byly nevyhovující pro některé akce, obzvlášť ve chvílích, kdy program paní knihovnice připravila pro všechny děti místní základní školy, probíhaly veškeré aktivity v prostorách a v budově ZŠ. Jelikož tato kampaň nemá hraniční pravidla a vše závisí na organizátorech, stanovila knihovna, po předešlé dohodě s vedením školy tento den, na 30. března. Také způsob, prostory a denní doba (noc nebo den) je v kompetenci iniciátorů, což se projevilo na námi konaném Dni s Andersenem. Abychom dětem umožnili alespoň částečně prožít reálnou Noc, bylo dětem umožněno, postavit si v prostorách třídy stan. A právě v prostorách této třídy se konala stěžejní část programu Dne s Andersenem.

Do stanu si děti mohly ulehnout nebo se pohodlně posadit během dílčích aktivit, při odpočinku nebo se ve stanu mohly začíst do knihy. V tomto roce k nám zavítal samotný autor projektu. Na počest H. Ch. Andersena, se slaví, čte, vypráví a hrají nejen jeho pohádky. Starší děti se připravovaly na tento den již dříve. Při odpoledních návštěvách se školní družinou v knihovně a po dohodě s paní vychovatelkou, si děti přichystaly představení a zdramatizovaly ukázky z vybraných pohádek H. Ch. Andersena. Také v rámci hodin literatury a výuky informatiky si bedlivě připravily prezentaci, zvukové kulisy a jen s nepatrnou pomocí dospělých, připravily a zaranžovaly prostory pro konání oslav pohádek a příběhů. Všechny děti školy měly možnost přijít v tento den v pohádkových kostýmech.

Paní knihovnice zahájila tento program vyprávěním. Prozradila dětem, že cestou z knihovny za nimi do školy potkala neznámého muže s velkým zavazadlem. Když se jí tento pán představil, ihned neváhala a cizince pozvala za dětmi do školy. Jelikož se i ostatní starší děti účastnily příprav na tomto programu, pomohly s paní knihovnicí společně mladším školákům představit hosta. Vysvětlily ostatním divákům, že jde o osobnost, na jejíž počest se dnes slaví a vybídly všechny děti k potlesku, kterým přivítaly žáka představujícího pana H. Ch. Andersena. V tu chvíli vešel do třídy jeden starší žák, kterého paní knihovnice představila dětem. Žáci lesnické školy měli v tento okamžik velkou čest, seznámit

se s pohádkářem H. Ch Andersenem osobně. Přestrojený žák v kostýmu spisovatele začal vyprávět o svém životě. Prozradil dětem, že je na cestách z Dánska, z města Kodaně, ale narodil se v malém městečku, ležící na ostrově Fynu. Pan Andersen si také zavzpomínal na své dětství a své rodiče. Vyprávěl dětem, že jeho rodiče byli velmi chudí, bydleli v malém domku, ve kterém byla jen malinká světnička. Jeho tatínek moc rád četl a uměl krásně vyprávět. V této chvíli se naopak pan Andersen zeptal všech dětí, jak je to u nich doma s jejich rodiči. Jestli jim rodiče také čtou nebo vypráví pohádky. Po krátkém zapojení ostatních dětí pokračoval ve svých vzpomínkách.

A protože vyprávění už bylo pro některé děti zdouhavé, přesunul pan Andersen pozornost svých posluchačů na velký kufr. Děti zpočátku jen odhadovaly, co by v něm mohlo být ukryto. Až jeden bystrý chlapec pochopil, že když je na návštěvě pan spisovatel, kufr jistě ukrývá nějaké knížky. Jak pan Andersen kufr pootevřel, přišly na scénu starší děti s ukázkou první pohádky. Diváci pozorně sledovali a na závěr poznávali, o jakou pohádku se jednalo. Průběžně se dětem představila *Sněhová královna*, *Dívka, která šlápla na chléb*, *Ošklivé káčátko*, *Malá mořská víla* a *Jak šel Honza do světa*.

Pan Andersen ze svého kufru představil nejen knihy, které sám napsal, ale přinesl dětem i jiné knížky, které by se jim mohly líbit. A protože realizovaný ročník kampaně Noc s Andersenem byl ve znamení kamarádů Čtyřlístku, našly se v útrokách zavazadla také časopisy seriálu hrdinů Fifinky, Myšpulína, Pindi a Bobíka. Pan Andersen objevil v kufru také *Velkou knihu pohádek*, kterou s sebou nosí světem a chvíli dětem sám předčítal. Po chvíli si povšimnul kostýmů, které mají jeho posluchači, a byl zvědavý, z jakých pohádek zavítaly tyto bytosti. Děti dostaly prostor k tomu, aby se při melodiích pohádkových písniček představily a něco o sobě prozradily. Ostatní diváci opět poznávali pohádky podle drobných indicií a užili si při tom zábavu. Po krátké přestávce, kdy si děti spolu s rodiči přichystaly „královskou hostinu“, nastal čas na odpočinek u knížek. Děti si vybraly z připravených knih, které přinesla paní knihovnice. Měly také možnost výběru knížek ze školní knihovničky.

Poté si našly své pohodlné místo ke čtení a nerušeně odcestovaly do světa příběhů, pohádek a dobrodružství. Některé mladší děti si poskládaly pohádkové puzzle, které jim prozradilo, jaká pohádka na čtení je čeká. Na obrázku našly pohádky *O Smolíčkovi*, *O Budulínkovi* a *Perníková chaloupka*. Po chvíli čtení knih byly pro děti připravené další společné úkoly a aktivity.

Pro mladší děti byly připraveny pracovní listy, na kterých se mohly seznámit se základní slovní zásobou pohádkových postav v anglickém jazyce – *princess, prince, king, queen, clown, cook*. Starší děti jim tato nová slovíčka předčítaly.

Po těchto činnostech se děti přesunuly do prostor tělocvičny, kde na ně čekaly zašifrované názvy pohádek v Morseově abecedě. Děti měly k dispozici nápovědu v podobě celého znění této abecedy. Vzhledem k tomu, že jsou děti většinou členové místního skautského oddílu, vypořádaly se s tímto úkolem velmi obratně. Pracovaly ve smíšených skupinách různého věku. Bez větších problémů si rozdělily mezi sebou role. Úspěšně vyluštily názvy klasických pohádek: *Kocour v botách, Princezna na hrášku, Červená karkulka, Neposlušná kůzlátka*. Také se jim podařilo rozšifrovat názvy pohádek současných: *Tři bratři, Tom a Jerry a Simpsonovi*.

Následovala sportovně laděná aktivita, při níž opět pracovaly děti ve čtyřech skupinách. Tento úkol byl soutěžní a zadáním bylo, poskládat přísloví během melodie z filmové pohádky *Létající Čestmír*. Toto „létání“ imitovaly děti na připravených skateboardech. Po skončení hudební ukázky děti dopisovaly tu část přísloví, která jim chyběla. Některá skupinka musela dopisovat úvodní část, jiným soutěžícím chyběla část druhá. Děti se v „létání“ prostřídaly a také si u této aktivity užily velkou zábavu. Některá přísloví se jim však nepodařila složit, neporozuměly jim a setkaly se s nimi poprvé. Vzájemně si přečetly po skupinách přísloví, kterým rozuměly, neúplné věty společnými silami dotvořily a vysvětlily si jejich význam. Každé družstvo si vybralo jedno přísloví, které si poté nacvičilo jako dramatickou ukázkou.

Přesto, že se Den s Andersenem konal v duchu různorodých pohádek, příběhů a her, měla paní knihovnice na paměti, že tématem tohoto ročníku byl kreslený seriál *Čtyřlístek*. A proto také tito hrdinové zdobili záložky do knihy, které děti obdržely při celkovém vyhodnocování celodenních aktivit a činností.

Kromě záložky do knihy a drobných sladkostí si děti odnesly spousty zážitků, dojmů, nových poznatků a poznaly nové kamarády ze světa pohádek. S některými se již setkaly na stránkách knih, nebo s nimi trávily čas u televizních obrazovek. Bezpochyby si tento dnešní Den s Andersenem prožily po svém, každý se svými vlastními pocity, přesto společně a hlavně s knihou.

7.4 Rozvoj čtenářské pregramotnosti

Čtenářská gramotnost, v tomto případě pregramotnost může být rozvíjena různými způsoby. Vnímání detailů, jedinečnosti osobnosti, individualizace, prožitek, interakce ve skupině, práce s abstrakcí, fantazií, a to vše za využití knih jako prostředku jejich rozvoje.

Představa o propojení spolupráce napříč všemi dětmi ve škole základní i mateřské byla uchopena a zrealizována také za podpory a spoluúčasti paní knihovnice.

Velmi dobře jsme si uvědomovali, že již u těch nejmladších dětí je potřebné a důležité ukázat jim cestu ke knihám, podpořit zájem dětí o čtení a pomoci jim najít takovou knihu, kterou by měly rády. V tomto věku jim knihy a časopisy především někdo předčítal. Naslouchaly světu zvířátek, strašidel či princezen. Ovšem jejich osobní kontakt s knihou je stejně tak důležitý jako samotné čtení.

Touto cestou spolupráce se také podařilo vytvořit program, pro výuku dětí v mateřské škole. Činnosti a navrhnuté aktivity navazovaly nebo naopak předcházely tématu, kterému se děti ve škole věnovaly dle svých plánů. Paní knihovnice ochotně reagovala na diskuze a návrhy ze strany vedení školy, vycházela vstříc pedagogům jak ze základní školy, tak ze školy mateřské. Tyto programy byly nastaveny různorodě. V dílčích částech se zapojovaly děti jednotlivě, jiná část programu byla určena pro společné aktivity dětí ZŠ a MŠ.

7.4.1 Skřítek ukrytý v knihách

Tento program, o kterém bychom se také zmínili, byl zahájen v MŠ v dopolední části výuky. Zpočátku byl věnován knihám různého typu a zaměření, limitován byl jen úměrností věku dětí. Pokračoval dále při čtení před spaním s žáky ZŠ.

V úvodu motivačního příběhu, kdy seděli všichni posluchači s paní knihovnicí na podlaze kolem rozložených knih, seznámila paní knihovnice děti mateřské školy se skřítkem, který putuje světem a povídá si s nimi. Prozradila jim, že se skřítek ukryl do knížek, které měly možnost vidět před sebou. Dětem bylo umožněno vybrat si z nabízených knih tu svoji, o které byly přesvědčeny, že se do ní mohl skřítek i jeho příběh schovat. V knížkách, které si paní knihovnice pro děti připravila, hledaly děti například své oblíbené barvy. Při listování knihami, objevovaly hezké, příjemné věci, povídaly si o nich a také se snažily najít knihu, ve které byla ukrytá „pohoda“ nebo naopak, něco, co je vystrašilo nebo se jim nelíbilo. Nakonec každý našel v knize něco, co ho zaujalo. Velmi důležitým momentem v této činnosti bylo zjištění, že některé děti nejevily zájem o knihy ani o obrázky v nich. Paní knihovnice věnovala i takovým dětem pozornost. Jsme přesvědčeni, že je vhodné ponechat jim tuto možnost. Je dobré dát jim šanci nemít žádnou knížku v okamžiku, kdy ostatní vrstevníci s knihou pracují.

U dalšího kroku, kdy děti popisovaly, co jejich kniha vyjadřovala, nastala podobná situace. Každé dítě nebylo schopno vyjádřit se na stejné úrovni jako jeho kamarádi. Byl ponechán prostor i těmto dětem, které mají svůj potenciál v jiné oblasti než komunikační.

Vzhledem k tomu, že dítě s prostorovou inteligencí a chutí se výtvarně vyjádřit může z knihy namalovat, co ho zaujalo, např. jen abstraktní zelenou barvu, dostalo tuto možnost. Děti komunikativně vyspělé mohly jen povyprávět o tom, co v ní vidí a proč právě po této knížce sáhlo. Jiné dítě, které je matematicko-logicky vyspělé a fascinují jej pouze stránky a čísla ISBN mohlo z knih porovnat jen a jen informace tohoto typu.

Děti si našly svého skřítku, ukrytého v knihách různých autorů, poznaly dokonce stejné ilustrátory, objevily počty stran. Pocity, veškeré zážitky a spokojenost byly pouze na každém z nich individuálně.

7.4.2 Kniha jako stopa

Povídání o knihách pokračovalo následující den, kdy si za dětmi přišla paní knihovnice povídat o autorech a ilustracích knih. Děti si již návštěvy a setkání s paní knihovnicí spojovaly s knihami. Práci s tímto tématem zahájila paní knihovnice, následující realizaci uskutečnily paní učitelky MŠ, po předchozí domluvě s paní knihovnicí. Pro děti byla připravena různá stanoviště, ve kterých děti věnovaly pozornost různorodým možnostem zanechat „svoji stopu“.

Paní knihovnice navázala na předchozí návštěvu pochvalou za práci z předešlého dne. Protože symbolem a znakem ZŠ a MŠ je sova, byla dětem velmi známou a oblíbenou kamarádkou. Provázela děti téměř denně světem, který poznávaly. Také v tento den, byly děti prostřednictvím kamarádky sovy pravidelně vtaženy do prostředí, kde bylo potřeba odvahy a kus sebe při realizaci her. Rovněž zde bylo uplatněno propojení, neboť téměř nic bez kvalitní spolupráce nefungovalo.

Po úvodním seznámení dětí se zvířátky v lese, na louce i u nich doma na dvorku, přirovnávala paní knihovnice psaní knih jako „stopu“, kterou nám zanechávají autoři a ilustrátoři svých knih. Podobně je tomu u zvířátek nebo u lidí. Každý může po sobě zanechat svůj „otisk“ „podpis“ nebo jinou „stopu“.

Děti se musely při těchto aktivitách spolehnout jeden na druhého, i když to bylo mnohdy těžké pochopit a předat možnost sebeprosazení v některých případech až na druhé místo. Zvukové signály užívající ozvěnu pracovaly na stejném principu. Děti se učily trpělivosti, střídání se ve vyjadřování, proměnlivost hlasitosti zvuků, která tolik pomohla k výsledku, na který byly děti pyšné.

Celý program byl plný emocí, odvahy, sebeprosazení, práce na trpělivosti, velmi silných prožitcích, díky kterým se děti dostávaly do tématu. Podařilo se tak bez problémů vtáhnout i mladší děti do "velkých věcí" a mimo prostor hry se staly tyto aktivity edukativním podtextem.

7.4.3 Čtení kamarádům v mateřské škole

Po diskuzích a organizačních záležitostech, které byly potřebné vzhledem k propojení spolupráce a návaznosti činností s MŠ, byl zahájen projekt, Čteme kamarádům v mateřské škole.

Podstatou tohoto projektu bylo nejen prohloubení již fungující spolupráce ZŠ, MŠ a knihovny. Šlo především o motivaci všech dětí. U školních dětí šlo obzvláště o zvýšení jejich zájmu o čtení, o zdokonalování techniky čtení a porozumění čteného textu. U nejmladších dětí šlo především o naslouchání s porozuměním, o navození zájmu o knihy a čtenářství.

Děti ze ZŠ se v návštěvách a ve čtení v MŠ, střídaly. Ve dvojicích si vždy v knihovně vypůjčily knihu, připravily si čtený text, popřípadě si vyhledaly další, doprovodné ilustrace ke knize. Předčítaly svým malým kamarádům, kteří se vždy těšili na nová a nová dobrodružství, pohádky nebo básničky. Doposud se v MŠ před spaním vždy četly knihy na pokračování. Děti ze školy si připravovaly tituly vhodné pro předškolní děti. Tyto knihy ke čtení poskytovala čtenářům paní knihovnice.

7.4.4 Krtek a sněhulák

V den, kdy děti MŠ, v rámci navrhnutého programu hledaly ukrytého skřítku v knihách, se nejvíce vracely ke knihám o Krtečkovi a jeho kamarádech. Znalý jeho příběhy z televizních večerníčků. Často také hrávaly pexeso, měly zkušenosti z jiných manipulačních i didaktických her nabízených v MŠ. Krteček se na děti usmíval z ilustrací, které zdobily jejich místnost, určenou k převlékání. A vzhledem k tomu, že za okny vládla zima, okolí bylo pokryto sněhem, k odpolednímu odpočinku za dětmi přišel Krteček se svým příběhem *Krtek a sněhulák*.

Čtenáři ze školy si připravili ke čtení knihu. Aby umocnili mladším posluchačům prožitek ze čteného příběhu, přinesli v připravené nádobě sníh (kousek sněhuláka, kterého krteček zachraňoval). Po svém odpočinku, se vydaly děti na školní zahradu, aby se staly opět součástí knihy, se kterou pracovaly celý den. Setkaly se zde i s dětmi ze školní družiny. Společnými silami, společnou komunikací, nasloucháním a respektem k druhému, která byla při této aktivitě velmi potřebná, postavily nového sněhového kamaráda.

7.4.5 Reflexe spolupráce při rozvoji čtenářské pregramotnosti

Tak jako každá nová zkušenost, také tento program byl během své realizace dotvářen, upřesňován a rozvíjen podle individuálních potřeb a aktuálních nápadů aktérů. S vedením školy

byla dohodnuta organizační úprava a dozor nad dětmi během přechodu z jedné budovy do druhé. Jednalo se nejen o čtení před spaním, které bylo stěžejním a základním prvkem, od kterého se odvíjely další programy a činnosti. Zpočátku pro nás bylo důležité, vytvořit si plán pravidelných návštěv a přes počáteční obavy, jak nastavit program a pravidla se podařilo vše uskutečnit.

Děti si o knížkách povídaly mezi sebou navzájem, sdílely své zážitky z četby a z návštěvy mateřské školy. Své komunikační dovednosti rozvíjely i s vyučující. Každému bylo individuálně umožněno najít si svoji cestu za poznáním a do světa knih. Při výběru knih se děti ze ZŠ zamýšlely nad tím, co by se mohlo mladším kamarádům líbit. Velmi často se stávalo, že děti v knihovně strávily nakonec víc času, než si původně plánovaly. Začety se do knížek, které v knihovně objevily, vzpomínaly na své první knížky a čtení. Některé dny jen tak listovaly knihami nebo časopisy. Občas si odnesly také knihy domů na čtení. Po výběru knih v knihovně následovala příprava čtení „nanečisto“. Děti si doma pečlivě připravily čtený text. Pokud bylo více výtisků této knihy, měl každý čtenář svoji knihu. Někdy si děti s paní knihovnicí připravily kopie textů i ilustrací a nechaly je dětem ve školce, aby si mohly příběh připomenout později, nebo si paní učitelky připravily další aktivity v MŠ.

Přínosem těchto návštěv nebylo jen čtení a práce s textem. Děti používaly čtenářské strategie a při rozhovorech byly rozvíjeny jejich komunikační schopnosti a dovednosti. Na čtení před spaním se těšili žáci školy také proto, že prostředí MŠ jim bylo známé. Cítili se tam příjemně a připomínalo jim to čas hraní a odpočinku. Čtení dětem v MŠ bylo pro školní čtenáře příležitostí, jak předat zkušenosti budoucím školákům. Tyto návštěvy umožnily dětem ze ZŠ předvést mladším kamarádům smysl a důvod, proč se učí číst a co všechno v knihách mohou najít, co všechno se mohou čtením naučit. Při společných setkáních si vyprávěly o školním životě, o nových kamarádech. Děti ze školy se snažily povzbuzovat své kamarády při nejistotě a strachu ze školních povinností. Počáteční ostych a obavy z vystupování před dětmi z mateřské školy byl téměř odbourán.

Spolupráce základní škola, mateřská škola a knihovna byla ideální příležitostí, jak také usnadnit dětem přechod z MŠ do ZŠ. Díky tomu, že se děti se setkávaly již dříve na společných akcích a soutěžích, které knihovna organizovala, a také za podpory společných chvil trávených čtením, probíhala jejich adaptace ve školním prostředí mnohem přirozeněji a lépe. Poznávaly tady své velké kamarády – čtenáře.

Nejpříznivější zpětnou vazbou a poznáním, ke kterému jsme došli, je skutečnost, že děti čtení v mateřské škole velmi bavilo. Ať už hovoříme o dětech, které se staly čtenáři aktivními, ale potěšení a zážitky z četby měly také děti v roli posluchačů.

Věříme, že jednou i děti, které neobjevily to nehmatatelné, co v knihách našla většina, že jednoho dne s chutí a velkou zálibou poodhalí a zjistí, o co přicházely. Že to je ten svět, to jsou ty okamžiky a momenty, ve kterých se může snít, plout, létat, objevovat. Mohou téměř cokoliv, co budou chtít.

7.5 Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Lesnice

Tato škola přispívala pravidelně několikrát do roka kulturním programem, který si děti se svými pedagogy připravovaly a obohatila tak kulturní život v obci. Považujeme za důležité rozvíjet u žáků zájem o knihy a čtenářství nad rámec vyučovacích hodin literatury, respektovat a naplňovat kompetence také mimo prostředí školní třídy. Vždyť právě kompetence žáků ve výchovně – vzdělávacím systému říkají, že žáci mají uplatnit své získané vědomosti a dovednosti v praktickém životě. Návštěva knihovny a spolupráce s ní je jedním z prvků, které je nutné využívat jako prostředku k rozvoji nejen čtenářství a vztahu ke knihám, ale jako prostředek k rozvoji kulturně společenského života a povědomí všech lidí ve společnosti.

Po dohodě s vedením Obecního úřadu v Lesnici, vyvinuté aktivitě pedagogů školy a vstřícného přístupu paní knihovnice, se podařilo po několika jednáních a setkáních nastínit představu o spolupráci školy s místní knihovnou. Naplánovali jsme koncepci, při které jsme využili možnosti a podporu ze strany vedení školy. Jelikož paní ředitelka podporovala nejen inovativní způsoby výuky, realizovali jsme s dětmi různorodé projekty napříč všemi ročníky. Navázali jsme na dosavadní zkušenosti z fungování spolupráce mezi mateřskou školou a školou základní. Nečinilo nám tedy problém, naplánovat s paní knihovnicí akce konané mimo prostory knihovny. Z kapacitních důvodů nebylo možné uskutečňovat všechny aktivity v místní knihovně. Vedení školy vyšlo vstříc plánům a požadavkům paní knihovnice a některé programy pro žáky školy, společné projekty či soutěže se konaly v budově ZŠ a MŠ. Programy a akce, které jsme naplánovali, zahrnovaly vždy pečlivou přípravu, nejen materiální.

Z počátku navrhnutých aktivit podporujících spolupráci, měla paní knihovnice obavy, zda bude schopna lektorsky zvládnout práci s dětmi, jelikož neměla v této oblasti velké zkušenosti. Během mnoha společných setkání jsme společně diskutovali o různých tématech, řešili jsme realizace, podmínky, termíny a formy akcí. Cílem bylo především povzbudit paní knihovnici a podpořit ji v počáteční nejistotě z nových zkušeností. Snažili jsme se předat paní

knihovnici své rady a náměty z praxe. Věřili jsme, že během organizování a při práci s dětmi dojde k vlastním poznatkům a zkušenostem, které bude schopna využít při další práci. Setkávání a plánování akcí bylo občas velmi zdlouhavé a náročné. Během prvních besed a kontaktů s dětmi, získávala paní knihovnice potřebnou jistotu, kterou jí dodávali především malí čtenáři a posluchači.

Během své pedagogické praxe a následně při realizaci spolupráce ZŠ a MŠ s knihovnou v obci, se mi naskytla nejedna příležitost poznat život a zájmy rodin žáků školy. Bylo mi umožněno setkat se s tradicí obce prostřednictvím kulturních akcí a slavností a především jsem měla možnost hovořit s rodiči žáků.

V průběhu realizace spolupráce se ukázalo, že knihovny neutváří jen knihy a časopisy podle věku čtenářů a žánrů. Domnívám se, že stěžejním prvkem je osobnost pracovníka. Pokud je osobnost knihovníka aktivní, kreativní, lektorsky zdatná a má zájem o knihy, má-li zájem na tom, aby se ke čtenářům dostaly nové a atraktivní tituly, nemusí mít k dispozici bezesporu nejmodernější prostředky. Zvláště pro ty nejmladší čtenáře a posluchače je důležitá role knihovníka. Pokud již v dětském věku nemají čtenáři ve svém rodinném prostředí model ve svých rodičích, kteří návštěvu knihovny zařazují do svého životního stylu, má velkou šanci právě škola ve spolupráci s knihovnou, vychovávat vztah ke čtenářství.

Jsem přesvědčena, že zájem o knížky a čtení se díky zajímavým a pestrým programům a aktivitám paní knihovnice, podařilo u většiny dětí prohloubit. Paní učitelky z mateřské školy zaznamenaly u některých dětí mnohem kultivovanější vyjadřovací schopnosti. Také u školních dětí jsme došli ke stejným zjištěním. Zaznamenali jsme dále i patrný posun v počtu přečtených knih u dětí.

Většina dětí získala mnohem větší sebedůvěru také při projevech před spolužáky ve škole nebo na veřejných akcích konaných v obci. Zdá se tedy, že původní záměr spolupráce, kterým bylo rozvinout u dětí chuť číst, nejen nahlas dětem v mateřské škole, ale i doma pro sebe, ve škole, na autobusové zastávce či v čekárně u lékaře, splnil naše očekávání. Myslím si, že se podařilo u většiny dětí vzbudit zájem v objevování světa plného barev, neznámých rostlin a živočichů. Jiné děti projevíly touhu poznat historii naší vesnice, města, státu, kontinentu, světa, sluneční soustavy, vesmíru, nekonečna. Mohu s jistotou tvrdit, že tyto společné zážitky a mnohem víc bylo cílem a zájmem všech, kteří s dětmi na výše zmíněných aktivitách pracovali. Podařilo se nám vložit do čtení prožitky pro čtenáře i pro posluchače tak, aby každý měl svůj kousek cesty za knihou vnořen hlouběji do paměti a chtělo se mu vydat se na další zajímavou výpravu.

Nejen nadšení a chuť všech pedagogů, ochota paní knihovnice spolupracovat, aktivita zapojených dětí, podpora rodičů, materiální pomoc knihovny, ale především zájem o zvyšování čtenářství u dětí ze strany školy, byly nepostradatelnou součástí realizace spolupráce. V příloze č. 1 jsou k dispozici fotografie a pracovní listy z činností dětí.

8 SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ NOVÝ MALÍN

Základní škola (dále jen ZŠ), je plně organizovanou školou. Na 1. stupni se vyučuje v pěti ročnících po dvou třídách. Druhý stupeň sestává z 6. - 9. ročníku, rovněž po dvou třídách. V jednotlivých třídách je v průměru 20 žáků. Tato škola měla v době realizace spolupráce 31 pedagogických pracovníků, včetně vychovatelek školní družiny a jednu asistentku. Nabídka zájmových kroužků byla využívána. Zájmové činnosti byly převážně zaměřeny na sport (florbal, basketbal, aerobik). Také zde byla nabídka hry na kytaru, kroužek angličtiny a výtvarně laděný kroužek intuitivní kresby. Na chodbách školy, v prostorách 1. stupně, byla zřízena jedna malá knihovnička, jejíž prostory měly děti možnost využívat při svém odpočinku v průběhu přestávek mezi vyučováním (ŠVP ZŠ a MŠ Nový Malín).

8.1 Obecní knihovna

V obci Nový Malín se kulturní a společenský život občanů stále vyvíjí. Historické centrum vesnice bylo revitalizováno a je místem setkávání místních občanů při oslavách, výročích a příležitostech. Na organizaci těchto setkávání se svým kulturním programem děti podílí také ZŠ. Akce jsou podporovány místními i okolními podnikateli, sponzory a dobrovolnými spolky. Při každoročních oslavách připomenutí založení Nového Malína, na počest vypálení Malína na Volyni, pořádá obecní úřad v knihovně výstavu fotografií z historie. Prostory pro knihovnu, poskytovala budova Obecního úřadu v Novém Malíně do léta roku 2017, v přízemních prostorách. Knihovna sloužila jako místo pro setkávání mladých bubeníků afrických rytmů a rovněž zde probíhalo cvičení pro ženy.

Obecní knihovna v této obci, stejně jako většina knihoven na malých obcích, spadá pod knihovny městské, se kterými spolupracují především na obnově knižního fondu. Pracovníci městské knihovny informují tyto obecní knihovny o nabídkách, soutěžích, projektech a akcích, aktuálně informují o nových titulech knih. Jsou s ostatními knihovnicemi v rámci příslušného regionu v kontaktu. Při společných setkáních, seminářích a burzách mají možnost hovořit o potřebách svých knihoven, o problémech či možnostech, jakým způsobem oslovit co nejvíce obyvatel v obci a probudit v nich chuť a zájem navštěvovat knihovnu.

8.2 Spolupráce ZŠ a knihovny

Během realizace spolupráce jsme při shromažďování informací shledali důležitý problémový moment, který byl jednou z příčin dosavadní nespolupráce školy s knihovnou. Negativním zjištěním byla skutečnost, že mezi mnohými vyučujícími ZŠ panuje neochota

podílet se na podpoře čtenářství formou spolupráce s knihovnou. Pobyt v knihovně považovali za omezující v plnění svých plánů. Za pozitivní a nadějný okamžik považujeme poznatek, že nebylo všem pedagogům lhostejná situace a výzkumy z posledních let. Je nutné zdůraznit, že výsledky poukazují na potřebu zvyšovat zájem dětí o knihy a přivést je ke čtení, a že je potřebné využít všech možných prostředků na rozvoj čtenářské gramotnosti dětí mladšího školního věku.

Knihovna v obci nenabízela služby, které by podporovaly děti v oblasti čtenářství a rovněž aktivity, zvyšující zájem dětí o čtení, seznamování s tituly knih, či besedy pro děti nebyly knihovnou realizovány. To také bylo důvodem, proč ZŠ upřednostňovala návštěvy v blízké městské knihovně v Šumperku. Nabízený program městské knihovny a samotné besedy byly velmi atraktivní a okolními obcemi vyhledávány. Přesto ani tyto nabídky ZŠ nevyužívala pravidelně.

8.3 Knihovna v novém prostředí

Od června roku 2017 probíhaly v prostorách budovy obecního úřadu rekonstrukce a stavební úpravy. Bylo rozhodnuto, že působení knihovny v budově Obecního úřadu bude ukončeno a knihovna bude přemístěna do nových prostor budovy, ve které se nachází mimo jiné služby lékárny, zdravotního střediska a funguje tady také pošta. Realizaci ztvárnění prostředí nové knihovny-knihárny, ponechalo vedení obecního úřadu zcela na samotné paní knihovnici.

Jelikož prostory nové knihovny nebyly stále začátkem školního roku 2017/2018 připraveny k zahájení provozu, navštěvovala paní knihovnice děti ve školní družině. Zpočátku se paní knihovnice věnovala besedám o pravidlech půjčování knih a věnovala pozornost možnosti registrace v knihovně. První zrealizovaná návštěva dětí v nové knihovně proběhla v lednu 2018. V roce realizace spolupráce se slavilo 130. výročí narození a 60. výročí úmrtí významného českého umělce Josefa Lady. Galerie Tančící dům v Praze připravovala společně s rodinou Josefa Lady výstavu z jeho tvorby s názvem *Sedmičky Josefa Lady*. Ta se stala inspirací pro první návštěvu v knihovně, jež byla věnovaná dílům tohoto autora.

8.4 Návštěva knihovny

8.4.1 Pravidla a řád knihovny

Paní knihovnice přivítala děti, v novém prostředí. Poté se posadily k připraveným stolům. Společně si všichni připomněli, jakým způsobem se mohou zaregistrovat do knihovny a jaká

pravidla půjčování knih platí. Děti se také obeznámily s pravidlem dělení knih podle věku, a jaké barvy se těmto kategoriím přiřazují pro lepší orientaci.

Rozluštění našly děti v hádankách.: „*Karkulka má ráda čísla větší než 5 a zároveň menší než 10.*“ Odpovědí bylo označení jejich věkové kategorie (červená) a věková hranice (6 – 9let). Paní knihovnice upozornila děti na to, že v této červené kategorii najdou také knížky pro své mladší sourozence, kterým ještě nebylo 6 let. Poté pokračovala v hádankách: „*Rákosníček má oblíbená čísla větší než 8 a zároveň menší než 13.*“ Tady děti měly rozpoznat barvu zelenou a knihy vhodné čtenářům mezi 9. - 12. lety. Poslední hádankou byla kategorie starších dětí. „*Sluneční hodiny na vaší škole ukazují pohádkový čas mezi čísly většími než 11 a menšími než 14.*“ Děti poznaly žluté označení věkové kategorie určené pro děti od 12. do 15. let.

Paní knihovnice děti povzbudivě pochválila za správné a rychlé odpovědi. Do této aktivity se nezapojily všechny děti, nejvíce reagovaly děti, které navštěvují knihovnu se školní družinou nebo ve svém volném čase.

8.4.2 Beseda - Josef Lada

Zahájení besedy bylo původně plánováno netradičně venku, jelikož prvotní, motivační otázky byly směřovány na zimní roční období spojené se sněhem a záměrem bylo evokovat u dětí prožitek s nastávajícím tématem. Vzhledem k nepřízní počasí se nakonec zahájení této besedy konalo v prostorách knihovny otázkami směřovanými na přítomné děti. „*Víte, děti, proč se říká, když napadne hodně sněhu, že přišla ladovská zima? Slyšeli jste někdo toto přirovnání?*“ Děti se na okamžik zamyslely a tři děti zareagovaly svými myšlenkami. Jejich odpovědi zněly: „*Protože hodně mrzne.*“ „*Je moc sněhu.*“ „*Někdo asi napsal knížky o sněhu, proto jsme v knihovně.*“ Paní knihovnice pochválila děti za jejich reakce a navázala na tyto odpovědi. Prozradila jim, že na základě ilustrací, které maloval právě Josef Lada, se označení *ladovská zima* používá v období velkých sněhových nadílek. Dále jim paní knihovnice vyprávěla o tom, že na ilustracích, které kreslil, zachytil zimní hrátky dětí a tradiční zimní výjevy ze svého dětství, které trávil pan autor ve své rodné vesnici. Dále jim prozradila, že kromě zimních obrázků maloval také ostatní roční období i jiné ilustrace, ke kterým se ještě během návštěvy v knihovně vrátí.

Následující otázky již byly směřovány ke knihám toho autora. „*Máte doma mazlíčka, ... kočku, ... kocoura, ... černého, ...?*“ Svými otázkami naváděla paní knihovnice děti k postavě známé dětské knížky a večerníčku, který je z dílny Josefa Lada. Společně došli k postavě kocoura Mikeše. Pozastavili se na chvíli u tohoto hrdiny a po rozdělení do skupin, zahájily děti

práci na dílčích úkolech, které si paní knihovnice připravila. Do skupinek se děti rozdělily bez větších komunikačních problémů.

První úkol byl pro děti připraven na pracovních listech. Ty obsahovaly devět názvů a také devět obrázků titulní strany knih. Děti si chvíli prohlížely připravené ukázky knížek Josefa Lady a poté k nim přiřazovaly správný název. Během této činnosti děti mezi sebou diskutovaly, někteří poznali ilustrace ihned, jiní jen odhadovaly názvy knih. Děti se zde řídily podle toho, co je na nich vyjádřeno. Některé známé knihy přiřadily velmi rychle, ostatní ukázky zařadily především vylučovací metodou. Nakonec všechny skupiny úkol splnily.

Paní knihovnice se po vypracovaném úkolu vrátila k postavě, dětem známého, Mikeše. Vyzvala děti, zda by někdo, jen stručně, připomenul ostatním a tímto způsobem převyprávěl příběh kocoura Mikeše. Přihlásilo se šest dětí, které postupně vzpomínaly a vyprávěly. Poté jim paní knihovnice zdůraznila, že se Mikeš vydal do světa. Navázala otázkou, *zda by se také rádi podívaly za hranice naší země a kam by se vydaly*. Děti, formou brainstorming, vyjadřovaly své nápady. Paní knihovnice se jich dále ptala, *proč by chtěly zavítat do vybrané země a zda by se uměly v dané zemi domluvit*. Také jim připomněla, že každá země má svoji kulturu a tradice, které je dobré respektovat. Děti si uvědomily, že se učí ve škole anglický jazyk, který mohou praktikovat při vycestování do zahraničí. Proto také zareagovaly svými zkušenostmi z výuky, kdy si děti v hodině anglického jazyka povídaly o rozdílných tradicích Vánoc i jiných svátcích.

Tato část se mi velice líbila, protože byla zaměřena na multikulturní výchovu a děti si mohly uvědomit své učení v souvislostech s praktickým životem.

Po ukončené diskuzi se děti s paní knihovnicí věnovaly charakteru postavy Mikeše. Děti se měly zamyslet nad tím, *zda by chtěly Mikeše za kamaráda a proč?* Ty děti, které projevíly zájem o přátelství s Mikešem, vysvětlovaly svoji volbu: „*Mám ráda kočičky, proto bych ho chtěla.*“ Jiné dítě reagovalo: „*Byl veselejší a sranda, uměl mluvit, to zvířata neumí.*“

Tuto část paní knihovnice uzavřela pochvalou pro všechny děti a vyzvala je k prohlídce nabídnutých knih Josefa Lady.

Děti si ve skupinách listovaly knihami, některé děti se začaly do básniček a jejich hlasité a bezprostřední reakce komentovala paní knihovnice velmi pozitivně. Většina dětí poznávala knihy podle ilustrací. Poznávaly hrdiny z večerníčků, ale také si některé děti vzpomněly, že knihy mají doma po svých rodičích či prarodičích. Po chvílích prohlížení se děti postupně ve skupinách vyměnily, aby měli všichni možnost a přístup k nabízeným knihám.

Když si děti knihy doprohlédly, usadily se opět na svá místa u stolu. Následovalo vyprávění paní knihovnice s fotografií Josefa Lady v rukou. Prozradila jim několik zajímavostí

z jeho života. Úvodní vyprávění bylo věnováno autorovu dětství, které trávil ve své rodné vesnici Hrusice. Zmínila se o tom, že v jeho rodné vesnici je Muzeum Josefa Lady a jeho dcery Alenky Ladové. Dále vyprávěla dětem o jeho tatínkovi, který byl švec. Pozornost dětí zkontrolovala otázkou, *zda někdo ví, kdo byl švec a co „takový“ švec dělal*. Některé děti se zapojily, jiné nevěděly a následně jim bylo vysvětleno staré řemeslo. Dále jim paní knihovnice prozradila, že brýle, které pan Josef Lada nosil, byly následkem po jeho úrazu oka. Toto zranění si způsobil již jako velmi malý chlapec při pádu na ševcovský nůž svého tatínka.

Následná část vyprávění byla věnována vyučení Josefa Lady malířem pokojů a také dětem paní knihovnice sdělila, že pan Lada se naučil kreslit sám. Při svém vyprávění se paní knihovnice soustředila především na jeho tvorbu pro děti.

Protože již někteří posluchači nedokázali svoji pozornost déle udržet, byla vhodně zvolena další aktivita. Zde se domníváme, že tato část vyprávění, o životě Josefa Lady, mohla paní knihovnice uskutečnit v příjemnější a pohodlnější části knihovny, která je k dispozici, a to poslechem dětí na koberci.

Než se děti věnovaly dalšímu úkolu, vrátila se paní knihovnice na okamžik, k obrázkům – ilustracím, které autor maloval. Zajímalo ji, jaký dojem děti mají z listování v jeho knihách, zda si děti všimly, na co se pan ilustrátor při malování více zaměřoval. Opět nechala děti, formou brainstormingu hovořit o svých poznacích. Upozornila děti na to, že jeho obrázky jsou převážně z jeho rodné vesnice, kde se snažil zachytit život a tradice tehdejší doby, ve které žil, maloval hry dětí a rád také zpodobňoval zvířátka. Poté byly dětem rozdány ilustrace Josefa Lady. Děti si je prohlížely a hledaly společné znaky těchto ilustrací. Shodly se na několika prvcích. Povšimly si kostela, který se objevuje na obrázcích, podivné jim bylo odívání lidí a nezůstalo bez povšimnutí zvláště hranaté zakončení prstů. K těmto devíti ilustracím, měly děti za úkol opět vybrat a přiřadit vždy jen jeden, z nabízených názvů.

Také při tomto plnění úkolu se děti aktivně zapojily. Problém měly s přiřazením názvu *Tradiční české Vánoce, Zimní čas a Zima*. Paní knihovnice navedla děti k tomu, aby si pozorněji prohlédly ilustrace a zavzpomínaly, co je typickým zvykem v období Vánoc.

Tento úkol dokončily úspěšně a společně si provedly kontrolu. Protože i tentokrát všechny skupiny, které pracovaly, nakonec společnou pomocí splnily zadaný úkol, byly děti povzbuzeny a pochváleny.

Po krátké přestávce na občerstvení se děti usadily zpět ke stolům a pokračovaly v naslouchání paní knihovnice. Ta si pro děti připravila neméně zajímavé informace související s osobností Josefa Lady. Jednou z nich byla zmínka o pojmenování asteroidu 17625,

který objevili vědci v roce 1996, a byl po autorovi pojmenován na jeho počest. Také byl v roce 2016 po Josefu Ladovi pojmenován vlak na trati z Prahy do Českých Budějovic. V témže roce 2016 se také uskutečnil v Sedlčanech na náměstí pokus o rekord. Ten spočíval v setkání, a tedy v počtu shromážděných lidí s knihou Josefa Lady. Sešlo se jich 688. Poslední zajímavost souvisela s knihou, která není určena pro děti, ale její postavu děti znají. Knihu *Osudy dobrého vojáka Švejka*, jejímž autorem je Jaroslav Hašek, ilustroval Josef Lada. Knihu měly děti také k nahlédnutí. Podle hrdiny této knihy, Švejka, bylo v ČR pojmenováno asi 32 restaurací. Tyto zajímavé informace děti zaujaly a vzbudily u nich úsměvné reakce.

Paní knihovnice dětem opět nabídla možnost kontaktu s knihami a děti se mezi sebou domluvily, kterým knihám budou věnovat další okamžiky. Jejich úkolem tentokrát bylo samotné čtení knih. Na tuto aktivitu měly vyhrazeno deset minut, kdy si ve dvojici až trojici četly. Zpočátku se děti ve skupinách dohadovaly na formě čtení. Některé děti rušilo polohlasné předčítání kamarádů a také jim nevyhovovalo, že neměli knihu sami pro sebe.

Při této činnosti by bylo vhodné mít k dispozici více knih od jednoho titulu pro početnější skupiny dětí. Po uplynutí doby vyhrazené k tichému čtení pokračovaly děti v plnění připravených úkolů.

Skupinky, ve kterých děti pracovaly, měly před sebou charakteristiky z devíti knih Josefa Lady a také názvy stejného počtu knih, které autor napsal. Tentokrát nepracovaly jen v rámci skupin, ale společně si hlasitě předčítaly ukázky a následně ve skupinách pracovaly na připravených pracovních listech.

Při této aktivitě se děti celkem aktivně zapojovaly a jevily zájem o hlasité čtení. Byly již uvolněnější a některé děti chvílemi nekontrolovatelně vstupovaly svými připomínkami do čtení svým spolužákům. Také tuto činnost, při které přiřazovaly různorodé charakteristiky děl autora, zvládly nakonec děti velmi úspěšně, nenastal žádný problém s řešením úkolu a děti poznaly, ke kterým knihám Josefa Lady, připravené texty patřily.

8.4.3 Reflexe besedy

Besedy v obecní knihovně se zúčastnilo 21 žáků 3. ročníku ZŠ v Novém Malíně. V době realizace bylo 6 dětí z této skupiny pravidelnými návštěvníky knihovny.

Z počátku se jevily děti velmi unaveně a pasivně. Paní knihovnice vynaložila dostatek energie a své kreativity k tomu, aby u dětí získala pozornost a probudila v nich zájem o komunikaci a zapojení se do besedy.

Jak jsem již zmiňovala výše, spolupráce s knihovnou a místní ZŠ byla zahájena prostřednictvím vzájemných setkání dětí a paní knihovnice ve školní družině. Následovaly návštěvy knihovny se ŠD, kdy si děti mohly v knihovně číst a na chvíli si odpočinout s knihou v ruce. Z přítomných 21 dětí na besedě o Josefu Ladovi, mělo v době realizace 12 dětí zkušenost z návštěvy knihovny v rámci spolupráce se školní družinou.

Během přestávky, kterou měly děti vyhrazenou při realizované besedě, se zajímala paní knihovnice o reakce dětí na zkušenosti s půjčováním knih, především těch dětí, které již knihovnu navštěvují. Jejich sdílení názorů bylo mile překvapivé a jistě pro ostatní motivující. Bylo znát, že tento okamžik byl pro ostatní posluchače nepříjemným. Paní knihovnice zareagovala nabídkou a možností zaregistrovat se do knihovny kdykoliv, ovšem se souhlasem jejich rodičů.

V průběhu bezprostředního rozhovoru paní knihovnice s dětmi, zazněla překvapivá otázka jednoho hochy, který vznesl obavu, zda může vrátit vypůjčené knihy do této nové „knihárny“, protože si půjčil knihu v té bývalé „staré“ knihovně. Nastala humorná situace, na kterou paní knihovnice zareagovala také s úsměvem a ujistila děti, že byla změněna pouze místnost a budova, ve které se knihovna nachází. Zajímavým zjištěním bylo také to, že děti, které byly návštěvníky knihovny, se ujaly pomoci paní knihovnici s rozdáváním pracovních listů a byly nápomocny při přípravách prostoru a pomůcek k následným aktivitám. Bylo znát, že prostředí knihovny jim je velmi blízké a cítí se zde přirozeně. Ostatní děti se zapojovaly také celkem se zájmem. Nejvíce děti zaujala část besedy, kdy si samy mohly vybrat knihu, do které se začety. Velký zájem projeví čtenáři o knihy Mikeš a O chytré kmotře lišce.

Také v ostatních dílčích částech besedy, které si paní knihovnice připravila, se děti zapojovaly aktivně. Se zájmem pozorně naslouchaly a vnímaly vyprávění.

Při skupinové práci, kde vyhledávaly nebo přiřazovaly texty, v klidu mezi sebou komunikovaly a vzájemně se respektovaly a naslouchaly si. Bylo znát, že jsou děti vedeny k této práci ve skupině či ve dvojicích, také organizace a role, které si určovaly, zvládaly bez obtíží. Téměř v závěru besedy se dotázala paní knihovnice dětí na návštěvu jejich rodičů či jiných členů rodiny v obecní knihovně. Na otázku zareagovalo 15 dětí s tím, že některý z jejich členů rodiny je návštěvníkem knihovny. Využívají však také dalších služeb knihovny a více než půjčováním knih ke čtení upřednostňují především pořádané výstavy i jiné nabídky, na kterých se knihovna doposud podílela. Bylo by jistě zajímavé provést průzkum také u ostatních žáků ZŠ.

V samotném závěru celého dopoledne vyzvala paní knihovnice děti k návštěvám knihovny. Povzbudivě děti inspirovala také tím, že do knihovny mohou děti zavítat kdykoliv. Mohou přijít ve chvílích, když budou mít potřebu si jen přátelsky popovídat. Nabídla jim možnost využití knihovny, ve které jsou vyhrazeny prostory pro „hernu“ také v případě, že bude nepříznivé počasí na pobyt a hry venku. Poté se s nimi rozloučila a poděkovala jim za příjemné dopoledne.

V příloze č. 2 jsou k dispozici fotografie a pracovní listy z činností dětí.

8.5 Vize knihovny na rozvoj čtenářství v obci

8.5.1 Besedy a pracovní aktivity

Vzhledem k tomu, že paní knihovnice se angažovala vždy při organizování akcí v rámci obce, plánuje využít své kontakty také ku prospěchu knihovny. V době realizace spolupráce knihovny se ZŠ, byly již navrhnuté další besedy a čtení pro děti MŠ a ZŠ. Byly již také naplánované zajímavé besedy pro širokou veřejnost. Zde navrhujeme umožnit dětem přítomných rodičů, nejen těm zaregistrovaným v knihovně, vypůjčit si knihy po dobu probíhající besedy či akce. Mezi nabízené služby dále plánuje knihovna zařadit také pracovní aktivity spojené s besedami. Široká veřejnost i školní kolektivy se budou moci dozvědět o tradičních řemeslech, ale také poznat a naučit se novodobějším a moderním technikám vyrábění. Na letní měsíce je plánováno posezení s knihou na přilehlém prostoru u knihovny.

8.5.2 Knihovničky u cesty

Paní knihovnice také zareagovala na návrh, zapojit se do aktivit, uskutečněných na mnohých místech ČR. Rozhodla se podniknout kroky, kterými by přispěla k realizaci podobných míst také v obci, po případě v nejbližším okolí. Uskutečnila se jednání s vedením Obecního úřadu v Novém Malíně a výkonným výborem MAS Šumperský venkov, týkající se výstavby a realizace půjčoven knih pro veřejnost na netradičním místě. Navrhnuty byly dvě lokality v obci. V návrhu zazněla představa, že by tato knihovnička posloužila jako sběrné místo, kam by lidé mohli přinést své knihy, které jim doma již neslouží.

Diskutovanými byly obavy, zda obecní knihovna nezaznamená odliv návštěvníků, a zda budou také zajištěny knihovničky proti vandalismu. Případné zabezpečení a dohled nad účelným využíváním, bylo v době realizace návrhů spolupráce stále v řešení. Realizaci výroby zajistí skupina zaměstnanců Provozní a.s., která zaměstnává pracovníky různých oborů,

kteří nejsou v zimním období příliš pracovně vytíženi. Věříme, že návrh bude uskutečněn a přispěje ke kulturnímu a společenskému životu obce.

8.5.3 Čtení napříč generacemi

Mezi navrhované aktivity spolupráce knihovny a ZŠ jsme zahrnuli také čtení dětem v MŠ. V jednání jsou také plánované návštěvy dětí ZŠ a MŠ v Domově s pečovatelskou službou (dále jen DPS), který se v obci nachází. Rádi bychom propojili spolupráci mezi těmito organizacemi nejenom čtením, ale také s následnými společnými aktivitami a interakcí. Jde nám především o snahu zvýšit zájem dětí o čtení, rozvíjet jejich čtenářskou gramotnost, komunikativní dovednosti a prohloubit jejich kulturně-spoločenské povědomí.

8.5.4 Tradice našeho regionu

Dlouhodobé zkušenosti ze spolupráce knihovny s obecním úřadem se pozitivně projevují při organizování programů a podporují rozkvět kulturního dění v obci. K tradičním, pravidelným programům v rámci obecních oslav, byly navrženy také aktivity pro další spolupráci knihovny se ZŠ a MŠ. Navrhnuté byly besedy v knihovně, jejichž cílem by bylo seznámit děti mladšího školního věku s tradicí Velikonoc, Vánoc, Hodů aj., v rámci našeho regionu a obce, ve které žijeme. Mezi navrhované aktivity a činnosti zmiňujeme např. Oslavy jara a tradiční Pálení Morany. Při návštěvě knihovny si děti osvojí krátká říkadla a básničky, které využijí při průvodu se školou.

Následujícím návrhem jde především o rozšíření, již každoročně konané akce, Pálení Čarodějnic. Tyto oslavy přímo vybízejí k rozšířeným aktivitám směrem ke čtení, naslouchání a sdílení svých názorů. Vzhledem k tomu, že procesy s čarodějnicemi se odehrávaly nejen na území celé Severní Moravy, ale velké soudy probíhaly v nedalekých Velkých Losinách, navrhujeme v rámci spolupráce knihovny se ZŠ nejen besedy, ale také společné výlety do míst, která jsou svědky těchto událostí. Také Muzeum čarodějnických procesů, nacházející se v nedalekém městě Šumperk, by se mohlo stát cílem rodinného či školního výletu nebo exkurze.

8.6 Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Nový Malín

Vzhledem k tomu, že mi není lhostejný život v obci a v regionu, ve kterém žiji, snažím se různými prostředky napomáhat svými dosavadními zkušenostmi při rozvoji čtenářství a je mým cílem zvyšovat u dětí zájem o knihy a čtení. Osobním záměrem bylo aktivně se zapojit

a přispět tak ke zvyšování čtenářské gramotnosti. Především to byla také možnost čerpat inspiraci a sdílet své zkušenosti s ostatními pedagogy. Také na základě poznatků z docházky vlastních dětí do místní ZŠ, kdy jsem nezaznamenala pravidelnou účast na spolupráci s obecní knihovnou v rámci vzdělávání na 1. stupni ani později při přechodu dětí na 2. stupeň, využila jsem nabízené příležitosti, stát se členkou pracovní skupiny MAS Šumperský venkov. Tato organizace podporuje, mimo jiné, rozvoj čtenářské úrovně.

Během návrhů a zahájení realizace spolupráce jsem měla možnost navštívit ZŠ. Při setkání s pedagogy školy jsme hovořili o situaci, týkající se spolupráce a návštěv knihovny. Z rozhovorů vyplynulo, jakým způsobem probíhala dosavadní spolupráce. Šlo především o individuální aktivitu vyučujících, kteří se svými třídami zavítali do blízkého města, kde jsou nabízeny programy pro děti a studenty v Městské knihovně Šumperk. Na chodbách školy, v prostorách 1. stupně, byla zřízena jedna malá knihovnička v prostorách, které měly děti možnost využívat ke svému odpočinku v průběhu přestávek mezi vyučováním. V průběhu osobních návštěv ve škole, jsem zaznamenala pouze u dětí druhé třídy, využití koutku s knihami. V kmenových třídách žáků 1. stupně jsem zaznamenala také jen velmi výjimečně umožněný volný přístup ke knihám.

Při setkání a rozhovorech s vychovatelkami ŠD jsem došla ke zjištění, že knihovnu navštěvovaly již v prostorách obecního úřadu. Rády by v této tradici pokračovaly i nadále. Vychovatelky ŠD projevíly také zájem o soutěže či jiné aktivity pořádanými knihovnou, do kterých by se rády s dětmi zapojovaly. Při následných setkáních a mapování organizační situace pro realizaci navrhovaných aktivit jsem došla k poznatku, že ŠD je zpřístupněna dětem 1. - 3. ročníku. Z kapacitních důvodů je zcela výjimečně umožněno navštěvovat ŠD dětem 4. - 5. ročníku. Z tohoto zjištění tedy vyplývá, že nebylo všem žákům 1. stupně této školy umožněno navštěvovat knihovnu ani v rámci ŠD.

Důvodem návrhů aktivit pro spolupráci školy s knihovnou a snaha o obnovení tradice návštěv obecní knihovny bylo hned několik. Jedním z nich se jevila neaktivní činnost ze strany knihovny v obci. Neopomenutelným důvodem také bylo zjištění, že ani ze strany ZŠ nevyšel žádný pozitivní impuls ani snaha zapojit se s dětmi do programů a podpořit tak čtení a čtenářství u dětí. Dále se ukázalo, že paní knihovnice neměla lektorské zkušenosti a chyběla jí také kreativita potřebná k pořádání a uskutečňování akcí pro děti mladšího školního věku. Po několika návštěvách v ZŠ, díky pravidelným setkáním s dětmi a v neposlední řadě za pomoci a inspirace zapojených pedagogů školy, se podařilo povzbudit paní knihovnici k vlastním aktivitám. Mohu zkonstatovat, že paní knihovnice získala sebedůvěru, a zdokonalila

se v komunikaci s dětmi. Příkladem uvádím skutečnost, kdy v době realizace spolupráce byla v knihovně dočasně umístěna výstava trofejí a pohárů mladších sportovců fotbalového týmu TJ Sokol Nový Malín. Paní knihovnice využila návštěvy dětí, které sdílely své sportovní úspěchy se svými kamarády. Nabídla jim možnost zapůjčit si literaturu se sportovní tematikou a tuto příležitost některé děti skutečně využily.

Rovněž jsme uvítali návrhy paní knihovnice, týkající se podpory a upevnění spolupráce se ZŠ při rozvoji a zvyšování čtenářské gramotnosti dětí mladšího školního věku. Nadále se plánuje více zapojit do organizování tradičních obecních i školních akcí. V době realizace spolupráce byly také v jednání návrhy nových aktivit, na kterých se bude knihovna podílet. V plánech jsou také zahrnuty rozšiřující nabídky služeb knihovny. Prostory budou využívány k besedám pro širokou veřejnost, k pořádání výstav, ale i k prezentacím výrobků a prací dětí ze ZŠ a MŠ. Především by neměla být opomíjena hlavní funkce knihovny, která by měla být preferována, podporována a stále rozvíjena směrem k široké veřejnosti, počínaje dětmi mladšího školního věku.

9 SPOLUPRÁCE KNIHOVNY SE ZŠ A MŠ VIKÝŘOVICE

Základní škola (dále jen ZŠ), je úplnou školou, poskytující základní vzdělávání pro děti od prvního do pátého ročníku ZŠ. Škola se nachází v budově z roku 1872 v klidné části obce asi 3 kilometry od Šumperka. Součástí školy je školní družina, nově postavená velká tělocvična a mateřská škola. Tato škola je zapojena do krátkodobých projektů. Jsou mezi nimi projekty mezinárodní, celostátní a školní. V rámci školních projektů není zapomenuto ani na návštěvy divadla, knihovny a výstav. Vzhledem k tomu, že škola vyhláší každý rok svůj celoroční projekt, s dílčími aktivitami a také organizuje soutěže a akce, návštěvu knihovny ani spolupráci s obecní knihovnou, nezařadila škola do svých pravidelných plánů (ŠVP ZŠ a MŠ Vikýřovice).

9.1 Obecní knihovna

Obecní knihovna ve Vikýřovicích spolupracuje s Městskou knihovnou v Šumperku na základě smlouvy o poskytování knihovnických, informačních a metodických služeb. Úlohu zřizovatele plní rada obce, vzhledem k tomu, že knihovna nemá samostatnou právní subjektivitu. Do roku 2012 poskytovala své služby v prostorách Obecního úřadu ve Vikýřovicích. Na podzim roku 2012 byla otevřena nová knihovna v prostorách bývalé výdejny stravy, v blízkosti základní školy. V době realizace spolupráce sloužila knihovna nejen k půjčování knih, ale byl zde i veřejný internet, počítačová místnost pro děti, byla také k dispozici místnost pro výtvarné vyžití a různé rukodělné práce pro děti. Obecní knihovna dále sloužila také jako přednášková místnost, kde se konaly společenské a kulturní akce. Této knihovně byla v říjnu roku 2014 udělena cena Ministerstva kultury, Knihovna roku, a to ve dvou kategoriích- „základní knihovna“ a „významný počin v oblasti poskytování veřejných a informačních služeb“.

9.2 Spolupráce ZŠ s knihovnou

Aktivita ze strany knihovny směrem ke spolupráci se ZŠ, byla až do roku 2016 celkem bezproblémová. Škola se účastnila nabízených besed, výstav i výletů, které knihovna nabízela. Postupem času upadal zájem o tyto aktivity ze strany pedagogů školy, následně tedy také i ze strany dětí, žáků ZŠ. Vzhledem k pokročilému věku paní knihovnice nevyvíjela již velkou aktivitu a činnosti pro spolupráci se školou. Tato skutečnost se odrazila v nepravidelné spolupráci knihovny se ZŠ.

9.2.1 Celé Česko čte dětem

Přesto, že pravidelná spolupráce školy s obecní knihovnou nefungovala, zapojila se škola, v době realizace spolupráce, do navrhovaných aktivit. Jednou z nich byla akce v rámci celorepublikového projektu, Celé Česko čte dětem. Tuto akci jsme po dohodě s vedením školy naplánovali na jeden pracovní týden. Každý den byl vyhraněn jedné třídě ZŠ. Děti, se sešly v knihovně, spolu se svojí třídní paní učitelkou. Do knihovny se také dostavili rodiče, babičky a tatínci. Také paní učitelky se zapojily svým předčítáním.

V následující části se pozastavíme u společného čtení a následných aktivit žáků 3. ročníku ZŠ. Děti byly již v rámci hodin čtení a literatury, seznámeni s knihou Daniely Krolupperové, *Sísa Kyselá*. Vzhledem k tomu, že v této skupině dětí došlo ke konfliktům, týkajících se jejich vzájemných vztahů, zvolili jsme pro společné čtení ve výuce literatury, tento titul. S hrdiny příběhů se děti setkávaly prostřednictvím předčítání paní učitelky. Poté vždy děti reagovaly vlastními postoji a názory. Prostřednictvím dramatizace navozovaly modelové situace. Tyto dále srovnávaly s vlastními zkušenostmi a navrhovaly vhodnější řešení.

Volným pokračováním těchto příběhů je kniha *Sísa Kyselá a ušmudlaný rytíř*. Tato kniha pro děti se také stala námětem pro čtení a besedu v knihovně v rámci pořádané akce Celé Česko čte dětem. Paní knihovnice se ujala předčítání a následných aktivit spojených s příběhem.

Po úvodním uvítání v knihovně se děti usadily na připravená místa u stolu. Z přítomných rodičů se ujala úvodního čtení maminka jednoho žáka, která předčítala ze své knihy z dětství. Následovala čtení paní knihovnice z připravené knihy *Sísa Kyselá a ušmudlaný rytíř*. Představila dětem knihu a společným vyprávěním si připomněly zážitky a hrdiny knihy, kterou děti četly, spíše poslouchaly čtené příběhy, již ve škole. Následovalo čtení volného pokračování, kterému děti pozorně naslouchaly. Po přečtení ukázky se paní knihovnice věnovala ilustracím knihy. Některé děti poznaly autora ilustrací a velmi rychle si uvědomily, že již ve škole si o autorovi povídaly. Děti si postupně vzpomínaly na knihy, večerníček a film *Mach a Šebestová*. Také ostatním dětem se vybavili hrdinové a správně zareagovaly. Kontrolními otázkami, které byly součástí pracovních listů, se vrátily zpět k příběhu a k prožitkům. Všem dětem se podařilo vyjádřit své názory, jak nejlépe uměly a odpověděly na připravené otázky. Měly také možnost výtvarně zaznamenat své představy o dětských hrdinech příběhu.

Než se s dětmi paní knihovnice rozloučila, umožnila jim volný pohyb po knihovně a dala dětem prostor k prohlížení a čtení knih. Na závěr návštěvy v knihovně, paní knihovnice opět připomněla dětem, jaké služby pro ně knihovna nabízí. Hovořila o registraci do knihovny

a pozvala děti k odpoledním aktivitám, kterými je možnost použití veřejného internetu a využití místnosti na výtvarné činnosti.

9.3 Navrhované aktivity pro další spolupráci s knihovnou

Po dohodě s vedením školy, s paní knihovnicí a s pedagogy školy, jsou již navrhnuté aktivity a činnosti, rozvíjející u dětí vztah ke čtení. Paní knihovnice přislíbila obnovit nabídky besed o knihách, autorech či ilustrátorech knih pro děti. Ze strany vyučujících se podařilo přistoupit na návrhy, týkající se návštěvy knihovny, které budou využity k výuce hodin čtení a literatury. Vyučování se uskuteční přímo v knihovně mezi knihami namísto výuky v kmenových třídách. Navrhujeme také vhodně využít přílehlé místnosti v knihovně, určené pro tvořivou činnost či počítačovou místnost s přístupem na internet. V době realizace spolupráce byly Řídícím orgánem OP VVV zveřejněny výzvy č. 02_18_063 a 02_18_064 Šablony II v prioritní ose 3 OP VVV. Jejich cíle podpory byly vytyčeny na několik oblastí, mezi něž patří podpora společného vzdělávání. Personální podporu mohou školy využít prostřednictvím školního asistenta, speciálního pedagoga či chůvy. Další oblastí, jež lze podporovat v rámci Šablony II je vzdělávání pedagogů v oblasti inkluze, výuka cizích jazyků metodou CLIL, rozvoj dovedností v ICT, spolupráce s rodiči a veřejností, dále propojení teoretické výuky s praxí a zapojení odborníků do výuky. Oblastí, která bude hlavním předmětem mého zájmu, je podpora nových metod ve výuce, mezi které je řazena čtenářská a matematická gramotnost. Také navrhujeme využít Šablonu II, týkající se aktivit pro školní družiny a školní kluby, v níž je jedna z variant aktivit také zaměřena na rozvoj čtenářské gramotnosti. V době realizace návrhu spolupráce, byly s vedením školy ve Vikýřovicích diskutovány a předběžně navrženy oblasti podpory prostřednictvím těchto vyhlášených výzev.

9.4 Hodnocení spolupráce knihovny se ZŠ a MŠ Vikýřovice

Během své pedagogické praxe jsem se vždy snažila probudit u dětí zájem o knihy, a usilovala jsem o rozvoj vztahu žáků ke knihám a ke čtenářství. Nejen hodiny literární výchovy byly pro mě vždy výzvou k tomu, abych s dětmi objevovala smysl a možnosti, které kniha nebo jakýkoliv text nabízí. Vždy jsem měla zájem na tom, aby děti přicházely do kontaktu s knihami, se světem příběhů a fantazie, aby při svém poznávání a objevování světa každý našel v knihách to, co hledá. Pro jednoho je to odpočinek a relaxace, pro jiného humor. Zvědavý najde zajímavé informace, nebo se může potěšit pěknými obrázky. Chlapci rádi prožívají dobrodružství,

děvčata se ráda projdou pohádkovou krajinou. Proč nedát dětem šanci si vybrat, kde a jakým způsobem se mohou zasnít a přenést se do světa, ve kterém se budou na pár chvil cítit dobře?

Také v této obci se ukázalo, že vzájemná komunikace mezi pedagogy a paní knihovnicí je základní moment, který odráží dlouhodobou či nahodilou spolupráci. Paní knihovnice byla velmi aktivní a vstřícná po několik minulých let. Škola se účastnila besed, pořádaných knihovnou, zapojovala se do aktivit, soutěží a navštěvovala výstavy pořádané v knihovně. Také akce, pořádané knihovnou v době po vyučování nebo akce konané o víkendech, měly úspěchy. Děti se spolu s rodiči zapojovaly a účastnily se výletů a různých aktivit. Za posledních pár let škola vytvořila svůj plán aktivit a činností, které nabízí dětem různorodé soutěže, hry a aktivity nejen v rámci výuky. Proto také, jak uvádí paní knihovnice ve shodě s paní ředitelkou školy, z časových a organizačních důvodů nespolupracuje škola s knihovnou v takové míře jako před lety. Někteří žáci školy jsou návštěvníky knihovny, půjčují si knihy a navštěvují knihovnu v odpoledních hodinách. Některé děti tráví svůj volný čas na internetu a využívají místnost ke kreativnímu vyrábění a kreslení. Dle zkušeností pedagogů, probíhaly návštěvy v knihovně v posledních letech bez většího zaujetí dětí. Paní knihovnice neměla besedu připravenou dle požadavků vyučujících, lektorské schopnosti při práci s větší skupinou dětí již neodpovídaly požadavkům a potřebám. Paní knihovnice při návštěvách seznamovala děti s pravidly a řádem knihovny, obeznámila děti s možností návštěv a půjčováním knih. Poté nechávala děti, aby si vybraly samy knihy, které si měly možnost prohlédnout a číst si v nich.

Během realizované spolupráce, se zapojila knihovna s dětmi ze ZŠ, do akce Celé Česko čte dětem. Rodiče, prarodiče i další členové rodin žáků školy se setkali společně s dětmi v prostorách knihovny. V tomto prostředí předčítaly dětem z vybraných knih. Úvodem přítomní čtenáři představili posluchačům svoji knihu a povyprávěli, jaké vzpomínky se pojí s touto knihou. V případě, že se účastnilo více čtenářů, byla přečtena dětem část ukázky knihy či příběhu. Děti tiše poslouchaly a poté měly možnost se ptát čtenářů např. na vztah ke čtení a ke knihám, některé děti zajímalo také samotné dětství dospělých čtenářů. Někdy se otázky týkaly knih, kdy se děti zajímaly o pokračování příběhu. Jindy se chvíle na diskuzi věnovala čtení v rodině, kdy si děti a host – čtenář, povídaly o předčítání knih ve svých rodinách.

Jakým způsobem se podařilo obnovit nejen spolupráci školy s knihovnou, ale zda navržené aktivity v rámci výzev byly zrealizovány a především jaký vliv měly na rozvoj čtenářství dětí mladšího věku, by bylo jistě vhodným tématem pro další případnou práci. V příloze č. 3 jsou k dispozici fotografie a pracovní listy z činností dětí.

10 ZÁVĚREČNÁ REFLEXE, HODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Během své pedagogické praxe jsem shledala u dětí nejistotu sebevědomě se vyjadřovat. Setkala jsem se také se skutečností, že současné děti mají problémy komunikovat jednak mezi svými vrstevníky, ale také jim činí problém kontakt a komunikace s dospělými lidmi. Jednou z problémových oblastí se jeví nepřiměřená komunikace mezi dětmi a jejich nedostatečná slovní zásoba. Může se zdát, že jednou z příčin se stal rychlý nárůst a rozvoj moderní technologie. V každodenním životě člověka jsou tyto nové přístroje a zařízení zajisté dobrými a důležitými pomocníky. Současná generace je moderní technikou velmi obklopena, převládá názor, že děti tráví více času ve virtuálním světě, a proto se můžeme domnívat, že jsou zanedbávány verbální příležitosti a možnosti kontaktu s realitou a s lidmi.

Práce pedagoga mě stále inspiruje a neustále nutí zamýšlet se nad způsoby a prostředky, kterými lze rozvíjet komunikaci a společenský život dětí. Proto se snažím ve svých vyučovacích hodinách vytvořit prostor pro vlastní tvořivou činnost dětí, při které mají možnost vyjadřovat své zážitky, emoce a vznikají situace, na které individuálně reagují a poté s ostatními sdílí své postoje. Vzájemně se učí naslouchat, upevňuje se vzájemná tolerance a učí se také přiměřeně prosazovat svůj názor. Tuto příležitost spatřuji v činnostním učení a v dalších aktivizujících metodách výuky. K těmto aktivitám využívám osvědčené pomůcky inovativním způsobem, vytvářím nové, které se stávají atraktivnější, efektivnější a především podnětnější k dalším činnostem a práci ve výuce. Při své praxi velmi často využívám propojení učiva s poznávanou oblastí v rámci integrace mezipředmětových vztahů. Jde především o to, aby děti o své práci, o poznacích a nových zkušenostech dále přemýšlely, hledaly souvislosti a rozvíjela se tak jejich osobnost a vnitřní život, kterým budou dále působit na své okolí. Denně se děti setkávají s texty v učebnicích, knihách a časopisech, které jsou nedílnou součástí výuky. A právě porozumění knihám, mediím a různorodým textům přispívá k dalším úspěchům dětí ve škole, v budoucím zaměstnání, v jejich uplatnění v životě a ve společnosti.

V praktické části této diplomové práce jsem zaměřila svoji pozornost na to, do jaké míry mohou učitelé i ostatní pracovníci, kteří přichází do kontaktu s dětmi, ovlivnit jejich vztah ke čtenářství. Při svém sbírání podkladů a informací jsem zaznamenala rozdílné možnosti, podmínky při spolupráci škol s knihovnami. Došla jsem ke zjištění, že také náplň práce knihovníků a knihoven je zcela rozličná. Obecní knihovny většinou spolupracují a spoluorganizují aktivity, programy a události ve svých obcích působnosti a některé také nad rámec své obce.

Jako jednu z překážek, stojící mezi plnohodnotnou spoluprací knihoven se školami, obzvláště na malých vesnicích, spatřuji v povinnostech a pracovním vytížení pracovníků knihoven. Jelikož jsou ve většině případů knihovníky jen na částečný úvazek, jejich pracovní náplň je zaměřena více jako na pracovníky obecního úřadu. Prostor a čas na práci i činnosti související s knihovnou jsou ve většině případů velmi omezené. Proto se domnívám, že materiální vybavení, služby, které nabízejí, místo, ve kterém je knihovna umístěna a především role a osobnost pracovníka knihovny, jsou vzájemně propojeny a od tohoto se odvíjí jejich služby a práce. Sounáležitost a provázanost těchto prvků tvoří knihovnu jako celek a především jako centrum společenského a kulturního dění. Nespatřuji problém v nezájmu obyvatel, potažmo dětí, o čtení a knihy. Poukazuji tímto na zjištěnou skutečnost, že ke spolupráci, která bude mít pozitivní vliv na výchovu dětí ke čtenářství, je důležitá nejen instituce knihovny, ale především zainteresovaný, aktivní, lektorsky zkušený a kreativní pracovník.

Při realizaci praktické části jsem si vybavila citát britského autora a vynálezce Arthura C. Clarka, který řekl: „*Jestli najdeš v životě cestu bez překážek, určitě nikam nevede*“. Já jsem při cestě za poznáním, jakým způsobem školy a knihovny spolupracují, jak se podílí na podpoře čtenářství a čtenářské gramotnosti, narazila hned na překážek několik. Věřím tedy, že tato cesta, i když právě s překážkami, povede dál.

ZÁVĚR

Je známo, že dítě se v první řadě učí nápodobou a je-li správně motivováno, najde cestu a mnohdy dojde k požadovanému cíli. Dítě užívající knihu jako vzor pro práci s písmeny dává obraz úrovně vizuální percepce, samostatnosti, rozhodování. Jednotlivé schopnosti dětí směřující k rozvoji komunikativních kompetencí a kompetencí k učení jsou nepostradatelnou součástí kompletní vzdělávací nabídky.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila jednak na zjištění, jakým způsobem, v jaké míře a zda spolupracují malotřídní školy, úplné školy s 1. stupněm a plně organizované školy na malé obci s knihovnou. Svoji pozornost jsem také soustředila na aktivity a programy, v rámci spolupráce zmiňovaných zařízení, a tyto činnosti jsem směřovala na výchovu ke čtenářství u dětí mladšího školního věku. Ve své práci jsem se dále zaměřila na objevování nových možností spolupráce. Hledala jsem způsoby, kterými bych byla nápomocna dětem mladšího školního věku při jejich zvyšování zájmu o knihy a při rozvíjení jejich čtenářské gramotnosti. Při práci na teoretické části jsem nasbírala informace z oblasti čtenářské gramotnosti, které jsem uplatnila a aplikovala ve své praktické části

Po vyhodnocení uskutečněných akcí, besed a návštěv, které se konaly se zájmem a aktivním přístupem zúčastněných žáků, pedagogů i pracovníků knihoven, mohu zkonstatovat, že se mi podařilo navrhované způsoby a formy spolupráce při rozvíjení čtenářské gramotnosti, zrealizovat v praxi. Věřím, že budou dále využívány a rozvíjeny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ:

LITERATURA:

- ANDERSEN, Hans Christian. *Nejkrásnější pohádky*. České vyd. 2., V nakladatelství Svojtka & Co. 2. Ilustroval Andrzej FONFARA, přeložil Katarzyna FILGASOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2002. ISBN 80-7237-551-2.
- ANDERSEN, Hans Christian a Karel BLAŽEK. *Pohádky*. České vyd. Říčany: Junior, 2002. ISBN 80-7267-101-4.
- ANDERSEN, Hans Christian. *Pohádky a povídky*. 3. vyd., (1. v Albatrosu). Přeložil Oldřich LIŠKA, ilustroval Cyril BOUDA. Praha: Albatros, 2003. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01217-0.
- ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav, Katarína NEMČÍKOVÁ a Eva ZELENDOVÁ, ed. *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.
- BOYLE, Bill. *Velký dětský atlas*. Ilustroval Dave HOPKINS. Praha: Cesty, 2002. ISBN 80-7181-621-3.
- BRUKNER, Josef. *Říkadla z Ladovy zahrádky*. V Dialogu 1. vyd. Ilustroval Josef LADA. Liberec: Dialog, 1998. ISBN 80-86218-00-7.
- CIPROVÁ, Oldřiška. *Copak snídá ponožkovník?: pohádky pod polštářek*. Ilustroval Lenka NĚMCOVÁ. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0951-9.
- ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.
- ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.
- ČTVRTEK, Václav. *Cipísek*. 7. vyd. Ilustroval Radek PILAŘ. Praha: Albatros, 2008. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 978-80-00-01706-8.
- ČTVRTEK, Václav a Hana DOSKOČILOVÁ. *Maková panenka a motýl Emanuel*. 2. souborné vyd. Ilustroval Gabriela DUBSKÁ. Praha: Albatros, 2009. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 978-80-00-02361-8.
- ČUŘÍN, Michal a Petra BUBENÍČKOVÁ. *Čtenářství v souvislostech*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013. ISBN 978-80-7405-327-6.
- DAHL, Roald. *Prevítovi*. Ilustroval Quentin BLAKE. Praha: Knižní klub, 2011. ISBN 978-80-242-3061-0.
- DOLEŽALOVÁ, Antonie. *Střední Evropa na cestě od minulosti k budoucnosti*. Praha: Centrum středoevropských studií, společné pracoviště vysoké školy CEVRO Institut, o.p.s. a

Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, 2014. Ediční řada Centra středoevropských studií. ISBN 978-80-87782-37-8.

Dravci a sovy. Praha: Svojtka & Co., 1999. Obrazový průvodce (Svojtka & Co.). ISBN 80-7237-188-6.

DRDA, Jan. *České pohádky*. 13. vyd., 4. vyd. v Albatrosu. Ilustroval Josef LADA. V Praze: Albatros, 2014. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-03681-6.

DRIJVEROVÁ, Martina. *Sísa Kyselá*. 2. vyd. Ilustroval Adolf BORN. Praha: Albatros, 1998. První čtení (Albatros). ISBN 80-00-00521-2.

DRIJVEROVÁ, Martina. *Sísa Kyselá a ušmudlaný rytíř*. 2. vyd. Ilustroval Adolf BORN. V Praze: Albatros, 2012. Druhé čtení (Albatros). ISBN 978-80-00-03016-6.

FÄRBER, Werner a Sabine CHRIST. *Čtenářský slovník pro nejmenší*. Praha: Thovt, c2006. Svět ukrytý v anglické abecedě. ISBN 80-86969-24-x.

FOGDEN, Emma a Diane REDMOND. *Příhody Bořka stavitele 1*. V Praze: Egmont, 2008. Bob the builder. ISBN 978-80-252-0821-2.

GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství = Non-mandatory reading and goals of literary education at elementary schools : proportion of recommended reading within the children's actual reading*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1.

HAŠEK, Jaroslav a Josef LADA. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Vyd. 42., V EMG 2. Praha: Knižní klub, 2012. ISBN 978-80-242-3864-7.

HARRISON, Paul. *Svět zvířat: soubor 4 knih*. Praha: Svojtka & Co., 2008. 3D Dobrodružství. ISBN 978-80-256-0019-1.

HAVEL, Jiří a Veronika NAJVAROVÁ. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5714-2.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

HEJSEK, Lukáš. *Rozvoj čtenářské gramotnosti v procesu základního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4535-9.

HORYNOVÁ, Jana. *Příběhy Modrého medvěda*. Ilustroval Kateřina LOVIS-MILER. V Praze: Egmont ČR, 1998. ISBN 80-7186-283-5.

- HRABAL, Vladimír, František MAN a Isabella PAVELKOVÁ. *Psychologické otázky motivace ve škole. 2.*, upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 80-04-23487-9.
- HRUBÍN, František. *Dvakrát sedm pohádek. 9.* vyd. v Albatrosu. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Albatros, 2007. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01879-9.
- HYPLOVÁ, Jana. *Využití projektového vyučování k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků základní školy.* Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-919-3.
- CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství.* Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-40-8.
- CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství.* Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-41-6.
- CHANCELLOR, Deborah. *Ilustrovaný dětský atlas světa.* Ilustroval Anthony LEWIS. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007. Dovednosti a škola pro mladší. ISBN 978-80-253-0354-2.
- JELENOVÁ, Jana. *Budulínek.* Ilustroval Vlasta ŠVEJDOVÁ. Praha: SiD & NERo, 1996. Začínám číst. ISBN 80-85886-13-8.
- JIRÁNEK, Vladimír a Pavel ŠRUT. *Bob a Bobek v létajícím klobouku.* Praha: Albatros, 2003. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01184-0.
- KINCL, Jaromír. *Rákosníček a hvězdy. 2.* vyd., 1. v Albatrosu. Praha: Albatros, 2001. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 80-00-00895-5.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KRAMPLOVÁ, Iveta a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Jak (se) učí číst.* Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2005. ISBN 80-211-0486-4.
- KROLUPPEROVÁ, Daniela. *Bubáček.* Ilustroval Lucie DVOŘÁKOVÁ. V Praze: Albatros, 2011. První čtení (Albatros). ISBN 978-80-00-02834-7.
- KROLUPPEROVÁ, Daniela. *Kouzelná aktovka.* Praha: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-03832-2.
- KROLUPPEROVÁ, Daniela. *Kouzelná aktovka.* Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. V Praze: Albatros, 2015. Druhé čtení (Albatros). ISBN 978-80-00-03832-2.
- KROLUPPEROVÁ, Daniela. *Sedmilhář Josífek. 2.* vydání. Ilustroval Markéta VYDROVÁ. V Praze: Albatros, 2015. Druhé čtení (Albatros). ISBN 978-80-00-03359-4.

- KUBÁTOVÁ, Marie a ILUSTROVALA JOLANTA LYSKOVÁ-PETRŽÍLKOVÁ. *Pohádky lesního ticha*. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 9788020414793.
- KUNNAS, Mauri a Tarja KUNNAS. *Nejveselejší kniha o pirátech*. Přeložil Magdalena BŘENKOVÁ. Praha: Bambook, 2015. ISBN 978-80-247-5550-2.
- LADA, Josef. *Krásná česká říkadla*. Praha: Fragment, 2013. ISBN 978-80-253-1816-4.
- LADA, Josef. *Krásné české Vánoce: nejznámější koledy*. Praha: Fragment, 2012. Říkadlová a písničková leporela. ISBN 978-80-253-1630-6.
- LADA, Josef. *Mikeš*. 13. vyd., (V Albatrosu 10., přeprac. s barev. il.). Praha: Albatros, 2006. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01755-5.
- LADA, Josef a Jan VRÁNA. *Nezbedné pohádky*. 10. vydání v Albatrosu. V Praze: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02975-7.
- LADA, Josef a [VYBRAL A SESTAVIL D.M. PAVLÍČEK]. *Říkadla*. Liberec: Dialog, 2006. ISBN 80-86761-48-7.
- LADA, Josef. *Říkadla našeho Kadla*. V Dialogu 1. vyd. Liberec: Dialog, 1999. ISBN 80-86218-13-9.
- LADA, Josef, Jan VRÁNA a Josef BRUKNER. *Bajky*. 2. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01061-5.
- LADA, Josef a Michal ČERNÍK. *České Vánoce Josefa Lada*. Praha: BMSS-Start, 2012. ISBN 978-80-86140-75-9.
- LADA, Josef, Jan VRÁNA a Josef STIVÍN. *Moje abeceda*. 22. vyd., (14. v Albatrosu). Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01081-x.
- LADA, Josef a Ludvík STŘEDA. *Česká říkadla*. Liberec: Dialog, 2001. ISBN 80-86218-56-2.
- LADA, Josef a Jan VRÁNA. *Bubáci a hastrmani*. 13. vyd., (V Albatrosu 9. s barevnými ilustracemi). Praha: Albatros, 2001. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00965-x.
- LADA, Josef a Jan VRÁNA. *O chytré kmotře lišce*. 8. vyd. v Albatrosu, (celkově 12. vyd.). Praha: Albatros, 2002. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01007-0.
- LADA, Josef a Jan VRÁNA. *Utíkej, Káčo, utíkej!* 12. (v Albatrosu 9.) přeprac. vyd. Ku-ku! Jen po mně vztáhněte ruku! Praha: Albatros, 2000. ISBN 80-00-00794-0.
- LADA, Josef a František HRUBÍN, VRÁNA, Jan, ed. *Ladův veselý přírodopis*. 10. vyd., (V Albatrosu 7., 5. rozš.). Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01148-4.
- LADA, Josef, Jan VRÁNA a Dobroslav Milan PAVLÍČEK. *Josef Lada dětem*. 12. vyd., (7. vyd., zcela přeprac. a rozš.). Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01404-1.

- LADA, Josef, Jan VRÁNA a Jiří ŽÁČEK. *Máme rádi zvířata*. 3. vyd. Praha: Albatros, 1998. ISBN 80-00-00576-x.
- LADA, Josef a Jiří ŽÁČEK. *Veselý rok*. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01-286-3.
- LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!* Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.
- MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení*. Vyd. 2. Přeložil Olga TRÁVNÍČKOVÁ. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-714-0.
- METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana a Marie ŠVRČKOVÁ. *Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-878-3.
- METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana. *Formování čtenářské gramotnosti v prostředí školy se zaměřením na žáky mladšího školního věku*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-451-1.
- MIKULKA, Alois a Klára TRNKOVÁ. *Barevné pohádky*. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Studio trnka, 2015. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87678-24-4.
- MILER, Zdeněk. *Dětem Zdeněk Miler a Krtek. 2.*, upr. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00937-4.
- MILER, Zdeněk a Hana DOSKOČILOVÁ. *Krtek a sněhulák*. 4. vyd., (2. samostatné vyd.). Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01497-1.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- Moje první kniha o letadlech*. Praha: Svojtka & Co., 2003. Centrum dětského vzdělávání (Svojtka & Co.). ISBN 80-7237-950-x.
- MUNKOVÁ, Alena a Jiří MUNKA. *Štaflík a Špagetka*. Ilustroval Zdeněk SMETANA. Praha: Albatros, 2000. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 80-00-00865-3.
- NĚMCOVÁ, Božena. *Pohádky*. Ilustroval František DOUBRAVA. Praha: Knižní klub, 1994. ISBN 80-7176-101-x.
- NOVÁKOVÁ, Zuzana. *Zahrajeme si pohádky*. Ilustroval Vlasta ŠVEJDOVÁ. Všeň: Alter, 1995. Pojd'te si s námi hrát. ISBN 80-85775-37-9.
- OWSIŇSKA-MIEDZIŇSKA, Ewa. *Atlas zvířat pro děti*. Praha: Svojtka & Co., 2004. Centrum dětského vzdělávání (Svojtka & Co.). ISBN 80-7352-092-3.
- PALMENFELT, Ulf. *Požíračka mrtvol a jiné příšerné historky*. Ilustroval Helena WILLIS. Praha: Albatros, 2005. Karneval. ISBN 80-00-01466-1.

- PARKER, Steve. *Hmyz: [jak pozorovat tajuplný svět hmyzu]*. Praha: Slovart, c1999. Zvědavý pozorovatel. ISBN 80-7209-158-1.
- PAVLIČÍKOVÁ, Helena, Marek ŠEBEŠ a Michal ŠIMŮNEK, ed. *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7394-198-1.
- Pohádky tisíce a jedné noci*. Ilustroval Dimitrij MAKAŠIVILI, přeložil Alena PEISERTOVÁ. Praha: Egmont ČR, 1995. ISBN 80-7186-044-1.
- PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- RANDALL, Ronne a Tony BRADMAN, EISLEROVÁ, Jana a Brian MORSE, ed. *Velká kniha pohádek*. Ilustroval Peter STEVENSON, přeložil Veronika VOLHEJNOVÁ. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-7200-831-5.
- ROLLINGEROVÁ-RIBA, Romana. *Veškerá podobnost a jiné kotrmelce*. Praha: Ostrov, 2001. ISBN 80-86289-14-1.
- ROSS, Tony. *Malá princezna a stan*. V Praze: Egmont, 2008. Little princess. ISBN 978-80-252-0984-4.
- ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků na konci základního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5061-2.
- Říkadla naší babičky: říkadla, písně, verše a jazykolamy z české lidové poezie, vybrané z Prostonárodních českých písní a říkadel a z děl Karla Jaromíra Erbena*. V Dialogu 1. vyd. Ilustroval Josef LADA. Liberec: Dialog, 2000. ISBN 80-86218-18-x.
- SAK, Petr a Jiří MAREŠ. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0.
- SATIR, Virginia. *Knihy o rodině*. Praha: Institut Virginie Satirové, 1994. ISBN 80-901325-0-2.
- SCHNEIDEROVÁ, Eva a Marie HANZOVÁ. *Aktivity k rozvíjení vyjadřovacích dovedností u dětí*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0375-9.
- SEKORA, Ondřej. *Knížka Ferdy Mravence*. 13. vyd. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01288-x.

- SMETÁČEK, Vladimír, Zdeněk JONÁK a Vladimír VOZNIČKA. *Vývoj dětského čtenáře a školní četba na základní škole: (predikční model dětského čtenáře)*. Olomouc: Krajský pedagogický ústav, 1988.
- STARÁ, Ester. *Žvanda a Melivo: cvičení na rozvoj slovní zásoby*. Vyd. 2. Ilustroval Milan STARÝ. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3888-3.
- STŘEDA, Ludvík. *Kosí bratři*. Liberec: Nakladatelství Libereckých tiskáren, 1992. ISBN 80-85269-35-x.
- SVĚRÁK, Zdeněk. *Tři bratři*. Ilustroval Vašek ŠLAJCH. Praha: Fragment, 2014. ISBN 978-80-253-2293-2.
- SÝKORA, Pavel a Lubomír BENEŠ. *Pat a Mat dokážou všechno*. 2. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Albatros, 2008. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 978-80-00-02130-0.
- ŠTÍPLOVÁ, Ljuba. *Pojď s koťaty na výlet!*. Ilustroval Marcela WALTEROVÁ, ilustroval Josef VÁŇA. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01571-4.
- ŠTÍPLOVÁ, Ljuba. *Pojď si hrát s koťaty!*. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01185-9.
- ŠULOVÁ, Lenka a Chantal ZAOUCHÉ-GAUDRON. *Předškolní dítě a jeho svět: L'enfant d'âge préscolaire et son monde*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-2460752-2.
- TEISINGEROVÁ, Zdenka a Pavel TEISINGER. *Človíčková dobrodružství a nové objevy*. Ilustroval Josef LAMKA, ilustroval Marcela WALTEROVÁ. Praha: Albatros, 2008. Ahoj děti – Dobrou noc. ISBN 978-80-00-02096-9.
- TOMAN, Jaroslav. *Didaktika čtení a primární literární výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7394-038-6.
- TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6.
- TŘESOHLAVÁ, Zdeňka, Marie ČERNÁ a Marie KŇOURKOVÁ. *Dříve než půjde do školy: lehká mozková dysfunkce v předškolním věku*. Praha: Avicenum, 1990. Rodinný kruh. ISBN 80-201-0015-6.

- VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4473-5.
- VALIŠOVÁ, Alena. *Asertivita v prostředí rodiny a školy: pedagogické a psychologické problémy v teorii a praxi*. Praha: ISV, 2002. Pedagogika (ISV). ISBN 80-86642-03-8.
- VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2.
- VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.
- VĚŘÍŠOVÁ, Irena, Květuše KRÜGER a Eva BĚLINOVÁ. *Kudy vede cesta ke čtenáři?: rozvoj dětského čtenářství na druhém stupni základní školy*. Praha: GAC, 2007. ISBN 978-80-254-0669-4.
- VRAŠTILOVÁ, Olga. *Dětská literatura a čtenářská gramotnost v cizím jazyce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-529-5.
- VYKOUKALOVÁ, Věra a Radka WILDOVÁ. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-807290-642-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0956-0.
- ZÁVADOVÁ, Kateřina, ed. *To nejlepší z večerníčků: výběr z knih edice Ahoj děti - Dobrou noc : ke 40. výročí vzniku televizního pořadu Večerníček*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01774-1.

ČASOPISY:

- HOUŠKOVÁ, Zlata. Příprava Noci s Andersenem. *Časopis pro čtenářskou veřejnost*. Grand Biblio, 2009, 3(4), 27. ISSN 1802-3320.
- HAUSENBLAS, Ondřej. Proč rozlišovat mezi čtenářskou strategií a dovedností? *Kritické listy*. Kritické myšlení, 2011(41), 15-17. ISSN 1214-5823.
- KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Efektivní výuka ke čtenářské gramotnosti vyžaduje práci s čtenářskými dovednostmi. *Kritické listy*. Kritické myšlení, 2007(27), 4-6. ISSN 1214-5823.
- KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Sady úloh pro rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků. *Kritické listy*. Kritické myšlení, 2010, (40), 17-20. ISSN 1214-5823.
- ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina. Jak modelovat čtenářské strategie. *Kritické listy*. Kritické myšlení, 2009, (36), 28-31. ISSN 1214-5823.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- Česká školní inspekce ČR - PISA [online]. Praha: Česká školní inspekce, c2017 [cit. 2017-09-23]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>
- Česká školní inspekce ČR - PIRLS [online]. Praha: Česká školní inspekce, c2017 [cit. 2017-09-23]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS>
- MEZINÁRODNÍ ŠETŘENÍ PIRLS 2016 - NÁRODNÍ ZPRÁVA [online]. 5.12.2017, , 1-44 [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS/Narodni-zpravy/Mezinarodni-setreni-PIRLS-2016-Narodni-zprava>
- České děti a mládež jako čtenáři 2017: tisková zpráva. In: *Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2017, 17. 1. 2018 [cit. 2017-11-06]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/ctenarstvi/ceske-deti-jako-ctenari-2017/at_download/file
- Číst Havla: čtenářská kampaň [online]. Praha: Knihovna Václava Havla, 2017 [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <https://www.cisthavla.cz/>
- ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST VE VÝUCE: Metodická příručka. In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011 [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/ctenarskagramotnost_final.pdf
- Vyhlášení výzvy k předkládání individuálních projektů ostatních – Oblast podpory 1.1. OP VK – Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015, 9.4.2015 [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://www.op-vk.cz/cs/zadatel/vyzvy-op-vk/vyzvy-op-vk/nove-vyzvy/vyzvy-ipo/vyhlaseni-vyzvy-k-predkladani-individualnich-projektu-ostatnich-oblast-podpory-1-1.html>
- Místní akční plán (MAP) vzdělávání ORP Šumperk – MAS Šumperský venkov. In: *Místní akční skupina Šumperský venkov* [online]. Nový Malín: MAS Šumperský venkov, c2018 [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: http://www.sumperskyvenkov.cz/wp-content/uploads/2018/01/MAP_ORP_Sumperk-fin%C3%A1ln%C3%AD-verze.pdf
- Létající Čestmír. In: *YouTube* [online]. Kanál uživatele Lars1FK, 2012 [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1eZXpIIV97E>
- Kamarádka knihovna [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a Klub dětských knihoven SKIP [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.kamaradkaknihovna.cz/>
- Noc s Andersenem [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků, c2010-2015 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/>

ŠVP škola pro všechny. In: *Základní škola a Mateřská škola Vikýřovice* [online]. Vikýřovice, 2009 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z:

http://www.zsvikyrovice.cz/zs/images/dokumenty/%C5%A0VP_Skola_pro_vsechny_od_1.9.2017_.doc

ŠVP - Plné znění v elektronické podobě. In: *Základní škola a Mateřská škola Nový Malín* [online]. Nový Malín, 2016 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z:

<http://www.zsmalin.cz/svp.zip>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 Ukázky fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ Lesnice s knihovnou

Příloha č.2 Ukázky fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ Nový Malín
s knihovnou

Příloha č.3 Ukázky fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ Nový Malín
s knihovnou

Příloha č.4 Vzor dotazníku

Příloha č.5 SWOT analýza

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1 Cílová skupina respondentů

Graf č.2 Návštěvnost knihovny v obci

Graf č.3 Nabízené služby knihovny

Graf č.4 Spolupráce knihoven se školami

Graf č.5 Věková struktura respondentů

Graf č.6 Upřednostnění čtení

Graf č.7 Způsob pořízení čtených knih

Graf č.8 Četnost návštěv knihovně

Graf č.9 Vliv návštěvy knihovny na zájem o čtení

Graf č.10 Využívání služeb knihovny

Graf č.11 Zájem o služby knihovny

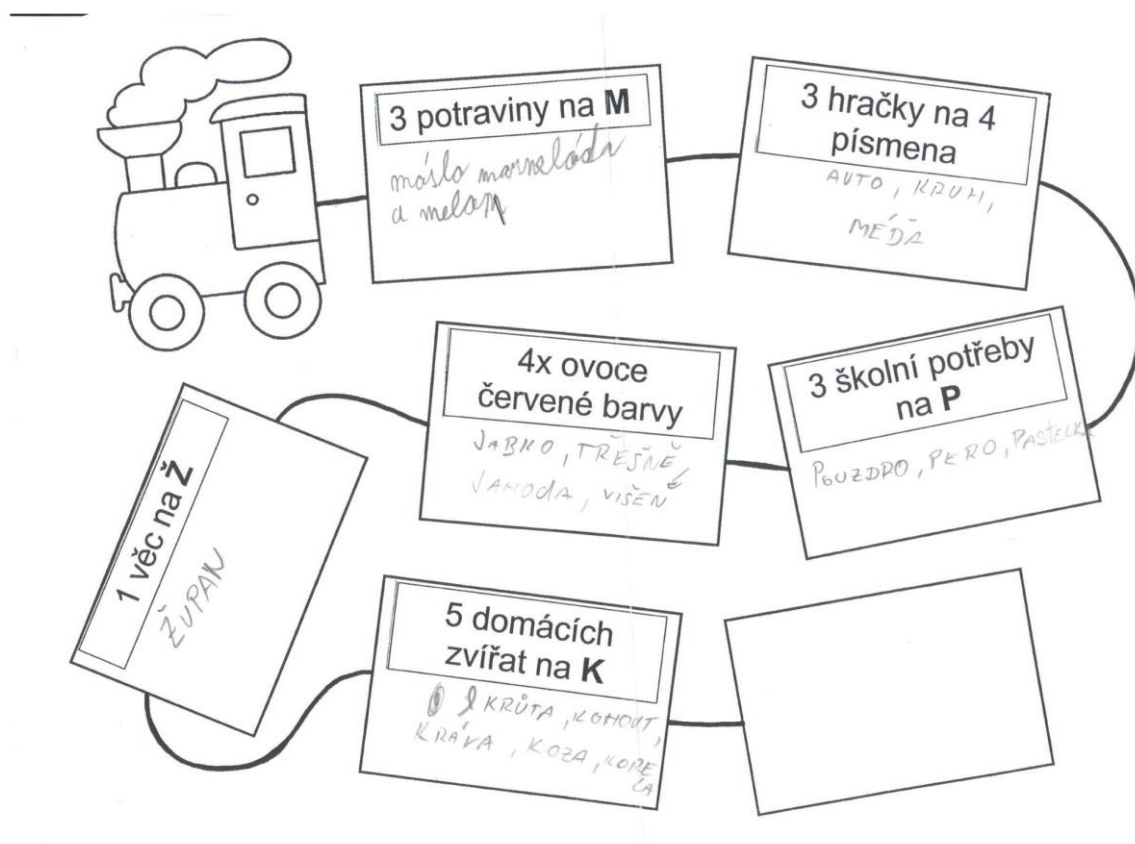
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Aj.	A jiné
ČŠI	Česká školní inspekce
ČR	Česká republika
DPS	Dům s pečovatelskou službou
MAP	Místní akční plán
MAS	Místní akční skupina
MŠ	Mateřská škola
Např.	Na příklad
OPVV	Operační program Věda, výzkum a vzdělávání
OSV	Osobnostní a sociální výchova
ORP	Obec s rozšířenou působností
PISA	Programme for International Student Assessment
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
RWCT	Reading&Writing for Critical Thinking
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SKIP	Spolek knihovníků a informačních pracovníků
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠD	Školní družina
VDO	Výchova demokratického občana
ZŠ	Základní škola

Příloha č.1 – Ukázka fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ Lesnice s knihovnou

Činnosti dětí v Městské knihovně Zábřeh (zdroj: portfolio autorky)

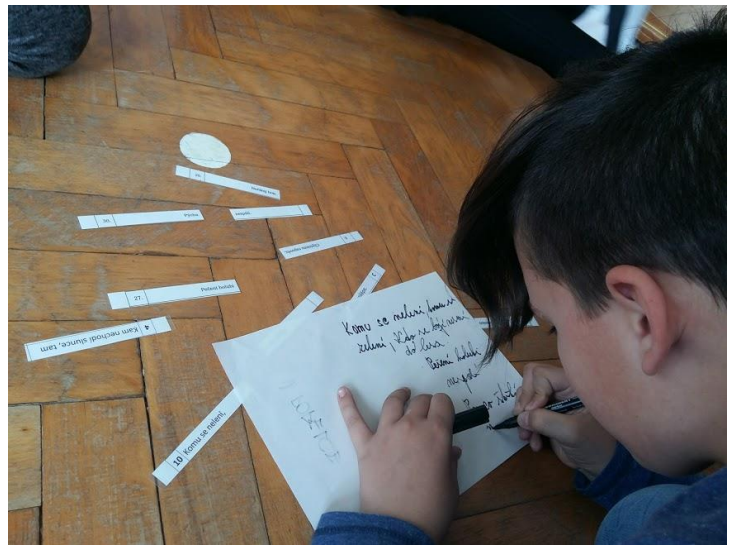
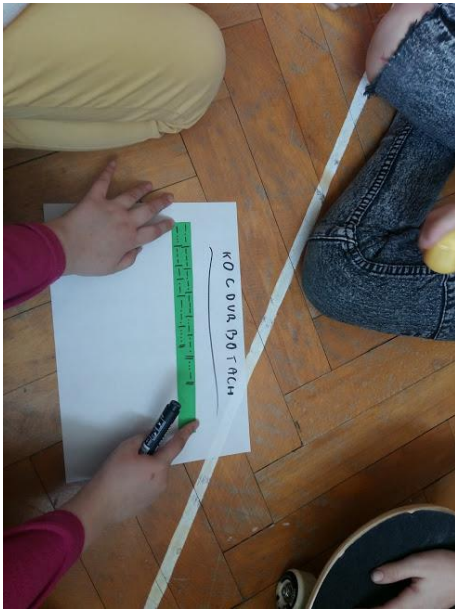
Pracovní list z činnosti dětí v Městské knihovně Zábřeh (zdroj: portfolio autorky)

Adventní čtení (zdroj: portfolio autorky)

Dopis Ježíškovi (zdroj: portfolio autorky)

Den s Andersenem (zdroj: portfolio autorky)

Skřítek ukrytý v knihách (zdroj: portfolio autorky)

Kniha jako stopa (zdroj: portfolio autorky)

Krtek a sněhulák (zdroj: portfolio autorky)

Příloha č.2 – Ukázka fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ Nový Malín s knihovnou

3

JOSEF LADA – spisovatel

Dokážeš k názvu knížky přiřadit obrázek?

1 Moje abeceda

2 Ladův veselý přírodopis

3 O chytré kmotře lišče

4 Josef Lada dětem

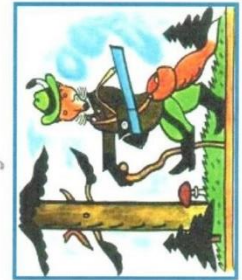
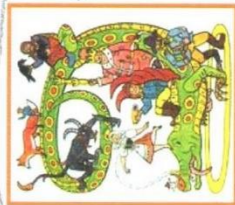
5 Říkadla naší babičky

6 Mikeš

7 Pohádky naruby

8 Bubáci a hasstrmani

9 Nezbedné pohádky

JOSEF LADA – ilustrátor

Dokážeš přiřadit k obrázku správný název?

Tradiční české Vánoce

Jaro

Zima

Zimní čas

Tři králové

Bubáci a hastrmani

Vyprávění pohádek

O chytré lišce

Mikeš

Velikonoce

Dobrý voják Švejk

U muziky

JOSEF LADA – spisovatel

Dokážete přiřadit správný název knihy podle charakteristiky?

Moje abeceda

Ladův veselý přírodopis

O chytré kmotře lišce

Josef Lada dětem

Říkadla

Mikeš

Pohádky naruby

Bubáci a hastrmani

Nezbedné pohádky

Liška ošidila řezníka Špejličku, ale brzy ji to začalo mrzet. Proto mu pomohla najít jeho ztracené peníze.

Kocour se naučil od Pepíka mluvit a také od něj dostal k Vánocům nové boty.

Bubáček a Pulec jsou nerozluční kamarádi a vyvádí spolu jen samé neplechy.

V této knize Lada vesele vypravuje, jak vypadají a jak se chovají různá zvířátka.

Děti se mohou naučit abecedu pomocí básniček ke každému písmenku.

Lidová říkadla, pohádky, vzpomínky na dětství ve vesničce Hrusice a obrázky Josefa Lady.

Tato kniha je plná říkadel a obrázků Josefa Lady.

Na ruby převrácené pohádky.

Zamotáním původních pohádek vznikly popletené nezbedné pohádky.

Příloha č.3 - Ukázka fotografií a pracovních listů ze spolupráce ZŠ a MŠ
Vikýřovice s knihovnou

Celé Česko čte dětem (zdroj: portfolio autorky)

Jméno posluchače: Barbora Šeučková 7.11.2017, 3. třída

Kniha: Lisa Kyselá a ušmudlaný ryšíř

Autor: Martina Drujverová

Ilustrátor: Adolf Born

Jiné knihy, které ilustroval: Mach a Šebestová, Pipi Blauhá
punčocha, Lisa Kyselá 1.

Hrdinové, postavy: Lisa, Jenda, Josef, rodiče, p. učitelka

Chtěl bys s dětmi chodit do třídy? Ano, chtěla

Kde děti bydlí? v Praze

Proč se se Sylvou Jenda nekamarádil? Lisa byla ve všem
lepší

Jak říkal Sylvě, když byl malý? Lisa

Co rád Jenda dělá ve volném čase? fošbal

Co nemá ráda Sylva? Když ji říká Lisa

Namaluj Sylvu a Jendu:

Jméno posluchače: *Martina Masalibová* 7.11.2017, 3. třída

Kniha: *Lisa Kyzelá a usmudlaný myšička*

Autor: *Martina Zvijerová*

Ilustrátor: *Adolf Born*

Jiné knihy, které ilustroval: *Mach a Jebskové, Pipi Dlouhá punčocha, Lisa Kyzelá*

Hrdinové, postavy: *Lisa, Jenda, Josef, rodiče a učitelka, Lorea*

Chtěl bys s dětmi chodit do třídy? *ne nechci*

Kde děti bydlí? *ve Prase*

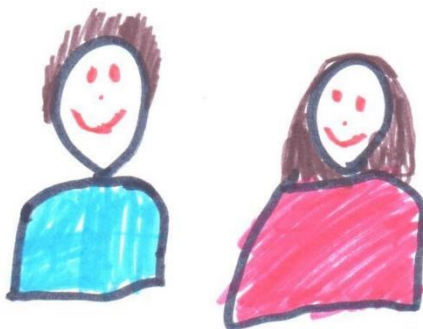
Proč se se Sylvou Jenda nekamarádíl? *Lisa byla ve všem lepší.*

Jak říkal Sylvě, když byl malý? *Lisa*

Co rád Jenda dělá ve volném čase? *hrát fotbal*

Co nemá ráda Sylva? *myši, Lisa*

Namaluj Sylvu a Jendu:

Příloha č.4 - Vzor dotazníku

Zvu vás k vyplnění formuláře:

Podpora čtenářské pregramotnosti - význam knihoven

V posledních letech upadá zájem o čtení a naše pozornost je směřována ke sledování filmů. Přitom je to kniha, která podporuje fantazii a rozvíjí osobnost, což se o filmovém ztvárnění mnohdy říci nedá. Čtení knih pomáhá zvyšovat sebevědomí, rozvíjí komunikační dovednosti, rozšiřuje slovní zásobu a zlepšuje gramatiku. Z tohoto důvodu se na Vás obracíme s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku, jehož data budou sloužit jako podkladové informace pro MAS Šumperský venkov, z.s., který je realizátorem projektu MAP (Místní akční plán) vzdělávání ORP Šumperk a dále budou tato data použita jako součást diplomové práce studentky 5. ročníku, Pedagogické fakulty v Olomouci, učitelství 1. st. ZŠ. Projekt je zaměřen na zvyšování kvality vzdělávání ve školách a jednou z významných priorit je podpora a rozvoj čtenářské pregramotnosti. Smyslem projektu je rozvíjet motivující kulturu zaměřenou na maximální úspěch pro každého žáka, vytvořit nejlepší dostupný servis pro každého učitele a podmínky pro trvalý rozvoj každé školy. Děkujeme za Váš čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku

Iveta Špundová

Jakého jste pohlaví

- [] žena
- [] muž

Vaše věková kategorie

- [] 18 - 25
- [] 26 - 35
- [] 36 - 50
- [] 51 - 60
- [] 61 a více

Z jaké jste cílové skupiny

- [] student
- [] pedagogický pracovník
- [] rodiče dětí a žáků
- [] veřejnost
- [] vedoucí pracovníci škol a školských zařízení
- [] zaměstnanci veřejné správy a zřizovatelů škol působící ve vzdělávací politice

Upřednostňujete čtení

- [] knih
- [] časopisů
- [] periodik
- [] žádné

Pokud čtete knihy, dáváte přednost

- [] nákupu knih
- [] půjčování knih z knihovny
- [] upřednostňuji e-čtečku

Navštěvujete knihovnu

- [] ve své obci
- [] ve městě
- [] nenavštěvujete knihovny

Navštěvovaná knihovna nabízí

- [] půjčování knih a časopisů
- [] besedy, přednášky
- [] výstavy
- [] organizuje ve spolupráci s obcí akce (akce pro širokou veřejnost aj.)

Tato knihovna spolupracuje

- [] s místní MŠ, ZŠ
- [] s více MŠ, ZŠ
- [] nespolupracuje s žádnou školou
- [] není mi tato informace známá

Ze služeb knihovny využíváte

- [] půjčování knih a časopisů
- [] studovnu či místnost na čtení knih na místě
- [] besedy či přednášky

Jaké aktivity či služby byste rádi v knihovně našli, uveďte, prosím.

Vaše odpověď

Jako žák/student se školou navštěvujete knihovnu, případně jste navštěvovali

- [] 1x za rok
- [] 2x za rok
- [] častěji než 2x za rok
- [] vůbec

Návštěva knihovny se školou

- [] prohloubila můj zájem o knihy
- [] nijak neovlivnila Váš zájem o čtení

Účastnil/a jste se aktivity pořádané knihovnou?

- [] ano
- [] ne

V případě, že jste odpověděl/a ANO, vyberte, o které aktivity se jednalo

- [] přednáška
- [] soutěž
- [] výstava
- [] výlet či exkurze
- [] jiné

Čtení dětem podporuje čas strávený s rodiči, rozvíjí komunikační schopnosti, fantazii.

Souhlasíte s tvrzením?

Vaše odpověď

Příloha č.5 - SWOT analýza

V oblasti **čtenářské gramotnosti** v základním vzdělávání stanovila tato analýza jako *silné* stránky, z hlediska *vnitřních vlivů* pro dosažení cíle:

- dostatek čtenářského materiálu,
- zkušenosti ze čtenářských dílen,
- spolupráce s místními knihovnami,
- aktivní a zapálení učitelé.

Jako *příležitosti*, které *nelze ovlivnit*, shledává analýza

- evropské dotace
- spolupráce s knihovnami (nové moderní metody)
- podpora čtenářské gramotnosti prostřednictvím dramatické výchovy
- sumář nápadů k realizaci rozvoje čtenářské gramotnosti (jak motivovat)
- také výměna zkušeností mezi školami.

Ovlivnitelné slabé stránky spatřujeme v těchto oblastech:

- spolupráce s místními knihovnami (někdy jen formální spolupráce)
- nezájem žáků o čtení
- syndrom „vyhoření“ pedagogů.

Mezi *hrozby vnějších vlivů* řadíme:

- nekonceptnost MŠMT
- množství různě kvalitních knih
- rodiče nečtou dětem

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Iveta Špundová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018
Název práce:	Spolupráce malotřídní školy a knihovny jako prostředek výchovy ke čtenářství dětí mladšího školního věku
Název v angličtině:	Cooperation between the village school and the library as a mean of education of the reading of primary school children
Anotace práce:	Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá vymezením základní terminologie čtenářské gramotnosti, dále výzkumům čtenářství v ČR, zabývá se ukotvením čtenářské gramotnosti v RVP ZV a věnuje se problematice a podpoře čtenářské gramotnosti v ČR. Praktická část se zabývá podporou čtenářství v rámci regionu a popisuje konkrétní realizace navrhovaných aktivit pro spolupráci škol s knihovnami. V této části jsou také návrhy pro další aktivity při spolupráci.
Klíčová slova:	Čtenářská gramotnost, čtenářské výzkumy, podpora čtenářství, knihovna, spolupráce
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the definition of the basic terminology of reading literacy, reading research in the Czech Republic, anchoring reading literacy in the RVP ZV and follows up the support of reading literacy in the Czech Republic. The practical part deals with the support of readership within the region and describes the concrete implementation of the proposed activities for the cooperation of schools with libraries. This section also provides suggestions for further collaborative activities.
Klíčová slova v angličtině:	Reading literacy, reader research, reader support, library, collaboration
Přílohy vázané v práci:	5
Rozsah práce:	100
Jazyk práce:	Čeština